

John Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita John saadanii. Uruu Jesus tominapa-kidanii, na'iki apostle kapam uruu. Karikaonan una'auzon Jesus dazaba'a umanawun kida'o aimaakan sha'apan dono. Panaadon aka aonaa Jesus taapadan ba'orainao patominapa-kidaniinao wa'atin patuma, mazan John utaapada pa'an umakon patuma.

John kakuwaapan dono pidannao dau'u ukainabatan i'dyaun i'uu ida'an kida. Mazan ukakuwaapan dono padau'u, aonaa uaipan patukapa-kaao umanawunu'o nii. Uruu idi aonaa usaadan pa'uu ukakuwaapan dono padau'u, mazan udakotinan ba'oran tominapa-kidariwaiz, kii da'i. (Putukapa John 18:15 ida'a.) Panaadon udakotinan Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii, kii. (Putukapa John 13:21 ida'a.) Usaadan dono John kia'o pidan uu, ba'oran John daua'o wuru'u ukakuwaapanuz, Chikaawunuupauzo dau'ati'o wuru'u.

John saadan di'ora'a kaarita uaipan pidannao aitaapan na'iki imishidan Jesus uruu Christ (Jewnao ati'oraz ukaunamunaatauzo-kaao), uruu Tominkaru Dani. Pidannao mishidan dono uruu, na'iki i'zaamatanan idi upidanannao nii, iikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu. (Putukapa John 20:31 ida'a.)

John kowaada Jesus karikaonanu'o ukakupan. Amazada tominan ua'ii zii kakupa'ora'a naa uruu. (Putukapa John 1:1 ida'a.) Na'iki pabi'inaaka'o ida'an, Tominkaru kainaabatan wa'ati kanom wuru'u Jesus. (Putukapa John 14:9-11 ida'a.) Ukowaada kaimanaiman

na'apam pidan mishidan, uikoda kizi karikaonanu'o kakupa-karu. Na'iki ukowaada pidan mishida-kinana ni'o wuru'u Jesus sha'apatanuz iriba umanawun kida'o aimaakan. (Putukapa John 3:2 ida'a, na'iki John 10:38 ida'a.) Kaina'a Jesus daua'o ba'oran kaarita kida: Matthew, Mark na'iki Luke. Tuukii ikakuwaapan usha'apatanii kida dau'u. Na'iki ikowaada na'apam utominapa-kidan pidannao mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati. Mazan John, aonaa ukakuwaapan ipai Jesus sha'apatanii dau'u. Ukowaada aona'oraz ba'oran kaarita kida kowaadan.

John kowaada iriba umanawun kida'o Jesus paradan na'iki usha'apatanii kida, kainaabata'o uruu mishi'o Tominkaru dani, uruu kakupa-kinai, uruu dunapo, uruu mishi'o, uruu kanada'o, uruu wunu, uruu bread, uruu paoribai kadunaa, na'iki kaznizonao ka'uzatiki.

Kaarita buutinpan kida

Parada-karu tominan pidan nii 1:1-18

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u 1:19-34

Jesus kakinaopan, na'iki usha'apatanii kida daua'o 1:35—12:50

Jesus sha'apatanii kida pazowii-ka'o ua'ii 13:1—17:26

Jesus zaamata-ka'o atii uzowii-ka'o 18:1—19:42

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 20:1-31

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati Galilee Baara ii 21:1-25

Parada-karu Pidantinan

¹ Amazada toma-ka'o ua'ii na'a'ora'a naa Parada-karu, uruu Tominkaru tuma'o, na'iki uruu Tominkaru. ² Uruu na'a'ora'a naa Tominkaru tuma amazada toma-ka'o ua'ii.

³ Uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan. Aonaa aimakaan tominan sha'apa'oram ida'an karikao-nan, soo Uruu ida'an. ⁴ Uruu ida'a kakupa-kinai, na'iki wuru'u kakupa-kinaiz uruu kanadapa'oraz pidannao ati. ⁵ Kanada'o kanadapan maruta'o-karu'u, aonaa turuu maruta'o makadanuzu.

⁶ Kaina'a'o da'i pidan, John kia'o u'uu, Tominkaru dyuudanii. ⁷ Ukaawan ukakuwaapa'anan pidannao ati kanada'o dau'u, ukuwaa ida'an kizi ipai ĩabatan na'iki ĩmishidan kanada'o dau'u. ⁸ Aonaa John mani wu-ru'u kanada'oraz, mazan ukaawan, ukakuwaapa'anan kanada'o dau'u. ⁹ Wuru'u kanada'oraz, kaina'iki uwa'atipan imi'i baara ati, uruu pa'an kanadapa'oraz ipai pidan-nao.

¹⁰ Kaawanka'o Parada-karu imi'i baara ati. Uruu ida'ana'o Tominkaru toman imi'i baara na'iki pidan-nao, mazan upu'u aonaa ĩaitapan kanom wuru uruuz. ¹¹ Ukaawan pawii'i ida'ati'o padamata, mazan uiribanna, aonaa ĩnaubaan uruu. ¹² Mazan na'ia'oram pidan nauba'o na'iki mishida'o uruu, utaapada ĩtominan Tominkaru dainao nii. ¹³ Aonaa ĩtominan Tominkaru dainao nii koraidaonaa shakatan kawan, oo pidan aipan kawana'ati mani, soo Tominkaru aipan kawana'ati pa'an.

¹⁴ Aizii wuru'u Parada-karuz, utominan pidan nii na'iki umashaapankan wabii an. Watukapa na'apam uruu mishi'o umanawunun. Usha'apanum kau'an bauda'apauzon Tominkaru dani wuru'u uruuz. Uruu ida'ana'o Tominkaru kainaabatan kaimanaiman pakamunanban na'iki uruu ida'ana'o mishi'o kuwai kainaabata-kao wa'ati.

¹⁵ John kakuwaapan udau'an pidannao ati, ukian dii-wa'o ida'an ĩ'ati: "Di'i naa tawuru'u ōkaunamunaataniaz: Kaini'iki'o nii uwa'atin ōdawu'ati, mazan uruu powa'a'o

zii umanawunun ð'ai, usha'apanum kau'an uruu na'a'o-ra'a naa õshakatan ua'ii, õkii-kiziz."

¹⁶ Ukamunanun idi manawun, powa'an kida usha'apatan kaiman kida'o aimaakan wa'ati.

¹⁷ Tominkaru taa-kidan Moses ida'an pakakinaori; mazan utaan mishi'o kuwai na'iki utukapa-kidan pakamunanun Jesus Christ ida'an pa'an. ¹⁸ Aonaa pidan tukapauzon Tominkaru. Soo Udani bauda'apauzoz, karikaonanu'oraz una'an Tominkaru tuma, uruu kaimanaiman ukainaabatan Tominkaru.

John Chikaawunuupauzo kowaadan kanom ni'o pakaawan (Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)

¹⁹⁻²⁰ Jewnao zowaunaanao Jerusalem iainaouz dyuudan faadaanao na'iki ïminka'u Levitenao* pishaa'anan John kanom kaduz manawun wuru'u uruuz. Ukowaada ï'ati kaimanaiman, ipai kizi pidannao aitapan, "Õgaru, aonaa Christ† mani," ukian ï'ati.

²¹ Aizii ïkian u'ati, "Ukau'an kanom mooko pugaru? Elijah sha'a pugaru?"

"Aonaa!" John kian ï'ati.

"Pugaru sha'a Prophet, tawuru'u kaawa'o ni'oraz?"‡ ïkian u'ati.

"Aonaa," ukian koshan ï'ati.

²² Uruu idi ïkian u'ati, "Ukau'an kanom kaduz mooko manawun wuru'u pugaruz? Waaipan wakuwaa nii, wunao ati'o ni'i dyuudainaouz waunao. Pukowaada'aka'a naa kanom kaduz wuru'u pugaruz!"

²³ John kian ï'ati, "Õgaru dau'ana'o tawuru'u prophet Isaiah saadauzonuz kaikapa'a:

* **1:19-20** Levitenao: Israel dani, Levi takaa-daunnao, kaminka'uupauzonao Tominkaru Dupu ii. † **1:19-20** Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. ‡ **1:21** Deuteronomy 18:18-19

'Kaina'a'o pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka:

Usaaba'a naa dunapo Naobanai mako kizi nii.' "§

²⁴ Phariseenao* kapam wuru'u dyuuda-kariwai ipishaa'anan John. ²⁵ Uru'u naa ikian John ati, "Pukian pu'u aonaa Christ mani pugaru, aonaa Elijah mani, na'iki aonaa Tominkaru Prophetin mani, tawuru'u wazaudapaniaz, mazan kandii nii mooko puchikaawunuupan?"

²⁶ Aizii John kian i'ati, "Õgaru, õchikaawunuupan wunu idi. Mazan kaina'a ubii'i ba'oran pidan, aona'o uaitapan kanom kaduz uruu. ²⁷ Uruu'o ni'i naa tukapa-kao umanawunu'o nii õna'an pu'u zii. Õgaru aonaa õturuan õbuzuutan udazkidi zunaa."†

²⁸ John kakuwaapatinanuz kaikapa'a, Bethany ia'o, waoko ia'oraz Jordan Wa'o ai, uchikaawunuupauzo-kiziz.

So'ota'o pidannao oian

²⁹ Ba'oran kamoo John tukapan Jesus wa'atin pa'ida'ati, na'iki ukian pidannao ati: "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz, so'ota'oraz pidannao oian! ³⁰ Uruu dau'ati'o tawuru'u õkianuz, 'Utukapa-kao ni'i naa umanawunu'o nii õna'an pu'u zii, mazan uruu powa'a'o umanawunun õ'ai, usha'apanum kau'an uruu kiwiitapa'o õ'ai.' ³¹ Õgaru, aonaa õaitapan kanom kaduz uruu, mazan õchikaawunuupan wunu idi, Israelitenaõ aitapa-kinaa ni'o kanom kaduz uruu."

³² John kowaadan kaimanaiman patukapanii dau'u: "Õtukapanii Kaimana'o Doronaa wa'atin aokazi iki orid kawan, na'iki upakotan uruu ida'a. ³³ Kiwiin zii,

§ 1:23 Isaiah 40:5 * 1:24 Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 1:27 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

aonaa ðaitapan kanom kaduz uruu. Mazan dyuuda'oraz ðchikaawunuupan wunu idi kian ð'ati, 'Putukapan an Kaimana'o Doronaa wa'atin doko iki na'iki umashaadinan dono pidan ida'a, uru'u naa wuru'u chikaawunuupa'o ni'oraz Kaimana'o Doronaa idi.' ³⁴ Õtukapan idi usha'apan na'apa, ukau'an, ðkian u'ati, Tominkaru Dani wuru'u di'orazu'u."

Jesus ikodan kiwiini'o patominapa-kidaniinao

³⁵ Ba'oran kamoo na'ia'o koshan John na'iki na'ia'o utuma, dya'utam utominapa-kidaniinao. ³⁶ Utukapan Jesus dobatapan na'iki, ukian udau'an, "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz!"

³⁷ Aizii dya'utamainaouz John tominapa-kidaniinao, ïabatani uparadan na'apa, uru'u naa ïda'anpa'akan Jesus. ³⁸ Jesus awunuukan powaa iti, utukapa ïwa'atin padawu'ati. Uru'u naa upishaan ïdyaun, "Kanom udawatapan?"

Ïkian u'ati, "Tiichaa. Na'ia'o dii pumashaadinpan?"

³⁹ "Uwa'ati, utukapa kizi," ukian ï'ati. Uru'u naa ïmakon utuma na'iki ïtukapa na'iam umashaadinpan, (4 o'clock wachuupunin wuru'u) uruu na'ia'a naa ïchuupudinan utuma.

⁴⁰ Aizii wuru'u da'anpa'akainaouz Jesus, paabatan dau'nan John paradan, bauda'apa'o uu Andrew, uruu Simon Peter inawuzu. ⁴¹ Kiwiin zii chaapi'iki, Andrew tukapan pa'inawuzu Simon na'iki ukakuwaapan u'ati, "Waikoda'a naa Messiah!" ukian. (Messiah, kii-karu Christ kia'o kapam wuru'u.)[‡] ⁴² Uru'u naa una'akan Simon, Jesus di'iti.

[‡] 1:41 Hebrew paradan ida'an udakota-kaos Messiah kii, na'iki Greek paradan ida'an udakota-kaos Christ kii.

Jesus awunuupan u'idi'iti, ukian u'ati, “Pugaru Simon, John dani. Aizii pu'uu Cephas kia'o nii.” (Peter kia'o kapam wuru'u, na'iki kuba kia'o wuru'u.)

Jesus dapadan

Philip na'iki Nathanael

⁴³ Ba'oran chaapi'iki Jesus di'itinpan umako'ozon Galilee Baara iti. Uikodapan Philip na'iki ukian u'ati, “Puwa'ati òtuma, putominapa kizi.” ⁴⁴ (Philip, uruu Bethsaida san, na'ia'o Andrew na'iki Peter mashaapan kapam.)

⁴⁵ Uruu dauna'an Philip ikodan Nathanael na'iki ukian u'ati, “Waikoda'a naa tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadauzoniaz Kakinaorii Kaaritannaa ida'a udau'an. Uruu Jesus, Joseph dani, Nazareth sanaz.”

⁴⁶ “Nazareth san!” Nathanael kian, “Na'apa di'i naa aimaakan kaimana'o sha'apan uruu wiizai di'iki pa'an?”

“Puwa'ati putukapa kizi,” Philip kian u'ati.

⁴⁷ Aizii Jesus tukapan Nathanael wa'atin pa'ida'ati, sariapa ukian udau'an, “Arawu'u mishi'o Israelite, aonaa na'itim umariidinan.”

⁴⁸ Nathanael pishaan uruu, “Na'apa dii puaitapan òdau'an?”

Jesus kian u'ati, “Philip dapadan ua'ii pugaru, òtukapanii pugaru paoribai fig waranu ii.”

⁴⁹ “Tiichaa,” Nathanael kian u'ati, “Pugaru Tominkaru Dani! Pugaru King Israelitena'o ati.”

⁵⁰ Jesus kian u'ati, “Òkowaadan idi'o pu'ati, ‘Òtukapan pugaru paoribai fig waranu ii,’ uruu idi'o pumishida'akan? Putukapan nii zii umanawun kida'o aimaakan sha'apan wuru aia'a!” ⁵¹ Na'iki ukian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Utukapan nii aokazi da'atinan, na'iki Tominkaru angelinnao mako'anpan doko iti, na'iki i'wa'ati'anpan apowa ati Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an!”

2

Jesus pana'adan wunu wine nii

¹ Dya'utam kamoo dauna'an kaina'a mazidainao aroopa'azon Cana ii, Galilee Baara ia'oraz donoi. Jesus daro na'ia'o oroo. ² Jesus na'iki utominapa-kidaniinao, na'iti'o ĩdapada-kaos kapam. ³ Aizii riwunii wine ipain idi'i naa, sariapa Jesus daro kian u'ati, "Ipai'i naa ĩriwun."

⁴ "Kanom nii punyukunuupa'azon oġaru?" Jesus kian o'ati. "Aonaa zii amazada kaawan oŝha'apata-kinaa nii aimaakan."

⁵ Sariapa udaro kian na'ia'o poitoruinao ati, "Usha'apata pa'i na'apam dono ukian u'ati!"

⁶ Na'ii kaina'a 6 dowada kida, kuba idi'o ĩtoma-kaos. Uruu kaduz dowada kida Jewnao kaiwauzonii wunu kinnaa nii pachikain-kinaa nii, ĩchoochin kakinaorinaa kawana'ati. Uwazoo kida tuubarun 20 oo 30 gallon kida. ⁷ Jesus kian naa poitoruinao ati, "Upaidada wuru'u dowada kidaz wunu idi." Uru'u naa ĩkapowan wunu na'iki ĩkawazootan naa dowada kida atii ĩpaidan. ⁸ Udauna'an Jesus kian ĩ'ati, "Aizii ukapota'a naa dowada wazoo, utaa kizi kazowautapa'o aroapa-karu atiz." Uru'u naa ĩna'akan u'idi'iti wuru'u wunuz, ⁹ pana'adina'aka'oraz naa wine nii, na'iki uru'u naa utiwaanuz. Mazan aonaa uaitapan na'iki'oram ukaawa-kida-kaos. (Soo poitoruinao kapotainauz wunu, ĩaitapa pa'an.) Sariapa udapadan wuru'u mazida'oraz ¹⁰ na'iki ukian u'ati, "Kiwiini'o padamata kaimana'oraz wine maokodauzo-kaos. Aizii morowautapainao tuzan dono'o naa kaimanaiman, udauna'an zii turuu sha'a-pa'oram karikaonan wine maokoda-kaos. Mazan pugaru pakawan zii putaapan wuru'u kaimana'oraz wine, atii kai!"

¹¹ Cana ia'o wuru'u kiwiini'oraz Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan. Na'ii uaida-kidan na'apam

paugaru umanawunun. Uruu idi kaimanaimana'a naa utominapa-kidaniinao mishidapan uruu.

¹² Uruu dauna'an umakon naa dono'i Capernaum iti padaro na'iki pa'inawuzunao tuma, na'iki patominapa-kidaniinao tuma kapam. Mazan aonaa ña'ian kotua'iki.

*Jesus kodita-kidan Tominkaru Dapu iki puraataapainao
(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)*

¹³ Aizii maonapa'a naa Passover Kamoon sakadinan, uru'u naa Jesus makon Jerusalem iti. ¹⁴ Uikoda Tominkaru Dapu ii, selliipainao tapi'iza, kaznizo, na'iki wakokoonao. Uikoda kapam na'ii pidannao shakataaka-kidauzo pu-raata.

¹⁵ Uzaamata'akan do'ooribai paba'izin nii, uru'u naa uwaatan Tominkaru Dapu iki ipai i'uzanao, kaznizonao na'iki tapi'izanao. Aizii shakataaka-kidauzonao pu-raatan miisan* kida, udorau-kida'akan, ñpuraatan zokota'akan kida'a naa ubaara'a kida'o. ¹⁶ Jesus kian sel-liipainao ati wakokoonao, “Ukodita-kida wuru kida'a di'iki'i! Aonaa turuu utaapan õdaru dapu puraataapakizai nii.” ¹⁷ Sariapa utominapa-kidaniinao nyukunuuan Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, “Tuukii manawun õkaziwadapan õnyukunuu, õmarainpan idi pudapu.”†

¹⁸ Jewnao zowaunaanao kian u'ati, “Turuu mooko pusha'apatan waawun za'a umanawunu'o aimakaan, wamishida-kinaa nii Tominkaru aipan ati'o wuru'u pusha'apatanuz aimakaan kaikapa'a?”

¹⁹ Jesus kian i'ati, “Umainaabata wuru'u Tominkaru Dapuz, na'iki idikinauda'u kamoo ida'a õkadishita-kidan nii powaa itiz.”

²⁰ Aizii ñkian u'ati, “Di'ora'a Tominkaru Dapu 46 wunu utomapa-kaao. Aizii turuu mooko puzauda-kidan

* 2:15 miisa: English ida'an, table. † 2:17 Psalm 69:9

pukadishita-kida'akanuzu idikinauda'u kamoo ida'a?"
²¹ Mazan Tominkaru Dapu Jesus kianuz, pananaa dau'ati'o wuru'u.

²² Tominkaru kadishita-kidan dauna'an Jesus mawakarkaru di'iki, utominapa-kidaniinao nyukunuitapan wuru'u uparadanuz. Īmishida wuru'u saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan, na'iki ĩmishida Jesus paradan kapam.

²³ Una'ian pu'u Jerusalem ii Passover Kamoon dono, iriba pidannao mishidan uruu ĩtukapan idi usha'apaapan umanawun kida'o aimaakan. ²⁴ Mazan Jesus aitapan idi ipai pidan kaduz, aonaa ukainaabatan kaimanaiman ĩ'ati. ²⁵ Aonaa kanom nii uaipan pidan kakuwaapan pa'ati pamin-pidanan dau'u, usha'apanum kau'an uaitapanii ipai pidan nyukunuu.

3

Jesus ikodaakan Nicodemus tuma

¹ Kaina'a pidan, Nicodemus kia'o da'i u'uu, kazowautapa'o Jewnao, na'iki Phariseenao tonaazinaa di'i-ti'o uzaamatanpan. ² Ukaawan aiwaka'an Jesus ida'ati na'iki ukian u'ati, "Tiichaa, waaitapa Tominkaru di'iki'o pukaawan putominapa-kida'anan waunao. Usha'apanum kau'an aonaa kanom ka'iitan pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan wuru'u pusha'apaapaniaz, soo Tominkaru kaina'an dono utuma."

³ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa turuu pidan tukapan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi, soo ushakatan an koshan."

⁴ Nicodemus kian u'ati, "Na'apa dii mooko pidan tunarunao shakatan koshan? Aonaa turuu umorotan padaro toba nazo iti ushakata kizi itamaul!"

⁵ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa turuu pidan morotan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi iti, soo ushakatan an wunu ida'an na'iki Doronai

ida'an. ⁶ Padaronao di'iki'o pidan shakatan pananaa zo'o, mazan Doronai ida'ana'o pidan shakatan padoronaa ia'o. ⁷ Aonaa pumaaitapaka'ana'a kaiwuru'u, 'Unao shakata pa'i powa'a koshan,' òkianuz pu'ati. ⁸ Awaru makon pamako'ozoo-kizi iti. Puabata mishi uwa'idan, mazan aonaa puaitapan na'iki'oram uwa'atin oo na'iti'oram umakon. Na'apa'o kapam wuru'u pidan Kaimana'o Doronaa di'iki'oraz ushakatan."

⁹ Nicodemus pishaan Jesus, ukian, "Na'apa dii mooko turuu na'apa kida'o aimaakan sha'apan?"

¹⁰ Jesus kian u'ati, "Pugaru aitapa-kariwai putiichaa-tinpan Israelitena'o ati, mazan na'apa dii pumaaitapakan na'apa kida'o aimaakan? ¹¹ Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Waparadan waaitapanii daua'o, na'iki wakowaadan watukapanii daua'o, mazan upu'u aonaa pumishida'azon wakuwaa. ¹² Òkowaadan pu'ati imi'i baara'a'o aimaakan kida sha'apan dau'u, mazan aonaa pumishidan. Na'apam nii mooko pumishidan ògaru, òkowaadan an pu'ati aokazi ii kida'o aimaakan dau'u? ¹³ Aonaa kanom makouzon aokazi iti, soo Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu wa'ati'oraz aokazi iki.

¹⁴ "Kotua'a naa mapidantaka'o amazada di'ii, Moses sawatauzon tooro muna'a kowazaz toma-kariwai chipirari idi.* Na'apa'o nii manawun Daonaiora Aokazi Iki'o sawata-ka'o. ¹⁵ Ukau'an, na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, mishi'o nii uikodan karikaonanuo'o kakupa-karu.

¹⁶ "Tominkaru marainpan idi manawun pidannao, utaa paudani bauda'apauzon. Ukau'an na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, aona'o nii umawakauzon, mazan uikodan nii karikaonanuo'o kakupa-karu. ¹⁷ Tominkaru dyuudan pauDani imi'i baara ati, aonaa pataka'uta'o ni'o

* 3:14 Numbers 21:4-9

mani pidannao pa'orian dikiin ii, mazan ikazannaatin-kinaa ni'o pa'an.

¹⁸ “Aona'o nii Tominkaru pataka'utan mishidainaouz uDani. Soo upataka'utan nii wunao pa'ana'a, aona'oraz imishidan ubauda'apauzon udani. ¹⁹ Kaikapa'o wuru'u, Tominkaru dakota-kinaaz pidannao oia'o nii: Kaawa'ora'a naa kanada'o imi'i baara ati, mazan pidannao tuukii imarainpan maruta'o wuru aia'a kanada'oraz, Tominkaru di'iki'oraz ukaawan. Isha'apaapan idi soo oia'o pa'idiwaru. ²⁰ Pidan sha'apaapa'o oia'o aimaakan kida, aonaa unaudapan kanada'o na'iki aona'o nii uwa'atin kanada'o ida'ati. Usha'apanum kau'an na'apa'o pidan aonaa uaipan pa'orian kida kainaabata-kao. ²¹ Mazan pidan mishi'o umashaapan Tominkaru ati, utaapada pa'an kanada'o kanadapan paugaru, kanada'o kainaabata kizi wuru'u usha'apaapanuz aimaakan kida uizo'atin idi'o pa'an Tominkaru.”

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u

²² Uruu dauna'an, Jesus makon Judea Baara iti patominapa-kidaniinao tuma. Tomunu'iki una'ian ituma, na'iki na'ii uchikaawunuu-kida'akan pidannao. ²³ John chikaawunuupa'o kapam pidannao Aenon ii maonapa Salim iti, wunu baoko tuubarun idi kida na'ii. Pidannao kaawa-kaawan kida ichikaawunuina'anan na'ati. ²⁴ (Uruu sha'apan John taraa-kao ua'ia'o zii.)

²⁵ John tominapa-kidani bii ikiinao kashadaakapan ba'oran Jew tuma chikain-karu dau'an choochi kakinapan kawana'ati'oraz. ²⁶ Aizii ikaawan naa John di'iti, ikian u'ati, “Tiichaa, puaitapa tawuru'u pidan putuma'oraz Jordan baza ii, tawuru'u pukowaadapaniaz pidannao ati? Mazan aizii kaina'a'a naa uchikaawunuupa-kidan pidannao, na'iki iriba, iriba pidannao makon u'idi'iti!”

²⁷ John kian i'ati, "Aonaa kanom ka'iitan pasha'apatan aimaakan paaipan ati, soo Tominkaru dyuudan an uruu. ²⁸ Unao abata sha'atii tawuru'u ōkianuz, 'Ōgaru aonaa Christ† mani, ōgaru dyuuda-kariwai karikaonan uruu ua'ati.' ²⁹ Mazida-kizai ii, mazida'akaiba pa'an mako'oraz pamin-mazidan tuma. Mazan upu'u zii mazida'aka'o paonaru konaukian uabatan idi mazida'o imodapan, ukonaukian idi paudaiaro dau'an. Na'apa'o manawun wuru'u ōkonaukianuz, na'iki aizii ōturuuda ōkonaukian. ³⁰ Uruu mishi'o ni'i naa umanawun-dinan, mazan ōgaru, ōawutapaanan naa wuru'u."

*Kanom nii Tominkaru
dyuudan paudani*

³¹ Kaawa'oraz doko iki uruu umanawunu'o ipai pidan ai. Aizii wuru'u imi'i baara'a'oraz, uruu imi'i baara san, na'iki ukakuwaapan imi'i baara'a'o dau'u. Wururu'u kaawa'oraz aokazi iki, ³² ukakuwaapan patukapanii na'iki paabatapanii dau'u aokazi ii, mazan aonaa pidan mishidan zoobaba ukuwaa. ³³ Kanom mishidan an ukuwaa, na'apa'o ida'an ukainaabatan Tominkaru kuwaa mishiin. ³⁴ Wururu'u Tominkaru dyuudaniaz, ukowaada Tominkaru paradan, usha'apanum kau'an kaimanaimana'o Tominkaru taan u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁵ WaDaru Tominkaru marainapanii pauDani, na'iki utaa ipai daunuuda'u aimaakan uka'u iti. ³⁶ Pidan mishida'o uDani, kaina'a'o karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a. Aizii pidan aona'oraz umishidan uDani, aonaa na'apainim nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu, mazan karikaonanu'o nii ubaiatan Tominkaru to'oran.

† 3:28 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

4

*Jesus paradinan**Samaria sanaaba tuma*

¹ Phariseenao abata'a naa kuwai Jesus zaamatin-kidan daua'o pidannao pa'ida'ati, na'iki uchikaawunuuan iriba pidannao, powa'a zii ñiriban John di'iti'o zaamatinan ai. ² (Jesus mishi aonaa uchikaawunuupan padamata, soo utominapa-kidaniinao.) ³ Aizii Jesus abatan idi na'apam pidannao kakuwaapan padau'u, uru'u naa ukiwan Judea Baara iki, Galilee Baara iti. ⁴ Umakopan pu'u na'iti, Samaria Baara ana'o nii udobatan.

⁵ Aizii udobatan pu'u Samaria Baara an, ukaawan donoi iti, Sychar kia'o u'uu. Maonapa'o na'ii Jacob taauzonii zakapu paudani Joseph ati. ⁶ Na'ia'o Jacob kichada-kidauzon pakapoo-kizi nii.

Sakitapa kamoo, Jesus mizainan naa kowas pachi'ikapa-kinaa. Usakanatan maonapa kapoo-kizai ii. ⁷⁻⁸ Utominapa-kidaniinao mako aka donoi iti ñtoria'ana'akan wanyukunui. Upu'a'a naa Samaria sanaaba wa'atin okapowa'anan na'ati kapoo-kizai ida'ati.

“Õtuza'azoo wunu,” Jesus kian o'ati.

⁹ “Pugaru Jew, aizii õgaru Samaria sanaaba, mazan kandii nii pupishaan wunu õ'ai?” okian u'ati. (Ona'apan u'ati, usha'apanum kau'an aona'o turuu Jewnao kaiwaan aimakaan Samaria Baara sannao kaiwaanii.)*

¹⁰ Jesus kian o'ati, “Puaitapan an mani kanom Tominkaru taa'azoonii, na'iki kanom wuru'u pishaa'oraz pugaru wunu dau'ati, pupishaa mani uruu padamata na'iki utaa mani pu'ati wunu kakupa-kinai, aona'o umaarauzon pa'an.”

* **4:9** Samaria Baara sannao: ñnao kaduz pidannao, aonaa ñnaudapaakan Jewnao tuma.

¹¹ Okian u'ati, “Aonaa kanom ida'an mazan pukapotan wunu, usha'apanum kau'an kapoo-kizai ida'a munapo wunu. Na'ikim nii pu'itiiman puikodan wunu aona'o umaarauzon? ¹² Wadokozu-daun Jacob kichadani wuru'u wakapoo-kizi ni'oraz. Uruu, udainao na'iki i'uzanao, na'iki'o ituzan wunu kapam. Powa'a'o zii mooko pugaru umanawunun Jacob ai?”

¹³ Jesus kian, “Pidan tuza'o wunu di'ora'a kapoo-kizai di'iki'i, maaradako'o nii uruu koshan; ¹⁴ mazan pidan tuza'o pa'an o'taan ni'oraz wunu, aonaa na'apainim nii maaradakouzon. O'taan ni'oraz wunu, una'an ni'i naa u'ida'a, ikoda'o nii wunu ma'ozaka'oraz ununudapan, taa'o ni'oraz karikaonanuo kakupa-karu.”

¹⁵ Aizii okian u'ati, “Aushaa putaa mooko uruu wunu o'ati, aonaa kizi o'maaradakouzon, na'iki aonaa kizi o'kapowa'anan powa'a da'ati'i.”

¹⁶ Jesus kian o'ati, “Pudapadanaka pudaiaru na'iki puwa'ati utuma da'ati'i.”

¹⁷ “Aona'o mazan o'kaudaiarun,” okian u'ati.

Jesus kian o'ati, “Mishi'o kaiwuru'u, 'aona'o o'kaudaiarun,' pukianuz. ¹⁸ Pugaru, baka'iau'ora'a naa pumazidan. Aizii kai'oraz pumin-mashaapan, aonaa mishi puda-iaru mani uruu, ukau'an mishi'o kaiwuru'u puparadanuz.”

¹⁹ Okian u'ati, “Aizii o'aitapa! Pugaru Tominkaru prophetin! ²⁰ Waunao Samaria Baara sannao dokozu-daunnao, di'ora'a midukuo ida'a'o i'aida-kidauzon pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. Mazan unao Jewnao kian, Jerusalem ii pa'an Tominkaru aipan pidannao aida-kidan itaapan uruu umanawunu'o nii.”

²¹ Aizii Jesus kian o'ati, “Pumishida o'paradan, kaina'iki kamoo wa'atin, uruu dono aona'o nii pidannao nyukunuitapan di'ora'a midukuo oo Jerusalem, i'aida-kida'azon an pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. ²² Unao Samaria Baara sannao, aonaa uitapan kaimanaiman

kanom wuru'u utaapaniaz umanawunu'o nii; waunao Jewnao, waaitapa pa'an kanom wuru'u wataapaniaz umanawunu'o nii. Usha'apanum kau'an Jewnao ati'o wuru'u pidan kazannaatin-kinaa kainaabata-kaoaz. ²³ Mazan kaina'iki pa'ina'o kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz! Uruu dono, pidannao mishi'oraz manawun ïtaapan Tominkaru umanawunu'o nii, ïtaainan nii u'ati padoronaa ii, na'iki mishi'o ida'ana'o nii. Na'a-painao wuru'u Tominkaru aipaniaz papidanannao nii. ²⁴ Tominkaru uruu Doronai. Pidan taapa'oraz uruu umanawunu'o nii, marii utukapa-kidanuz Tominkaru ati, pataainan ida'an padoronaa ii na'iki mishi'o ida'an.”

²⁵ Aizii Samaria sanaaba kian Jesus ati, “Õaitapanii kaina'iki Messiah wa'atin. (Christ[†] kia'o kapam wuru'u.) Ukaawan dono, ukainaabatan nii ipai aimaakan wa'ati.”

²⁶ Udauna'an Jesus kian, “Õgaru uruu. Uruu paradina'oraz pu'ati.”

²⁷ Upu'a'a naa Jesus tominapa-kidaniinao kaawa'akan dono iiki; tuukii ïdi'itinpan ïtukapan idi ukadakotinan zu-naaba tuma. Mazan aonaa na'ia'oram kian o'ati, “Kanom puaipan u'ai?” oo “Kandii ni'o pukadakotinan otuma?” aonaa ukian u'ati.

²⁸ Uru'u naa owa'aka'akan pawunun kinnaa, oki-wa'akan naa dono iiti. Na'ia'a naa okakuwaapan pidannao ati. ²⁹ “Aushaa uwa'ati, utukapanaka pidan kaidi'ia'a, ukowaada'aka ð'ati ipai ðsha'apatauzonii kida. Uru'u naa sha'a Christ?” okian. ³⁰ Uru'u naa pidannao makon dono iiki, ïtukapa'anan Jesus.

³¹ Upu'u Jesus tominapa-kidaniinao dapadautan uruu, “Tiichaa, puaroopa'a naa zii!” ïkian.

† 4:25 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

³² Mazan Jesus kian î'ati, “Ōgaru kaina'a wanyukunui ònikan ni'lo, aona'oraz unao aitapan uda'u.”

³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao pishautaakan, “Pidan na'akani'i naa sha'a uwanyukunuu nii?” îkian.

³⁴ Jesus kian î'ati, “Ōwanyukunuu pa'an wuru'u òsha'a-patanuz dyuuda'o ògaru aiapanii òsha'apatan, atii òpaaianuzu. ³⁵ Karikaonan da'i puabatan pidan kian: ‘Kaina'iki 4 kauzu, udauna'an paoribai aka karaoda-kae.’ Mazan òkian u'ati, uawunuupa kaimanaiman zakapu kawana'ati kida. Dyuu'a naa paoribai aka, turua'a naa ukaraoda-kae! ³⁶ Aizii wuru'u karaodapainauz kawinipinaata-kae'a naa îdyaun. Îkaraodapaniinao baokopata-kae karikaonanuo kakupa-karu di'iti. Paowa'oraz paoribai uuda, na'iki karaoda'oraz paoribai aka baokopa'o nii îkonaukian.

³⁷ “Mishi'o wuru'u kiauzo-karuz kaikapa'a: ‘Bauda'apa'o pidan paowan, ba'oran pidan karaodan.’ ³⁸ Ōdyuudan ukaraodapa'anan paoribai aka zakapu kawana'ati, aonaa ukaudinauzon na'ii padamata; ba'orainao kowas baiaapanii unao ua'ii dadara'o kaudin-kizai, aizii unaou'u naa naubaapa îkaudin-kizi.”

³⁹ Iriba Samaria Baara sannao, mashaapainauz donoi ii mishidan Jesus, zunaaba kian idi, “Ukowaada ò'ati ipai aimakaan òsha'apatauzonii.”

⁴⁰ Aizii Samaria Baara sannao kaawainauz u'ida'ati, îpishaan uruu tuukii, “Waaipan puna'a'akan watuma,” îkian u'ati. Uruu idi dya'utam kamoo Jesus na'ia'akan îtuma.

⁴¹ Iriba baokoinao mishidan îabatan idi Jesus kuwaa, ⁴² na'iki îkian zunaaba ati, “Aizii wamishida, aonaa pukowaadan idi mani wa'ati, mazan waabatan idi sariapa uruu di'iki. Aizii waaitapa uruu mishi wuru'u kazan-naata'o ni'oraz ipai pidannao.”

Jesus kakudan naobanai dani munapo'o pa'ai

⁴³ Una'ia'akan dauna'an dya'utam kamoo, uru'u naa Jesus dobatan Galilee Baara iti. ⁴⁴ Jesus kian: “Tominkaru prophetin, aonaa utaapauzo-kaos umanawunu'o nii pawizi ii.” ⁴⁵ Galilee Baara iki'o pidannao, makonka'o Passover Kamoon dau'ati Jerusalem ii, ipai itukapan Jesus sha'apatanii kida baokopainapa-karu dono na'ii. Ukau'an, Jesus kaawan dono Galilee Baara iti, konaukii pidannao dapaapan uruu.

⁴⁶ Jesus kaawan naa koshan donoi Cana ati, Galilee Baara ia'oraz, (na'ia'o tawuru'u upana'adan wunu wine nii, kiwiini'o dono.)

Aizii uruu dono Capernaum ii, kaina'a'o wiizai zowau-naa karina'o udani daonaioara. ⁴⁷ Uabatan idi kaina'a Jesus kaawan Judea Baara iki Galilee ati, uru'u naa umakon Jesus di'iti. Tuukia'o ida'an upishaan Jesus, “Pumako otuma Capernaum iti pukakuda kizi odani; maonapa'ora'a naa umawakan kowas kaiwuru'u!”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Aonaan an unao tukapan umanawun kida'o aimaakan sha'apata-kaos, aona'o nii umishidan.”

⁴⁹ Aizii pidan karina'oraz udani kian Jesus ati, “Puwa'ati kadiman otuma Naobanai, mawaka'o ni'i naa odani.”

⁵⁰ Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa powaa iti, kakuda'a naa pudani!” Umishida Jesus paradan, uruu idi ukiwa'akan naa powaa iti. ⁵¹ Dunapo ii zii upoitorunao ikodapan uruu. Ikian u'ati, “Kakuda'aka'a naa pudani.”

⁵² Uru'u naa upishaan idyaun, “Na'iam dii kamoo ukakudan?” “Munumun, masakauda'u kamoo daawadatan, uruu umada wadidin,” ikian u'ati. ⁵³ Udaru aitapa na'a'o kamoo wuru'u, “Kakuda'a naa pudani!” Jesus kianuz u'ati. Ukau'an tuukii umishidan Jesus, na'iki baokopa udapu ainao pidannao mishidan kapam.

⁵⁴ Uruu itamautannaa Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, pakaawan dono Galilee Baara ati koshan, Judea Baara iki.

5

Jesus kakudan karinaapa'o pidan wunu baoko danoma ii

¹ Udauna'an Jesus makon Jerusalem iti Jewnao baokopainpauzon kamoo dau'ati. ² Jerusalem awauribanaa ida'a, kaina'a paniinom, Kaznizo Paniinomizinaa kia'o udakota-ka. Maonapa udazaba'a kaina'a wunu baoko, Bethzatha kia'o udakota-ka Jewnao paradan ida'an. Maonapa wunu baoko danoma an, kaina'a baka'iauda'u kabaun dikin-dinapa-kizai kida. ³ Aizii dikin-dinapa-kizai kida nazo ii, kaina'a iriba karinainao washatinpan kida, ishaawunnao na'iki pabi'inaaka machi'ika-kainao kaduz kida. [Ipai îdyaun îzaudapan wunu koboinan. ⁴ Panaadon kida'o da'i angel kaawauzon, na'iki ukoboan nii wuru'u wunuz. Karinaa-ziiwa kiwiini'o udamotinan ubaoko iti, ukoboo-ka dauna'an aka, uruu kakuda'o nii sha'apa'oram karikaonan parinaa ai.]*

⁵ Kaina'a karinaapa'o pidan na'ii kapati'ora'a naa, uba-iatinan 38 wunu. ⁶ Jesus tukapan uruu, uaitapa kottua'ora'a naa ukarinaapan. Jesus kian u'ati, "Puaiapa pukakudan?"

⁷ Karinaapa'o kian u'ati, "Aonaa pidan kaminka'uta'o nii ôgaru, ôkaawa kizi wunu baoko iti ukoboo-ka dono. Ôtiwaina'akan dono'o naa ômakon na'iti, ba'oran pidan kaawa'aka'a naa kiwiin ô'ai."

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aushaa, pukadishita! Pumako'o naa, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi." ⁹ Sariapa uma'ozaka'akan. Ukadishita'akan,

* ^{5:4} Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki uchi'ika'akan naa.

Aizii uruu dono, Sookapa-karu Kamoon wuru'u.
¹⁰ Uruu idi Jewnao zowaunaanao kian pidan kakuda-kariwai ati, “Aizii Sookapa-karu Kamoon. Pudikintapan wakakinaorinaa wuru'u puna'akanuz puwashatinapa-kizi.”

¹¹ Mazan ukian i'ati, “Pidan kakuda'oraz õgaru, ukian õ'ati, 'Pumako, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi.’ ”

¹² Na'iki ipishaan uruu, “Kanom mooko wuru'u dyuu-da'oraz pumakon na'iki puna'akan puwashatinapa-kizi?”

¹³ Mazan aonaa uaitapan kanom wuru'u kakuda'oraz paugaru, usha'apanum kau'an iriba'o pidannao uruu dono na'ii, na'iki kadiman kapam Jesus mako'okan ibii an.

¹⁴ Uruu dauna'an, Jesus ikodan naa uruu Tominkaru Dapu ii. Ukian u'ati, “Puabata, aizii ma'ozaka'a naa pu-garu; ukau'an marina'a naa oia'o, panaadon kasha'ora'o aimakaan sha'apan powa'a zii pu'ati.”

¹⁵ Uru'u naa umako'okan, ukakuwaapa'ana'akan naa Jewnao zowaunaanao ati. Ukian i'ati, “Jesus karikaonan tawuru'u kakuda'oraz õgaru.”

¹⁶ Jesus sha'apatan idi na'apa'o aimakaan Sookapa-karu Kamoon dono, uruu dikin ii Jewnao dadaradan naa amazada u'ati. ¹⁷ Uruu idi Jesus kian i'ati, “Õdaru, ipai kamoo ukaminka'uupan pidannao. Õgaru na'apa'o kapam uruu kawan.”

Jesus mishi'o Tominkaru Dani

¹⁸ Jesus kian dikin ii na'apa, powa'a zii Jewnao zowau-naanao dawatan na'apam pazowii-kida-kinaa nii uruu. Aonaa soo uwazootapan idi mani i'ookapauzon kamoon kakinaorinaa, mazan udakotan idi kapam Tominkaru paDaru nii, uruu ida'an upatumaakadinan Tominkaru tuma.

¹⁹ Uruu idi Jesus kian ï'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ðkianuz, aonaa Tominkaru Dani sha'apatan aimaakan paaipan ati, soo usha'apata patukapanii paDaru sha'apatan. Kanom uDaru sha'apatanii, na'apa kapam uDani sha'apatan. ²⁰ ÕDaru marainapanii pauDani na'iki utukapa-kida u'ati ipai pasha'apaapanii. Na'iki utukapa-kidan nii u'ati aimaakan powa'a'o zii umanawunun kida, unao di'itinapa-kinaa nii. ²¹ Na'apa ðDaru kadishita-kidan kawan mawakainao na'iki utaan kakupa-karu ï'ati, na'apa'o manawun uDani taan kakupa-karu na'ia'oram ati utaa'azon. ²² ÕDaru, aonaa ukabootan pidan oia'o di'iti oo kaimana'o di'iti. PauDani ati pa'an utaan ipai wuru'u na'apa'oraz sha'apatin-karu, ²³ ipai kizi pidannao taapan uDani umanawunu'o nii, na'apa ïtaapan kawan uDaru. Mazan pidannao aona'oraz ïtaapan Tominkaru Dani umanawunu'o nii, na'apa kapam aonaa ïtaapan mani uDaru umanawunu'o nii wuru'u, dyuuda'oraz uruu.

²⁴ "Mishi'o kaiwuru'u ðkianuz u'ati: Pidan abata'o na'iki izo'ati'o ðkuwaa, na'iki mishida'o dyuuda'oraz õgaru, kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a wuru'u. Aona'o nii upataka'uta-kao pa'oian dikin ii. Aonaa powa'a mawakapa-karu di'itanpu'ora'a naa mani uruu, mazan kaina'a'ora'a naa uruu ida'a karikaonanu'o kakupa-karu. ²⁵ Mishi'o kaiwuru'u ðkianuz u'ati: Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uru'u naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu dono'o ni'i naa mawakainao abatan Tominkaru Dani paradan. Pidan abata'o na'iki izo'ati'o Ukuwaa uruu kakupa'o nii. ²⁶ WaDaru di'iki'o kakupa-karu ikoda-kao. Na'apa'o manawun waDaru toman pauDani, uruu di'iki kapam kakupa-karu ikoda-kao.

²⁷ "WaDaru kiini'i naa pauDani ati, 'Turua'a naa aizii pubuutan pidannao,' usha'apanum kau'an uruu pa'an wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o. ²⁸ Aonaa umaaitapaka'ana'a ðkuwaa! Mishi'o, kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'iki uruu

dono ipai'o nii pabaaranaa iki kida mawakainao abatan Uparadan. ²⁹ Pidannao sha'apata'o kaimana'o, ikadishitan nii na'iki karikaonanuo'o nii ikakupan; mazan pidannao sha'apata'o oia'o, ikadishitan nii na'iki pataka'utakao nii idyaun.

Kakuwaapainao Jesus dau'u

³⁰ “Aonaa turuu osha'apatan aimaakan oaiipan ati karikaonan. Obuutan pidannao soo Tominkaru aipan kawana'ati manawun. Ukau'an sakitapa'o pa'an wuru'u oibuutanuz pidannao isha'apainpan kawana'ati. Usha'apanum kau'an, aonaa otiwaan osha'apatan aimaakan oaiipan ati karikaonan, soo dyuuda'oraz ogaru aipan kawana'ati osha'apatinan.

³¹ “Okakuwaapan an mani odau'u, o'ida'a karikaonan, aonaa turuu oparadan mishida-kao. ³² Mazan kaina'a ba'oran kakuwaapa'o odau'u, oaitapa mishi'o wuru'u uparadanuz odau'an.

³³ “Unao, udyuudan pidannao John Chikaawunuupauzo di'iti. Uruu dono ukowaada mishi'o odau'an. ³⁴ Aonaa oaiipan manawun mani pidan kakuwaapan odau'an kaiwuru'u; mazan okowaadan unao ati kaikapa kida'ora'a, turuu kizi ukazannaatinan. ³⁵ John uruu lamp kawanu'o, ma'ozaka'oraz ukanadapan; aizii unao masakauda'u karikaonan ukonaukii-kidan ukanadapanuzu.

³⁶ “Powa'a zii John kuwaa ai umanawunun wuru'u kakuwaapa'oraz odau'u: wuru'u osha'apatanii kidaz o'daru aipan kawana'ati, na'iki wuru'u Uaipaniaz zii osha'apatan, inao wuru'u kakuwaapa'oraz odau'u. Na'iki osha'apatanii kida ukainaabata o'daru wuru'u dyuuda'oraz ogaru. ³⁷ Na'iki o'daru kapam kakuwaapa'o odau'u. Unao, aonaa uabatauzon uparadan oo utukapauzon uruu. ³⁸ Aonaa uzaamatan Ukuwaa, usha'apanum kau'an aonaa unao mishidan ogaru wuru'u Udyuudaniaz. ³⁹ Utominpan

padamata kaimanaiman saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan dau'u, uzauda-kidan uruu ida'a'o nii unao ikodan karikaonanu'o kakupa-karu, mazan uruu kida kakuwaa-pa'oraz ôdau'u! ⁴⁰ Mazan upu'u aonaa uzaamatina'azon ô'ida'ati, turuu kizi uzaamatan karikaonanu'o kakupa-karu.

⁴¹ “Ôsha'apatan aimakaan aonaa ôaipan idi'o mani pidannao dakotan ôgaru umanawunu'o nii. ⁴² Mazan ôaitapa unao, aonaa na'ia'oram marainpan Tominkaru kaimanaiman. ⁴³ Ôgaru, ôkaawan ôdaru uu ida'ana'o, mazan unao, aonaa unaubaan ôgaru. Mazan ba'orainao kaawan an paaipan ati karikaonan, înaou'o nii pa'an unaubaapa. ⁴⁴ Upaonarunao naubaa an unao, tuukii ukonaukian, mazan aonaa zoobaba usha'apatan aimakaan Tominkaru bauda'apauzon naubaa-kinaa nii unao. Ukau'an, na'apam nii mooko umishidan uruu?

⁴⁵ “Aonaa ôgaru'o nii mani wuru'u kia'o ni'oraz ôdaru ati, ‘oia'o înao,’ unao dau'an. Kaina'a Moses saaduzonii, uru'o nii pa'an wuru'u ‘oia'o înao,’ kia'o ni'oraz, unyukunuu Moses saadanii dau'atin pu'u padamata. ⁴⁶ Umishidan an mani mishi manawun Moses saadanii, umishida mani padamata ôgaru. Usha'apanum kau'an, ôgaru daua'o wuru'u usaadaniaz. ⁴⁷ Mazan umamishidakan pu'u Moses saaduzonii kakinaorii, na'apam nii dii umishidan ôparadan?”

6

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

¹ Aizii udauna'an Jesus taraukan Galilee Karishiiz baza iti, (Tiberias Karishiiz, kia'o udakota-ka'o kapam.)

² Iriba pidannao da'anpan uruu îtukapan idi usha'apatan umanawun kida'o aimakaan, ukakudanuz karinainao. ³ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma

naawazi paawa iti, na'ii usakanatan ïtuma. ⁴ Aizii udono, maonapata'o Jewnao Passover Kamoon.

⁵ Jesus awunuudanaan, utukapa iriba pidannao wa'atin pa'ida'ati. Sariapa ukian Philip ati, “Na'ikim nii watorian wanyukunui wapaa-kinnaa nii ipai wunaou'a?”

⁶ Jesus pishaanuz Philip, utiwaa-kidapan karikaonan uruu, mazan Jesus, uaitapani'i naa na'apam nii pasha'apainpan.

⁷ Philip kian u'ati, “⁸ kauzu pidan kaudinan winipinaa, aonaa turuu utorian wunao aroapa-kinnaa ni'i, utaa-kao pu'u mani masakauda'u sodi kida.”

⁸ Andrew, Simon Peter inawuzuz, uruu kapam Jesus tominapa-kidanii. Ukian Jesus ati, ⁹ “Kaina'a koraidaonaa diida'a'a, kaina'a u'ida'a baka'iauda'u barley-ba'i* na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Mazan na'apam nii mooko masakauda'u sodi'o wanyukunui turuan iriba'o manawun pidannao ati?”

¹⁰ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Marii pidannao sakanatan.” Uru'u naa ïdyuudan pidannao sakanatan naa. Pinidi baawu wuru'u na'ia'oraz amazada. Aizii daonaioranao uikoda mani 5000 ïdyaun. ¹¹ Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui.” Uruu dauna'an udyuudan naa utaabi'ii-kao sakanatapainao ati, aizii kopau na'apa kapam una'apatan. Ipai pidan aroopan abaapa kida. ¹² Aizii ïturuudan dauna'an paarootan, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aizii uzawada wanyukunui wa'akun, aonaa uwakuda'ana'az.” ¹³ Uruu idi baka'iauda'u'oraz barley-ba'i wa'akun di'iki, ïpaidada 12 dazowan kida.

¹⁴ Aizii pidannao tukapan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, sariapa ïkian, “Di'i naa

* **6:9** barley-ba'i: barley aka, poroom kawanu'o.

wuru'u Prophet, saada-kariwai Tominkaru paradan kaunamunaataniaz uwa'atin nii.”† ¹⁵ Jesus aitapan idi pidannao zaamata'azon naa paugaru King nii aonaan pu'u unyukunuu na'apan, uruu idi umako'okan i'ai paba'orantin koshan midukuo iti.

*Jesus chi'ikan wunu paawa an
(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)*

¹⁶ Uruu wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Karishiiz iti. ¹⁷ Izaamatan kanawa na'iki uru'u naa itaraukan Capernaum iti. Maruta'aka'a naa amazada, aonaa zii Jesus kaawan i'ida'ati.

¹⁸ Aizii uruu wamarutan ida'a, ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki kichana'iki-kii utoman wunu paran. ¹⁹ Jesus tominapa-kidaniinao pooratan pakanawan na'apa'o bii an, 3 oo 4 mile umunapon. Uru'u naa itukapan Jesus wa'atin, wunu paawa an uchi'ikapan. Uwa'atin, atii umaonapatan i'kanawan ida'ati. Tuukii itarian u'ai. ²⁰ Mazan upu'a'a naa uparadan i'ati, “Mana'a utaria'ana'a! Ogaru wuru'u!” ²¹ Uparadan dauna'an, iaipan naa upaidinan patuma kanawa zo'iti, mazan masha'apakiaka i'kaawa'akan naa pamako-kizi iti.

Pidannao dawatinan Jesus dau'u

²² Ba'oran chaapi'iki, pidannao karishii danoma ia'o-raz i'wa'akinan, ia'itapanii na'a'o soo bauda'apa kanawa karikaonan. Na'iki ia'itapa kapam aonaa Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma uruu kanawa zo'an, soo inao karikaonan mako. ²³ Mazan kaina'a ba'oran kanawa kida kaawan Tiberias iki, maonapa Naobanai paa-kizi ii pidannao, utoriinapa-kidan dauna'an wanyukunui. ²⁴ Aizii pidannao tukapan idi aonaa Jesus nii, na'iki aonaa utominapa-kidaniinao nii kapam, uru'u naa ipaidinan

† 6:14 Deuteronomy 18:18-19

kanawa kida zo'iti, na'iki ñmakon naa Capernaum iti, ñdawatina'anan naa Jesus dau'u.

Jesus, uruu wanyukunui aokazi iki'o

²⁵ ñikoda Jesus karishii baza ia'a naa. Uru'u naa ñkian u'ati, “Tiichaa, na'apainim di'i naa pukaawan da'ati'i?”

²⁶ Jesus kian ñ'ati, “Mishi'o kaiwuru'u ñkianuz: Udawatinan ñdau'u soo uaroopan idi'o abaapa karikaonan, aonaa utukapan idi'o mani ñsha'apatan umanawun kida'o aimaakan. ²⁷ Aonaa ukaudina'ana'a pataka'uinauzo wanyukunui dau'ati. Ukaudin pa'an wanyukunui dau'ati karikaonan'oraz kakupa-karu u'ida'an. Uruu wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o taan ni'oraz unao ati, usha'apanum kau'an Tominkaru tukapa-kida mishi panyukunuu kaimanan u'ati.”

²⁸ Aizii ñkian u'ati, “Kanom mooko manawun Tominkaru aipanii washa'apatan?”

²⁹ Jesus kian ñ'ati, “Tominkaru aipan soo umishidan ñgaru, padyuudaniaz.”

³⁰ Na'iki ñkian u'ati, “Kandii mooko umanawunu'o aimaakan puaida-kidan nii wa'ati, wamishida-kinaa nii wuru'u puparadanuz? ³¹ Wadokozu-daunnao, ñnikauzonii wanyukunui, ‘manna’ kia'oraz udakota-kaao, mapidantaka'o amazada ii. Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a, ‘Utaanii ñ'ati ñnikan nii aokazi iki'o wanyukunui.’”[‡]

³² Jesus kian ñ'ati, “Mishi'o kaiwuru'u ñkianuz: Aonaa Moses mani wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui u'ati. Ñdaru pa'an wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui, mishi'oraz kakupa-kinai. ³³ Wanyukunui, Tominkaru dyuudaniaz aokazi iki, uruu pa'an taa'oraz kakupa-kinai manawun, pidannao ati.”

[‡] 6:31 Psalm 78:24

³⁴ Sariapa pidannao kian u'ati, “Naobanai! Putaa mooko wa'ati uruu wanyukunui, na'iki ipai kamoo pa'i putaa wa'atiz!”

³⁵ Jesus kian i'ati, “Ōgaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. Na'ia'oram pidan zaamatina'o ō'ida'ati na'iki mishida'o ōgaru, aona'o nii uzamaziizon na'iki aona'o nii umaarakouzon.

³⁶ “Mazan ōkii sha'atii u'ati, utukapa'a naa padamata ōgaru, mazan upu'u aonaa umishidan ōgaru. ³⁷ Ipai pidan ōdaru taaniaz ō'ati, zaamatina'o nii ō'ida'ati. Na'iki pidan wuru'u zaamatina'oraz ō'ida'ati aonaa na'apainim nii ōkashanauan. ³⁸ Usha'apanum kau'an ōwa'atin da'ati'i aokazi iki, ōsha'apata'anan dyuuda'oraz ōgaru aipan kawana'ati ōsha'apatan. Aonaa ōwa'atin ōsha'apata'anan aimakaan ōnyukunuu aipan kawana'ati. ³⁹ Na'iki dyuuda'oraz ōgaru, aonaa bauda'apa uaipan ōwaziwaan pidan pataaniinaouz ō'ati. Mazan uaipan pa'an ōkadishita-kidan i'dyaun na'iki ōtaan ikakupa-kinaa nii, Tominkaru Ainaa dono. ⁴⁰ ŌDaru aipan ipai pidan tukapa'oraz na'iki mishida'oraz uDani, zaamatan karikaonanu'o kakupakaru; na'iki ōkadishita-kidan nii i'dyaun karikaonanu'o kakupakaru di'iti Tominkaru Ainaa dono.”

⁴¹ Uru'u naa Jewnao kadakotin-kidan uruu na'iki i'to'oran naa u'ati, ukian idi, “Ōgaru wuru'u wanyukunui aokazi iki'oraz kaawan.” ⁴² Ukau'an ikian pa'atiaaka, “Aonaa mooko Jesus mani uruu, Joseph daniz? Waaitapanii na'apain udaronao! Na'apa di'i naa mooko kaiwuru'u ukianuz, ‘Ōgaru aokazi iki'o ōwa'atin?’ ”

⁴³ Jesus kian i'ati, “Aona'a naa ukadakoinpa'ana'a na'apa. ⁴⁴ Ōdaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru; na'iki aonaa turuu pidan zaamatinan ō'ida'ati, soo ōdaru minziwatan dono uruu uzaamatina-kinaa nii ō'ida'ati. Na'iki ōkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono.

⁴⁵ Na'apa kotua'o prophet saadauzonii kian, 'Ipaio nii Tominkaru tominapa-kidan pidannao.[§] Ukau'an kanom dyauta'o unyukunuu o'daru paradan dau'ati, na'iki tom-inpa'o uruu di'iki, zaamatina'o nii o'ida'ati.

⁴⁶ "Mazan aonaa na'ia'oram pidan tukapauzon o'daru, soo wuru'u wa'ati'oraz Tominkaru di'iki, uruu pa'an tuka-pa'oraz o'daru. ⁴⁷ Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Na'ia'oram pidan mishida'o, zaamata'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu wuru'u. ⁴⁸ Ogaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. ⁴⁹ Udokozu-daunnao nikauzon pu'u 'manna' mapidantaka'o amazada di'ii, upu'u imawakan. ⁵⁰ Mazan di'i naa pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, pidan nika'oraz uruu, karikaonanu'o nii ukakupan. ⁵¹ Ogaru pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, taa'oraz kakupa-kinai. Pidana nikan an wuru'u wanyukunui, uruu karikaonanu'o nii ukakupan. Wanyukunui o'taan ni'oraz u'ati, uruu odunaa. Uruu o'taaniaz pidannao kakupa-kinaa nii."

⁵² Uru'u naa Jewnao shokorodinan u'ati na'iki ikian pa'atiaaka, "Na'apam nii mooko arawu itiiman pataan wa'ati padunaa, wanyukunui nii?"

⁵³ Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Umanikakan an Daonaiora Aokazi Iki'o dunaa na'iki umatuzakan an uizain, aona'o kakupa-karu nii u'ida'a.

⁵⁴ Mazan kanom aroopa'o odunaa dau'u na'iki tuza'o oizain, uruu karikaonanu'o nii pa'an ukakupan na'iki okadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono.

⁵⁵ Odunaa, uruu mishi'o wanyukunui na'iki oizain mishi'o riwunii. ⁵⁶ Na'ia'oram pidan aroopa'o odunaa dau'u na'iki tuza'o oizain, uruu zaamatimpa'o o'ida'ati, na'iki ogaru zaamatimpa'o uruu ida'ati kapam. ⁵⁷ O'daru Tominkaru taapa'oraz kakupa-karu, uruu wuru'u dyuuda'oraz ogaru.

§ 6:45 Isaiah 54:13

Uruu di'iki'o òikodan kakupa-karu. Ukau'an pidan aroopa'oraz òdau'u, uikodan nii kakupa-karu ògaru di'iki. ⁵⁸ Ukau'an di'ora'a wuru'u wanyukunui kaawa'oraz pa'an aokazi iki, aonaa udokozu-daunnao nikauzonii manna kawanu'o mani. Ìnikauzon pu'u padamata manna, mazan upu'u zii ìmawakan. Mazan pidan aroopa'o di'ora'a wanyukunui dau'u, karikaonanu'o nii pa'an ukakupan.”

⁵⁹ Jesus kakuwaatinanz kaikapa'a, utominapatin-kidan dono'o pidannaò synagoge* ii.

Jesus kuwaa taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu

⁶⁰ Aizii ìabatan idi na'apa'o kuwai, iriba da'anap-atinainauz uruu, kian, “Dadara'o manawun ukuwaa. Kanom turuu uabatapan kaiwuru'u ukuwaaz?”

⁶¹ Mazan Jesus, uaitapa na'apam patominapa-kidaniinao kadakotin-kidan pakuwaa. Sariapa ukian ì'ati, “Ukaziwaa-kida zii òparadan? ⁶² Na'apam dii mani ukian utukapan an Daonaiora Aokazi Iki'o sawatinnan powaa iti pawaa'ati-kizi iti? ⁶³ Pudi'itapan an soo nanai daua'o karikaonan, uruu mazanu'o karikaonan wuru'u. Kaimana'o Doronaa pa'an wuru'u kaawa-kida'oraz kakupa-karu. Wururu'u òparadan kidaz, unao ati'oraz, aonaa nanai daua'o mani, mazan doronai daua'o, na'iki ukakupa-kinna ni'o. ⁶⁴ Mazan upu'u zii kaina'a pabi'i kida unao aonaa umishidan.” (Jesus aitapanii sariapa patominapa-kidan di'iki'o ìdyaun, na'ia'oram aona'o nii ìmishidan. Na'iki uaitapa na'ia'oram nii kaakapaa paugaru tarubainao ati.) ⁶⁵ Na'iki Jesus kian koshan, “Kaikapa'o ati'o tawuru'u òkianuz u'ati, aonaa turuu pidan zaamatanan ò'ida'ati, soo òdaru Tominkaru na'akan dono ò'ida'ati ìdyaun.”

* **6:59** synagoge: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinnao di'ii.

⁶⁶ Na'iki'ora'a naa iriba utominapa-kidaniinao muudinanaa naa u'ai, aonaa powa'a ĩmakon utuma. ⁶⁷ Uruu idi Jesus kian wunao ati'i 12 patominapa-kidaniinaouz, "Unao mani, umuudinan ni'i naa kapam o'ai?"

⁶⁸ Simon Peter kian u'ati, "Naobanai, kanom di'iti'o nii mooko wamakon? Pugaru ida'a pa'an parada-karu kida taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu. ⁶⁹ Na'iki, aizii wamishida na'iki waaitapa pugaru umanawunu'o, Tominkaru di'iki'o puwa'atin!"

⁷⁰ Jesus kian ĩ'ati, "Ogaru zaamata'oraz 12 unao. Mazan bauda'apa unao, Satan!" ⁷¹ Una'apanuz Judas Iscariot daua'o wuru'u (Simon Iscariot daniz); uruu 12 tuma'o uaitinpan, uru'o nii zaamata-kida Jesus.

7

Pa'inawuzunao dyuudan Jesus makon Judea Baara iti

¹ Uruu dauna'an, Jesus morowautapan na'ii'aka wizai kawana'ati, Galilee Baara ii kida'oraz. Aonaa uaipan pachi'ikinan Judea Baara ii aka, usha'apanum kau'an Jewnao zowaunaanao zaudapanii uruu na'ii, ĩaipan pazowiinuzu. ² Na'iki uruu dono maonapata'o Jewnao baokopainpauzon kamoon, ĩkawiizibatinauzon.* ³ Uruu idi Jesus inawuzunao kian u'ati, "Pugaru mani? Kanom nii aona'a naa pumakon Judea Baara iti, abatauzonao pukuwaa tukapa kizi wuru'u pusha'apaapanii kidaz? ⁴ Aonaa na'ia'oram pidan dizapa'o pasha'apaapan aimakan, uaipan an pidannao aitapan kaimanaiman kanom kaduz paugaru. Pusha'apaapan an aimakan, marina'a naa ipai pidannao aitapan!" ⁵ (Aizii wuru'u u'inawuzunaouz, aonaa ĩmishidan uruu.)

* ^{7:2} ĩkawiizibatinauzon: Putukapa kaarita token ii, Jewnao baokopainpauzon kamoon waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁶ Jesus kian ï'ati, "Aonaa zii mazan amazada kaawan ð'ati ðmako-kinaa nii na'iti. Mazan unao, turuu umakon na'apainim karikaonan, uaipan kawana'ati. ⁷ Aonaa kanom dikin ii pidannao to'ora-kizaitapan unao. Mazan õgaru ïto'ora-kizaitapanii, õkakuwaapan idi ï'oian dau'u. ⁸ Umako'o naa baokopainapa-kizai iti. Mazan õgaru, aona'o nii zii õmakon, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan ð'ati." ⁹ Jesus paradan dauna'an na'apa, una'ian zii Galilee Baara ii.

Jesus Jerusalem ii

¹⁰ Mazan u'inawuzunao makon dauna'an baokopainapa-kizai iti, uru'u naa Jesus makon kapam. Umakon na'iti dizinapa, aonaa kizi pidannao aitapan na'iam uruu. ¹¹ Na'ii, baokopainapa-kizai ii, Jewnao zowaunaanao dawatinan udau'u pidannao bii an, "Aonaa utukapan tawuru'u pidanaz?" ïkian pidannao ati.

¹² Aizii uruu dono, iriba pidannao paradinan mashau-da'u kida Jesus dau'u. Ba'orainao kian, "Kaimana'o pidan uruu." Mazan ba'orainao kian, "Aonaa kaimana'o pidan mani uruu, soo umariidapan karikaonan pidannao."

¹³ Mazan aonaa na'ia'oram pidan diwadan paparadan, ïtarian idi Jewnao zowaunaanao ai.

¹⁴ Aizii 4 kamo'o naa baokopainapa-karu, uruu zii Jesus makon Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao. ¹⁵ Aizii Jewnao zowaunaanao abatan idi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman manawun, tuukii ïdi'itinpan uaitapan dau'an. Sariapa ïkian udau'ati, "Na'apam dii mooko arawu aitapan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa na'apainim padamata tiichaanao tominapa-kidauzon uruu!"

¹⁶ Jesus kian ï'ati, "Wuru'u õkuwaa kidaz aonaa õtomanii mani. Tominkaru, dyuuda'oraz õgaru, uruu

di'iki'o wuru'u ōkuwaa kidaz. ¹⁷ Pidan minziiwata'o pa-nyukunuu Tominkaru kaudin-kizi dau'ati, uru'o nii pa'an aitapa ōkuwaa, Tominkaru di'iki'o, oo ōtomanii karikaonan. ¹⁸ Pidan kakuwaapan an paaipan ati karikaonan, utiwaan pamanawun-tinan wuru'u. Mazan pidan kakuwaa-pa'o pamanawunutapa'azon idi dyuuda'o paugaru; uruu kaimana'o pidan, na'iki mishi'o uparadan. ¹⁹ Mishi, Moses taanii unao ati ukakinaorinaa. Mazan aonaa na'ia'oram unao mishi'o utaapan wuru'u kakinaoriiz. Mazan kandii nii uzowia'azon ōgaru?"

²⁰ Aizii pidannao kian u'ati, "Kaina'a oia'o doronai pu'ida'a! Kanom mooko pu'itiiman zowia'azoo pugaru?"

²¹ Jesus kian i'ati, "Kaina'a bauda'apa ōsha'apatanii umanawunu'o aimaakan Sookapa-karu Kamoon dono, na'iki tuukii unao di'itinpan udau'u. ²² Mazan upu'u zii, utaapadan udani daonaioranao choota-kao[†] sookapauzokaru kamoo dono, ikainaabatin-kinaa Jewnao nii, Moses taan idi na'apa'o kakinaorii. (Mazan aonaa Moses di'iki'o mani wuru'u na'apa'o sakadinanuz, uruu dokoza-daunnao pa'an wuru'u sakada'oraz na'apa'o.) ²³ Aizii utaapadan pu'u udani choota-kao Sookapa-karu Kamoon dono, uruu aonaa kizi unao dikintapan Moses taaniaz kakinaorii. Kandii nii mooko uto'oran ō'ati ōsaabaan idi pa'an kaimanaiman pidan nanaa Sookapa-karu Kamoon dono? ²⁴ Aona'a udi'itapa'ana'a ōsha'apataniaz aimaakan oia'o nii. Mazan udi'itapa wuru'u ōsha'apataniaz aimaakan kaimana'o nii pa'an."

Christ mani wuru'u Jesus?

²⁵ Kaina'a Jerusalem sannao bii ikiinao pidannao, ikian Jesus dau'ati pa'atiaaka, "Aonaa mooko arawu'u mani

[†] 7:22 choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

tawuru'u ĩtiwautaniaz pazowii-kidan? ²⁶ Aizii di'i naa uparadinan iriba'o pidan ati. Na'iki aonaa kanom wa'atin ĩtowauda'ua'anan uruu! Jewnao zowaunaanao aitapani'i naa sha'a uruu Christ[‡] kii-kizaiz? ²⁷ Mazan Christ kaawan dono, aona'o nii pidan aitapan na'iki'oram uwa'atin. Mazan arawu'u, waaitapa na'iki'oram uwa'atin.”

²⁸ Aizii Jesus tominapatin-kidan pu'u pidannao Tominkaru Dapu ii, ukian diiwa'o ida'an, “Uaitapanii mooko õgaru na'iki na'iki'oram õwa'atin? Aonaa õ'ida'a'o mani õwa'atin! Dyuuda'oraz õgaru, uruu mishi'o, na'iki uruu di'iki'o õwa'atin. Unao aonaa uaitapauzon uruu. ²⁹ Mazan õgaru õaitapanii uruu, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o õwa'atin, na'iki uruu pa'an wuru'u dyuuda'oraz õgaru.”

³⁰ Uru'u naa ĩaipan pazaamata'akan Jesus sariapa na'ii, mazan aonaa kanom zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii. ³¹ Mazan iriba na'iainao pidannao mishidan uruu, na'iki ĩkian, “Ba'oran kaawan an, dakotina'o Christ nii, turuu mani mooko usha'apatanao powa'a zii umanawun kida'o aimaakan arawu'u sha'apatanao kida aia'a?”

Jewnao zowaunaanao aipan pazaamata-kidan Jesus

³² Aizii Phariseenao abatankan naa na'apam pidannao kian pa'atiaaka, mashauda'u padamata Jesus dau'an. Uru'u naa ĩbaokopatinan faadaanao zowaunaanao tuma, udauna'an ĩdyuudan naa watchmantapainao Tominkaru Dapu ĩzaamatanaka kizi Jesus.

³³ Jesus kian, “Õna'an nii zii utuma baukapa'a naa, udauna'an õkiwan ni'i naa dyuuda'oraz õgaru di'iti.

‡ 7:26 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³⁴ Udawatinan nii òdau'u mazan aona'o nii uikodan ògaru. Aonaa turuu unao makon òmako'ozoo-kizi iti."

³⁵ Uru'u naa Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka, "Na'iti'oram mani umako'ozon, aonaa kizi turuu waikodan uruu? Umako'ozon sha'a Jewnao di'iti, mashaapainauz Greeknao wiizi ii aka, utominapa-kida'anan Greeknao?§ ³⁶ Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Udawatinan nii òdau'u, mazan aona'o nii uikodan ògaru,' na'iki 'Aonaa turuu umakon òmako'ozoo-kizi iti,' ukianuz?" ìkian.

Wunu kakupa-kinai

³⁷ Dawu'itiini'o kamoo baokopainapa-karuz, uruu umanawunu'o manawun kamoo. Uruu kamoo ida'a Jesus kadishitan na'iki uparadan diiwa'o ida'an, "Kanom maaradako'o marii uwa'atin ò'ida'ati, òtaa kizi u'ati utuzan nii. ³⁸ Saada-kariwaiz Tominkaru Paradan kian kawana'ati, 'Kanom mishida'o ògaru, uruu di'iki'o nii wunu taa'oraz kakupa-kinaa shootapan.'" ³⁹ Jesus kadakotinanuz, Kaimana'o Doronaa daua'o wuru'u. Uruu wuru'u taa-karu ni'oraz mishidainao ati. Uruu dono aonaa zii Kaimana'o Doronaa taa-kao mishidainao ati, usha'apanum kau'an aonaa zii Jesus sawata-kao umanawunu'o ida'an.

Pana'a kida parada-karu

Jesus dau'an

⁴⁰ Jesus paradan dauna'an, iriba abatainaouz uparadan, ìkian udau'an, "Di'ora'a pidan uru'u naa Prophet, uru'u naa wazaudapaniaz!"

⁴¹ Ba'orainao kian, "Uru'u naa Christ!" Mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani wuru'u! Galilee Baara

§ 7:35 Greeknao: pana'ainao pidannao Jewnao ai.

iki'o nii mooko Christ wa'atin? ⁴² Aonaa mooko saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan kian, David Takaan-daunu'o nii Christ, na'iki ushakatan nii Bethlehem ii, David mashaapauzo-kizi ii?"

⁴³ Uruu pana'a kida pidannao paradan Jesus dau'an.

⁴⁴ Aizii ba'orainao, ñaipan naa padamata pazaamata'akan Jesus, marii kizi utaraa-kaao, mazan aonaa kanom zaa-matan zii uruu.

*Jewnao zowaunaanao
aonaa ñimishidan Jesus*

⁴⁵ Uruu dauna'an watchmantapainao Tominkaru Dapu (tawuru'u dyuuda-kariwainaoz ñzaamata'anan Jesus) ñkaawan naa powaa ati faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao ida'ati. Uru'u naa ñkian, "Kandii nii aonaa una'akan uruu wa'ida'ati?"

⁴⁶ Aizii watchmantapainao kian ñ'ati, "Aonaa na'ia'oram pidan paradauzon na'apa uruu kawan!"

⁴⁷ Uru'u naa Phariseenao kian ñ'ati, "Upozawata-kidan naa mooko kapam unao kaiwuru'u? ⁴⁸ Uabatauzo mooko faadaanao zowaunaanao bii iki'o, oo bauda'apa Pharisee mishida'o uruu? ⁴⁹ Mazan wuru'u da'anpainaouz uruu, aonaa ñaitapan Moses taauzonii kakinaorii dau'u. Ukau'an Tominkaru pataka'utan nii ñdyaun!"

⁵⁰ Na'a'o ñtuma Nicodemus, uruu Pharisee kapam; uruu makonka'oraz Jesus di'ii kiwiini'o dono zii. Ukian patu-mainao ati, ⁵¹ "Wakakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa turuu wakabootan pidan oia'o di'iti, wamaabatakan ua'ii zii na'apam ukian na'iki wamaaitapakan ua'ii zii kanom manawun wuru'u usha'apaapanuz."

⁵² Aizii ñkian u'ati, "Pugaru kapam Galilee Baara san, mishii? Putominpan an Tominkaru Paradan saada-kariwai dau'u, putukapan nii, aonaa na'apainim nii prophet wa'atin Galilee Baara iki."

⁵³ [Uruu dauna'an ipai pidannao kiwa'akan kida'a naa padapu iti.

8

Zuna kootowapa-kida-kao oba'orantapan idi

¹ Aizii Jesus, umakon naa Olive Naawa iti. ² Ba'oran kamoo, wakanada'akan zii ukaawa'akan naa powaa ati Tominkaru Dapu ati. Pidannao kaawa-kaawan kida'a naa u'ida'ati. Jesus sakanatan na'iki uru'u naa utominapa-kidan koshan pidannao. ³ Upu'u tiichaa-pauzono Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kaawa-kida'akan zun, zaamata-kariwai oba'orantapan idi. Oroo'o naa ikadishita-kidan pidannao kanaapu ii.

⁴ Udauna'an ikian Jesus ati, “Tiichaa. Di'ora'a zun ikoda-kariwai oda'awupan ba'oran daiaru tuma. ⁵ Moses taanii kakinaorii kian, zun na'apa'o, marii ozowii-kao, oboo-kao ida'an kuba idi. Aizii pugaru mani, na'apam dii pukian na'apa'o dau'ati?”

⁶ Ina'apanuz u'ati, iabata'azon karikaonon na'iam uparadan pana'itin kakinaorii ai, idakoapa-kinnaa nii uruu naobanainao kanaapu ii. Mazan Jesus dawuka'akan pasakanatapa-kizi'i, usaadapa'akan paka'u shuwu idi kaatu ida'a. ⁷ Ipishautan pu'u zii uruu, Jesus saabaina'akan koshan pasakanatapa-kizi'i. Uru'u naa ukian i'ati, “Na'ia'oram pidan unao bii a'o aonaa na'apaini'oram usha'apatan oia'o. Marii uruu kiwiini'o nii boowan oroo.” ⁸ Udauna'an udawuka'akan koshan. Na'apa koshan usaadapan paka'u shuwu idi.

⁹ Iabatan idi na'apam Jesus kian pa'ati, bauda'apa kida imakon Jesus ai, atii ipai imakon. Tunarunaonao kiwiin imako'okan, udauna'an pa'inainao, iwa'aka'akan naa Jesus. Aizii wuru'u zunaabaz, pakawan zii okadishitapan na'ii. ¹⁰ Jesus saabainan pasakanatapa-kizi'i koshan.

Uru'u naa ukian o'ati, “Na'iam naa ĭdyaun? Aonaa kanom wa'akinan, kaboota'o nii pugaru oia'o di'iti?”

¹¹ “Aonaa,” okian u'ati.

Na'iki Jesus kian o'ati, “Ōgaru, aona'o nii kapam ōka-bootan oia'o di'iti pugaru. Pumako'o naa, mazan aona'a naa pusha'apata'ana'a oia'o koshan.”]*

Jesus Kanada'o kawanu'o imi'i baara sanna'o ati

¹² Bauda'apa kamoo, Jesus kakinaopan koshan pidanao, ukian ĭ'ati, “Ōgaru wuru'u kanadapa'oraz imi'i baara sanna'o ati. Pidan zaamatanin an ō'ida'ati, Kanada'o-karua'o nii umashaapan, na'iki aonaa na'apainim nii ubaiaapan maruta'o. Wuru'u Kanada'oraz, uruu kakupa-kinai manawun.”

¹³ Phariseenao kian u'ati, “Pugaru, pu'ida'a'ora'a naa karikaonan pukakuwaapan, aonaa turuu puparadan mishida-ka.”

¹⁴ Jesus kian ĭ'ati, “Mishi ō'ida'a'o ōkakuwaapan, mazan upu'u turuu ōkuwaa mishida-ka! Usha'apanum kau'an ōaitapa na'iki'oram ōwa'atin na'iki na'iti'oram ōmakopan. Unao, aonaa uaitapan na'iki'oram ōwa'atin oo na'iti'oram ōmakopan. ¹⁵ Unao, udakotan pidan oia'o nii, soo uzauda-kidan karikaonan. Ōgaru, aonaa na'apa mani ōdakotan pidan oia'o nii. ¹⁶ Mazan ‘oia'o uruu,’ oo, ‘kaimana'o uruu,’ ōkian an pidan dau'ati, uruu mishi'o pa'an wuru'u ōna'apanuz, usha'apanum kau'an, aonaa ōba'orantina'o mani wuru'u ōna'apanuz. Ōdaru dyuuda'oraz ōgaru, tuma'o wuru'u ōgaruz. ¹⁷ Ukakinaorinaa kian, ‘Dya'utama'o pidanna'o kakuwaapan an na'apa kida manawun bauda'apa'o aimaakan dau'u, uruu aitapa-ka'o mishi'o wuru'u ĭkuwaaz.’ ¹⁸ Ōkakuwaapan ōdau'u, na'apa

* **8:11** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

manawun òdaru, dyuuda'oraz ògaru kakuwaapan kawan òdau'u."

¹⁹ Ìkian u'ati, "Na'iam dii mooko puDaru?"

Jesus kian ì'ati, "Unao, aonaa uaitapan kanom ògaru, ukau'an aonaa uaitapan òDaru! Uaitapan an mani ògaru, uaitapa mani òDaru kapam."

²⁰ Jesus paradan na'apa utominapa-kidan dono'o pi-dannao Tominkaru Dapu ii, maonapa puraata tauzo-kizinao ii, (Tominkaru Dapu tannaa ni'oraz). Mazan aonaa na'ia'oram pidan zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii.

Jesus kakinaopan mamishida-kainao paugaru

²¹ Aizii Jesus kian ì'ati koshan, "Õmakon ni'i naa di'iki'i. Udawatan nii ògaru, mazan umawakan nii u'oian bii'i. Õmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon."

²² Ukau'an, Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka. "Pazowiina'azon dau'ati'o òaitapan wuru'u ukianuz, 'Õmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon,' ukianuz?"

²³ Jesus kian, "Unao, da'a sannao karikaonanu'u; ògaru, doko iki'o pa'an òwa'atin. Unao imi'i baara sannao! Ògaru, aonaa imi'i baara san mani. ²⁴ Uruu idi'o tawuru'u òkianuz u'ati, umawakan nii u'oian bii'i. Mishi'o nii umawakan u'oian bii'i, umamishidikan idi ògaru'u naa wuru'u."

²⁵ "Kanom mooko pugaru?" ìkian u'ati.

Jesus kian, "Ògaru wuru'u, òkowaadaniaz u'ati kiwiin zii. ²⁶ 'Oia'o,' turua'o òkian unao dau'ati, mazan aona'o nii òna'apan, usha'apanum kau'an, òparadan soo dyuuda'oraz ògaru dyuudan kawana'ati, na'iki òaitapa uruu sakitapa'o uparadan. Kanom òabatanii uruu di'iki, uruu òkowaada pidannao ati da'a'a imi'i baara'a."

²⁷ Aonaa ñaitapan uparadinan paDaru aokazi ia'o daua'o wuru'u. ²⁸ Uruu idi Jesus kian ñ'ati, "Usawatan dono'o naa Daonaiora Aokazi Iki'o, uaitapan ni'i naa mishi õgaru'u naa wuru'u. Uruu dono uaitapan nii, õsha'apatan aimaakan aonaa õaipan ati'o mani, mazan õparadan na'apa manawun õdaru tominapa-kidan kawana'ati õgaru. ²⁹ Aizii dyuuda'oraz õgaru, karikaonanano'o una'auzon õtuma, aona'o nii uwa'akauzon õgaru õba'orantin, usha'apanum kau'an ukonaukii-kidani ipai aimaakan õsha'apatani."

³⁰ Iriba pidannao mishidan Jesus, ñabatan idi na'apam ukian.

Abraham dainao

³¹ Ukau'an Jesus kian Jewnao ati mishidainaoz uruu, "Karikaonanun an uizo'atipan õkakinaori, uruu mishi'o õpidanannao unao. ³² Uaitapan nii mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai."

³³ Ñkian Jesus ati, "Abraham takaan-daunnao mazan waunao, na'iki aonaa na'apaini'oram ba'oran naobanai poitoruitapauzon waunao. Na'apa'oram ati'o dii kaiwuru'u, 'mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai, pukianuz?"

³⁴ Jesus kian ñ'ati, "Mishi'o kaiwuru'u õkianuz u'ati: Pidan sha'apata'o oia'o, uruu oia'o poitoru wuru'u. ³⁵ Aonaa karikaonanano'o nii mani naobanai taapan papoitoru padapu'u. Mazan udani, karikaonanano'o nii pa'an utaapa-kao naobanai dani nii. ³⁶ Ukau'an Tominkaru Dani muudin-kidan an unao upoitoruitapa-kao ai, mishi'o nii manawun aonaa poitorui'i naa mani unao. ³⁷ Õaitapa Abraham takaan-daunnao unao. Mazan upu'u zii uzowia'azon õgaru, usha'apanum kau'an, aonaa utaapan kaimanaiman õkuwaa unyukunuu ii. ³⁸ Õgaru, õkakuwaapan õDaru

tukapa-kidanii daua'o ð'ati. Unao, usha'apatan aimakaan udaru kian kawana'ati."

³⁹ Aizii ikian u'ati, "Abraham mazan wadaru nii."

Jesus kian i'ati, "Umishiin an mani Abraham dainao unao, na'apa mani umashaapan uruu mashaapauzon kawan. ⁴⁰ Ōabatan kawana'ati mishi'o kuwai Tominkaru di'iki, uruu ōkowaada unao ati. Mazan upu'u zii uzowia'azon ōgaru. Abraham, aonaa na'apa'o mani ukaduz! ⁴¹ Unao sha'apaapanii kidaz, udaru kaudin-kizi pa'an wuru'u."

Na'iki ikian u'ati, "Tominkaru, uruu mazan bauda'apa wadaru. Aonaa ba'oran wadaru nii."

Satan dainao

⁴² Jesus kian i'ati, "Umishiin an mani udaru Tominkaru, umarainapa mani ōgaru, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o ōwa'atin. Uruu dyuudanii ōgaru, aonaa ōaipana'ati'o mani wuru'u ōwa'atinuz. ⁴³ Kandii nii aonaa uaitapan zoobaba kaiwuru'u ōparadanuz? Usha'apanum kau'an aonaa uzaamata'azon ōkuwaa. ⁴⁴ Unao Satan dainao, uruu idi'o usha'apata'azon aimakaan udaru aipan kawana'ati. Uruu, sakadin-kizai iki'o uzowian pidan, na'iki aonaa na'apainim ukonaukii-kidan mishi'o kuwai, usha'apanum kau'an aonaa na'apainim uparadan mishiin. Uruu mariidinauzo na'iki ipai mariidinauzonao tomin-kizi!

⁴⁵ "Ōgaru, mishi'o pa'an ōkuwaa, mazan uruu idi'o aonaa unao mishidan ōparadan. ⁴⁶ Na'ia'oram dii pidan kaida'a'a, turua'o ukainaabatan ō'oi'an? Ōkowaadan pu'u mishi'o, mazan kandii nii aonaa umishidan ōparadan? ⁴⁷ Tominkaru pidanan, uruu abata Tominkaru paradan. Unao, aonaa uzaamatan Tominkaru paradan kida, usha'apanum kau'an aonaa upidanannao mani unao."

Jesus paradan padau'an

⁴⁸ Aizii Jewnao kian Jesus ati, “Waaaitapa sha'atii, wakianuz pudau'ati, Samaria san pugaru, na'iki oia'o doronai zaamatapanii.”

⁴⁹ Jesus kian i'ati, “Aonaa oia'o doronai zaamatapan õgaru, aonaa masakauda'u. Õgaru, umanawunu'o nii õtaapan õDaru, mazan unao, aonaa utaapan õgaru umanawunu'o nii. ⁵⁰ Õgaru, aonaa õaipinan umanawunu'o nii. Mazan kaina'a bauda'apa pa'an, aipa'o õtaapa-ka'o umanawunu'o nii, na'iki uru'o nii aitapa na'apam pasha'apatan õgaru. ⁵¹ Mishi'o kaiwuru'u õkianuz: Pidan izo'atipan an õkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.”

⁵² Uru'u naa Jewnao kian u'ati, “Aizii waaaitapa, kaina'a mishi oia'o doronai pu'ida'a! Abraham mawaka uruu, prophetnao mawaka ñnao kapam. Mazan upu'u zii pukian, ‘Pidan izo'atipan an õkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.’ ⁵³ Oo puwazootapanii sha'a wadaru Abraham umanawunun? Uruu mawaka'a naa, prophetnao na'apa kapam. Kanom kaduz mooko pu'itiiman pugaru?”

⁵⁴ Aizii Jesus kian i'ati, “Õdakotinan an õ'ida'a umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u. ÕDaru pa'an wuru'u umanawunutapa'oraz õgaru. Uruu unao dakotaniaz uTominkarun nii. ⁵⁵ Unao, aonaa uaitapauzon uruu, mazan õgaru, õaitapa pa'an uruu. Aizii ‘Aonaa õaitapauzon uruu, õkian an, mariidinauzo õgaru, na'apa unao kawan. Mazan õgaru, õaitapanii pa'an uruu, ukau'an õizo'ati uparadan. ⁵⁶ Udaru Abraham, tuukii ukonaukian uaitapan idi patukapan nii zii õkaawan. Na'iki utukapa mishi õkaawan, uruu idi tuukii ukonaukian.”

⁵⁷ Jewnao kian u'ati, “Aonaa zii putunarunaoun,† mazan na'apa dii mooko putukapan Abraham?”

† 8:57 Aonaa zii putunarunaoun oo “Aonaa zii puikodan 50 puwunun?”

⁵⁸ Jesus kian ñ'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Ògaru na'a'ora'a naa Abraham tominan ua'ii."

⁵⁹ Uru'u naa ñzaamata'akan kuba kida paboori nii, ñzowia'aka'azon naa uruu. Mazan Jesus dizina'akan ñ'ai, umako'okan pidannao bii an aka, na'iki umako'okan naa Tominkaru Dapu iki.

9

Jesus saabaan ishaawunu'o awun

¹ Pamakopan pu'u, Jesus tukapan pidan pashakatan iki'o u'ishaawunun. ² Sariapa utominapa-kidaniinao pishaanuzu, "Tiichaa, kanom oian idi'o arawu shakatan ishaawun nii, pa'oian idi'o oo udaronao oian idi'o?"

³ Jesus kian ñ'ati, "Ushakatan ishaawun nii, aonaa pa'oian, oo udaronao oian idi'o mani, mazan u'ishaawunun ida'ana'o nii Tominkaru ma'ozakan kainaabata-kao. ⁴ Wakanadan pu'u zii, marii washa'apaapa dyuuda'oraz ògaru aiapanii washa'apatan; kaina'iki maruta'o wa'atin, uruu dono aonaa na'itim ni'i naa kaudin-karu. ⁵ Òna'an kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, ògaru wuru'u kanada'oraz imi'i baara ida'a."

⁶ Jesus kian dauna'an na'apa, usopitan pazaadako imi'i baara ati. Udauna'an uraua'akanuz imi'i tuma, na'iki uruu idi uzichian naa ishaawun awun. ⁷ Ukian u'ati, "Aizii puchikaanaka daari puawun ai Siloam Baoko ii." (Siloam, kii-karu dyuuda-kariwai kia'o Jewnao paradan ida'an.) Uru'u naa umakon uchikaankan naa paawun. Ukiwan powaa ati kaimana'a naa utukapa'akan.

⁸ Aizii umin-dazabazinao, na'iki ba'oran pidannao nau-dina'oraz naa ñtukapauzon upishautan aimaakan pidannao ai, ñkian pa'atiaaka, "Aonaa mooko arawu mani tawuru'u sakanatapauzoz na'iki pishautauzoz pidannao aimaakan kida dau'ati?"

⁹ Ba'orainao kian, “Uruu wuru'u,” mazan ba'orainao kian, “Aonaa uruu mani, soo uaidinpan karikaonan na'apa uruu kawan.”

Mazan uruu kian i'ati, “Ōgaru da'i tawuru'u pishautau-zoz pidannao aimaakan dau'ati.”

¹⁰ Īkian u'ati, “Mazan na'apa di'li naa puawun saabaina'akan, putukapa-kinaa nii?”

¹¹ Ukian i'ati, “Pidan Jesus kia'o u'uu, utoma'akan daari na'iki udauna'an uzichian ōawun u'idi, udauna'an uduyudan ōchikaankan ōawun Siloam Baoko ii. Ōchikaan dauna'an daari ōawun ai, kaimana'a naa ōtukapa'akan.”

¹² Īpishaan uruu, “Na'iam dii uruu?” ĩkian.

“Aonaa ōaitapan,” ukian i'ati.

Phariseenao aitapa'azon kanom tukapa-kidanii ishaawun

¹³ Udauna'an i'ua'atiitan naa uruu Phariseenao di'iti. ¹⁴ Jesus tomanuz daari na'iki usaabaanuz pidan awun, Sookapa-karu Kamoon dono'o. ¹⁵ Uru'u naa Phariseenao pishaan koshan uruu, na'apa'oram naa uikodan patukapa-kinaa nii. Ukian i'ati, “Uzichia'akan daari ōawun ida'an, udauna'an ōchikaan ōawun baara, na'iki'o kaimana'a naa ōtukapa'akan.”

¹⁶ Baokoinao Phariseenao kian, “Pidan sha'apata'oraz aimaakan kaikapa'a, aonaa Tominkaru di'iki'o mani uwa'atin wuru'u, usha'apanum kau'an, kaudin uruu Sookapa-karu Kamoon dono.” Baokoinao kian, “Mazan na'apa dii mooko oia'o pidan turuan pasha'apatan umanawunu'o aimaakan kida kaikapa'a?” Uruu pana'a sodi kida ĩdi'itipan.

¹⁷ Uru'u naa Phariseenao pishaan uruu koshan, “Pukian usaabaanii puawun, ukau'an na'apam dii pukian udau'an?”

Ukian i'ati, “Tominkaru prophetin uruu.”

¹⁸ Jewnao zowaunaanao, aonaa ïmishida'azon ishaawunu'o da'i uruu, uruu idi ïdapada-kidan naa udaronao. ¹⁹ Uru'u naa ïpishaan ïdyaun, “Udani mishi arawu'u? Ishaawunu'o da'i mishi uruu pashakatan di'iki? Mazan na'apa di'i naa wuru'u utukapanuz aizii?”

²⁰ Aizii udaronao kian ï'ati, “Waudani mishi uruu, na'iki ishaawunu'o ushakatan. ²¹ Mazan wuru'u utukapanuz naa, aonaa waaitapan na'apa'oram, na'iki aonaa waaitapan kanom aipan ati'o. Upishaa'a naa uruu, aonaa duusodi'o zii mani uruu, turua'o nii ukowaadan paaipan ati.” ²² Aizii udaronao kianuz na'apa, ïtarian idi'o Jewnao zowaunaanao ai. Usha'apanum kau'an, Jewnao baokopatani panyukunuu, kanom kian an, “Jesus, uruu Christ,”* aona'o ni'i naa powa'a utapada-kaoubaokopatinan synagogue ii, choochiipauzonao tuma. ²³ Uruu idi'o udaronao kian, “Aonaa duusodi'o zii mani uruu, upishaa'a naa uruu.”

²⁴ Powa'a koshan, itamautannaa aizii ïdapada-kidan wuru'u ishaawunuz da'i. ïkian u'ati, “Pukowaada Tominkaru awun za'a mishi'o wuru'u puparadanuz! Usha'apanum kau'an waaitapa Jesus kakuda'oraz pugaru, oia'o pidan uruu.”

²⁵ Ukian ï'ati, “Aonaa õaitapan, oia'o mani uruu oo aonaa. Mazan bauda'apa aimaakan õaitapanii pa'an: kiwiin ishaawunu'o da'i õgaru, mazan aizii kaimana'a naa õtukapan.”

²⁶ “Na'apa dii mooko usha'apatan pugaru putukapakinnaa nii?” ïkian u'ati.

²⁷ “Õkowaada'a naa sha'atii u'ati, mazan aonaa umishidan õkuwaa,” ukian ï'ati. “Kandii ni'i naa uabata'azon powa'a zii koshan da'i? Oo uaipan sha'a unao kapam utominapa-kidaniinao nii?”

* **9:22** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁸ Uru'u naa ïdakoopa'akan uruu, ïkian u'ati, “Pugaru pa'an wuru'u pumin-na'apaimanan tominapa-kidaniin, mazan waunao Moses tominapa-kidaniinao pa'an.
²⁹ Waaitapa Tominkaru paradani Moses ati pa'an, mazan arawu'u Jesus kii-kizaiz, aonaa waaitapan na'iki'oram uwa'atin!”

³⁰ Ukian ï'ati, “Mazan na'apam dii mooko? Aonaa mishi uaitapan na'iki'oram uwa'atin, mazan usaabaa õawun!
³¹ Waaitapa aonaa Tominkaru nyukunuupan pidan oia'o paradan an pa'ati. Mazan pidan marainpa'o uruu na'iki sha'apatina'o uaipan kawana'ati, uruu mishi'o nii pa'an Tominkaru nyukunuupan uparadan. ³² Na'iki aonaa na'apainim zii uabatauzo-kao, pidan pashakatan di'iki'o uawun ishaan, ikodan patukapa-kinaa nii ba'oran pidan di'iki. ³³ Soo mishi uruu pidan wa'atin an Tominkaru di'iki, turuu pa'an usha'apatan na'apa'o aimaakan.”

³⁴ ïkian u'ati, “Pugaru oia'o manawun pushakatan, mazan upu'u zii kaikin putominapa-kida'azon waunao?” Na'iki'ora'a naa aona'a naa ïkashaapan ubaokopatinan powa'a pidannao tuma synagogue ii.

Pidannao ishaawunnao kawanu'o

³⁵ Aizii Jesus abatan dono'o naa, aonaa ïkashaapan umorotan synagogue iti powa'a, uru'u naa umakon u'idi'iti. Ukian u'ati, “Pumishida wuru'u Daonaiora Aokazi iki'oraz?”

³⁶ Ukian u'ati, “Pukowaadan dono na'ia'oram uruu, õmishidan nii uruu!”

³⁷ Na'iki Jesus kian u'ati, “Putukapani'i naa uruu, na'iki kai'oraz uruu wuru'u paradina'oraz putuma.”

³⁸ Sariapa pidan kian u'ati, “Õmishida, õNaobanaa!” Ukodoru'ukan u'ati na'iki utaan ipai padi'itinpan u'ati.

³⁹ Jesus kian, “Ōkaawan da'ati'i ōtukapa-kida'an an na'apam pidannao oian. Ukau'an ishaawun kawan-uinaouz, ĩtukapan nii. Na'iki dakotinpainaouz aitapainao nii, ishaawunnao kawanu'o nii.”

⁴⁰ Kaina'a Phariseenao udazaba'a, ĩabata wuru'u uparadanuz na'apa, uru'u naa ĩpishaan uruu, “Waunao mani, ishaawunnao mooko kapam?”

⁴¹ Jesus kian ĩ'ati, “U'ishaawunun dono mani, aonaa mani na'apam kii-karu u'oian dikan ii padamata. Mazan ukian idi aonaa u'ishaawunun, ukau'an u'oian na'auzon nii karikaonan u'ida'a wuru'u.”

10

Kaznizo daua'o kuwai

¹ Jesus kian, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Soo koidimikinao na'iki antamikinao wuru'u zaida'oraz kaznizo korarannaa paawa an aka. Aonaa ĩmorotan paniinom ida'an korara nazo iti. ² Mazan pidan morota'oraz paniinom ida'an, uruu pa'an kaznizonao ka'uzatiki. ³ Uruu ati'o pa'an korara paniinomizinaa taapiki da'atan paniinom. Kaznizonao aitapani'i naa uparadan. Udapadan ĩdyaun udakotan ida'an ĩ'uu buda'apa kida, na'iki ukiwiitan naa ĩ'ua'ati ukodita-kidan dono ĩdyaun.

⁴ “Aizii ukodita-kidan dono'o naa ĩdyaun, uru'u naa umakon ĩ'ua'ati. Kaznizonao da'an an naa uruu ĩaitapan idi'i naa uparadan. ⁵ Mazan tawarai aona'o nii ĩda'an an, ĩkidoopa'akan nii pa'an u'ai, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapan uparadan.”

⁶ Jesus kowaadan wuru'u kuwaiz, mazan aonaa Phariseenao aitapan na'apa'oram manawun wuru'u ukuwaaz.

*Kamarainpanu'o
kaznizo ka'uzatiki*

⁷ Ukau'an Jesus kian i'ati koshan, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ōgaru wuru'u paniinom, kaznizonao dobaapa-kiziz. ⁸ Ipai baokoinao kaawainaouz kiwiitapa ō'ai, īnao koidimikinao na'iki antamikinao. Mazan aonaa kaznizonao nyukunuu-atin i'dyaun. ⁹ Ōgaru wuru'u paniinomizi. Kanom morotan an ōgaru ida'an, uruu kazannaatapa-karu nii. Ōgaru ida'ana'o nii umorotan na'iki ukoditan, na'iki uikodan nii paaroapa-kizi nii. ¹⁰ Koidimiki kaawan soo ukoidapa'anan, uzowiibi'ia'anan na'iki umainaabata'anan kaznizonao. Ōgaru, ōkaawan pa'an turuu kizi i'kakupan, na'iki kaimanaiman kizi man-awun i'kakupan.

¹¹ “Ōgaru wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki. Aizii wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki, turuu pa'an umawakan pakaznizonao dikin ii ukazannaata kizi i'dyaun. ¹² Pidan kawinipinaapa-kariwaiz utaapan ba'oran pidan uzanao, aonaa kaznizonao ka'uzatiki kawanu'o mani wuru'u, usha'apanum kau'an aonaa u'uzanao mani wuru'u utaapaniaz. Utukapan an baudokoru wa'atin, ukidooapa'akan nii, uwa'aka'akan naa wuru'u kaznizonaouz. Uru'u naa mishi baudokoru zaamata'akan naa kaznizo, aizii ba'orainao dimaadanaa'akan naa. ¹³ Kawinipinaapa-kariwaiz kidoopa'akan, ukaudinan idi'o soo puraata dikin ii karikaonan, aona'o umarainpan kaznizonao.

¹⁴⁻¹⁵ “Ōgaru kamarainpanu'o kaznizonao ka'uzatiki. Ōdaru aitapanii ōgaru na'iki ōaitapanii ōdaru, na'apa'o manawun wuru'u ōaitapanuz ōkaznizonao na'iki iaitapanuz ōgaru kapam; na'iki turuu ōmawakan i'ati ōkazan-naata kizi i'dyaun. ¹⁶ Kaina'a ba'oran ōkaznizonao, aonaa di'ora'a tonaazinaa di'iki'o mani. Īnao, ōna'akan nii na'iki i'mishidan nii ōparadan kapam, na'iki uruu dono soo bau-

da'apa'o nii kaznizonao tonaazinaa, na'iki bauda'apa'o nii ika'uzatiki.

¹⁷ “Ōdaru marainpan ōgaru, usha'apanum kau'an ōkashaapinan idi mawaka-karu ati, turuu kizi ōkakupan powa'a iti koshan ¹⁸ Aonaa kanom turua'o uzowian ōgaru paaipan kawana'ati. Soo ō'ida'a'o karikaonan wuru'u ōkashaapinanuz! Ōka'iita ōtaainan na'iki turuu ōkakudan powaa iti ōdaru aipan kawana'ati.”

¹⁹ ĩabatan idi na'apa'o Jesus kuwaaz, sariapa koshan Jewnao di'itinpan pana'a kida pairiban ai. ²⁰ Iriba ĩkian udau'an, “Kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a, uruu idi'o umadoronaa-ziiwan! Kandii nii uabata'azon ukuwaa.”

²¹ Mazan ba'orainao kian, “Turuu mooko pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a kakuwaapan kaikapa'a? Aonaa turuu na'apa'o tukapa-kidan ishaawunu'o pidan.”

Jewnao mamishidakan

²² Amazada wadidiizon dono,* Jesus na'ia'o Jerusalem ii, Tominkaru Dapu Saabauzo-ka'o Kamoon[†] konaukii-kida-ka'o dau'ati. ²³ Jesus chi'ika'anpan waoko itinapu, Solomon's Porch[‡] kia'oraz udakotapa-ka'o di'ii'aka, Tominkaru Dapu ia'oraz. ²⁴ Pidannao wa'atin ĩkasaba'ukinan naa udazaba ati. Na'iki ĩkian u'ati, “Na'apam nii dii ukotua'ikin wazaudapan pukowaadan wa'ati kanom wuru'u pugaruz? Pugarun dono Christ,[§] pukowaada'aka'anaa wa'ati kai.”

²⁵ Jesus kian ĩ'ati, “Ōkowaadani'i naa sha'atii u'atizu, mazan aonaa umishidan. Ōsha'apataniaz umanawun

* **10:22** amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-ka'o 'winter.'

† **10:22** Tominkaru Dapu Saabauzo-ka'o Kamoon: Putukapa kaarita token ii Jewnao baokopainpauzon kamoon dau'a'o waranu ii. ‡ **10:23**

Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai. § **10:24** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

kida'o aimakaan, òdaru dyuudan kawana'ati'o wuru'u, kainaabata'o nii kanom ògaru. ²⁶ Mazan unao aonaa umishidan, usha'apanum kau'an aonaa òkaznizonnao mani unao. ²⁷ Mazan òkaznizonnao, ìaitapa pa'an òparadan na'iki òaitapa ìdyaun kapam, na'iki uruu idi ìda'anan ògaru. ²⁸ Aizii da'anpainaouz ògaru, òtaa ì'ati karikaonanu'o kakupa-karu aonaa kizi ìmawakauzon. Aonaa turuu ìkazata-kao òka'u iki. ²⁹ ÒDaru taanii ìdyaun ò'ati, na'iki uruu umanawunu'o ipai ba'orainao ai. Aonaa turuu ìkazata-kao òdaru ka'u iki. ³⁰ ÒDaru na'iki ògaruz bauda'apa'o.”

³¹ Uru'u naa koshan Jewnao zaamata'akan kuba paboori kida nii, ìzowia'aka'azon naa uruu. ³² Jesus kian ì'ati, “Òsha'apata iriba kaiman kida'o aimakaan unao awun za'a, òDaru dyuudan kawana'ati. Na'ia'oram dikin ia'o wuru'u uzowia'azonuz ògaru kuba idi?”

³³ Ìkian u'ati, “Aonaa pusha'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimakaan waboowa'azon pugaru, mazan puwazootapa'azon idi'o Tominkaru. Pugaru pidan karikaonan, mazan upu'u zii pudakotinpan Tominkaru nii!”

³⁴ Jesus kian ì'ati, “Aonaa mooko Tominkaru kian unao kakinaorinaa saada-kariwai ida'a, ‘Unao tominkarunao’ kii?*” ³⁵ Tominkaru dakotan wuru'u pakuwaa kaawakizinaouz pidanna, ‘tominkarunao’ kii, na'iki waaitapa, saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan karikaonanu'o nii umishiin. ³⁶ Mazan kandii nii ukian, ‘puwazootapa'azon Tominkaru pudakotinpan ida'an Tominkaru dani nii’? Ògaru, Tominkaru saabaani'i naa na'iki udyuudanii imi'i baara ati. Ukau'an turuu pa'an òdakota-kao Tominkaru Dani nii. ³⁷ Òmasha'apatakan an mani òdaru dyuudanii òsha'apatan, aonaa kanom nii umishidan ògaru;

* **10:34** Psalm 82:6

³⁸ mazan õsha'apatan dono õdaru kaudin-kizi, umamishidakan pu'u padamata õgaru, turua'o padamata umishidan wuru ida'ana'a õsha'apatanii kidaz. Uruu ida'ana'o nii uaitapan kaimanaiman õgaru na'iki õdaru bauda'apa'o, na'iki na'apa kida'o waunao.”

³⁹ Ìaipan naa koshan pazaamata'akan uruu, mazan sari-apa Jesus kidoopa'akan ì'ai.

⁴⁰ Udauna'an Jesus makon powaa iti Jordan baza iti, John Chikaawunuupauzo-kizi iti. Una'ia'akan pu'u, ⁴¹ iriba pidannao kaawan u'ida'ati, na'iki ìkian pa'ati-aaka, “Aonaa mishi John sha'apatan umanawun kida'o aimakaan, mazan ipai ukuwaa mishiin di'ora'a pidan dau'a'a!” ⁴² Na'iki iriba na'iainao pidannao mishidan uruu.

11

Lazarus mawakan

¹ Kaina'a'o da'i pidan Lazarus kia'o u'uu, ukarinazon. Bethany ia'o umashaapan. Dya'utam udadakoonao Mary na'iki Martha kia'o ì'uu, na'ia'o ìmashaapan kapam. ² (Mary ramauda'oraz da'i Naobanai Jesus kidiba kaduunu'o ramau idi, na'iki o'inoonuzu padizo idi. Oroo azu Lazarus wuru'u karina'oraz.) ³ Uruu idi udadakoonao dyuudan paparadan Jesus di'iti. Ìkian, “Naobanai, pumarainpaniaz pupaonaru, tuukii ukarinaa kai.”

⁴ Mazan Jesus abatan dono wuru'u kuwaiz, ukian, “Lazarus karinaanuz, aonaa umawaka-kinaa ni'o mani wuru'u; mazan Tominkaru ma'ozakan umanawunu'o, kainaabata-kinoo ni'o, na'iki na'apa'o ida'ana'o nii pidannao aitapan Tominkaru Dani umanawunun.”

⁵ Aizii Jesus, umarainapanii Martha, Mary, na'iki Lazarus. ⁶ Mazan uabatan pu'a'a naa kuwai Lazarus karinaan dau'u, una'ian zii dya'utam kamoo. ⁷ Uruu

dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aizii, wamako powaa iti Judea Baara iti.”

⁸ “Tiichaa,” ĩkian u'ati, “Diiki'i sha'atii Jewnao zowia'a-zon pugaru na'ii kuba idi, mazan upu'u zii pumako'ozon powaa iti?”

⁹ Jesus kian ĩ'ati, “Kaina'a 12 hours wakandan bauda'apa'o kamoo ida'a. Mishii na'apa? Pidan chi'ikapan an wakandan pu'u aona'o nii ukaboinan, usha'apanum kau'an kaina'a zii kanadapa'o imi'i baara. ¹⁰ Mazan pidan chi'ikapan an wamarutan pu'u, ukaboinan nii, usha'apanum kau'an aonaa Kanada'o nii u'ida'a.”

¹¹ Ukakuwaapan dauna'an, ukian ĩ'ati, “Da'awu'uka'a naa wapaonar Lazarus, mazan õmakon nii na'iti õpokowau'anan uruu.”

¹² Utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Naobanai, kaimana'o wuru'u uda'awunuz, ukakudan nii wuru'u.”

¹³ Jesus paradanut Lazarus mawakan dau'a'o, mazan ĩ'itiiman mishi'o nii manawun Lazarus da'awun.

¹⁴ Uru'u naa Jesus kowaadan ĩ'ati kaimanaiman, “Mawaka'a naa Lazarus. ¹⁵ Mazan kaiman zii, aonaa õgaru nii na'ii, usha'apanum kau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao mishidan kanom wuru'u õgaruz. Aizii wamako'o naa u'idi'iti.”

¹⁶ Thomas (Shamaan kia'oraz udakotapa-ka) kian pamin-tominpannao ati, “Aushaa, wamako wanaobanaa tuma, marii wazowii-ka utuma.”

Jesus uruu kakupa-kinai

¹⁷ Aizii, Jesus kaawan dono'o naa Bethany iti, ukowaada-ka u'ati 4 kamoo dobatan naa Lazarus nanaa na'ian baaranai ii. ¹⁸ Bethany maonapa'o Jerusalem iti, aonaa uikodan dya'utam mile. ¹⁹ Aizii Lazarus mawakan dauna'an, iriba pidanna kaawan Judea Baara iki'o, ĩmorowauta'anan Martha na'iki Mary ida'ati,

ĩkonaukiida'anan ĩnyukunuu kowas, ĩ'azu mawakan idi.

²⁰ Martha abatan dono'o naa pidannao kian, “Wa'ati'i naa Jesus!” Uru'u naa oikodapa'ana'akan uruu, mazan Mary ona'ian kabaun ii.

²¹ Martha kian Jesus ati, “Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa mani õ'azu mawakan padamata! ²² Mazan õaitapa, pupishaan an Tominkaru kai kanom dau'ati karikaonan, ukawana'ati'o nii usha'apan.”

²³ Jesus kian o'ati, “Pu'azu kadishitan nii powaa iti.”

²⁴ Martha kian u'ati, “Õaitapa, ukadishitan nii koshan, kadishita-karu kamoo dono.”

²⁵ Jesus kian o'ati, “Õgaru wuru'u kadishita-kinaiz, na'iki õgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Pidan mishida'oraz õgaru, kakuda'o nii umawakan pu'u padamata. ²⁶ Aizii kanom mishi'o ukakupan, na'iki mishida'o õgaru, aonaa na'apainim nii umawakauzon. Pumishida?”

²⁷ “Oo, Naobanai!” okian u'ati. “Õmishida kaimanaiman, pugaru wuru'u Christ, Tominkaru Dani, kaawa'o ni'oraz imi'i baara ati.”

Jesus kasha'ora-kidan mawaka-karu

²⁸ Martha paradan dauna'an Jesus ati, okiwa'akan naa powaa iti. Uru'u naa oparadan pa'inaozo Mary ati karikaonan. “Kaina'a'ora'a naa mishi watiichaan, utukapa'azon pugaru,” okian o'ati. ²⁹ Mary abatan idi kaikapa'ora'a, uru'u naa omako'okan, oikodapa'anan uruu. ³⁰ (Aizii Jesus, aonaa zii ukaawan wiizai ati, pakawan zii na'ii Martha ikodapanaka-kizi ii uruu.) ³¹ Aizii kabaun nazo iainaouz pidannao, konaukiida'anainaouz onyukunuu, ĩtukapan idi Mary kodita'akan dopiauda'u kabaun nazo iki, ĩ'itiiman omuraapa'anan nii baaranai iti kowas, uruu idi ĩmakon odawu'ati.

³² Aizii Mary ikodapan dono'o naa Jesus, sariapa okodoru'ukan u'ati ukanaapu'u na'iki okian u'ati, “Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa zii mani ò'azu mawakan padamata!”

³³ Jesus tukapan idi Mary na'iki pidannao otumainauz zaadinan, sariapa uto'oran panyukunuu ii mazan tuukii ukasha'oran kapam. ³⁴ Ukian ï'ati, “Na'iam dii ubaaranaa?”

Ïkian u'ati, “Puwa'ati da'ati'i, Naobanai, putukapa kizi.”

³⁵ Jesus zaada'akan naa. ³⁶ Pidannao kian pa'atiaaka, “Aushaa utukapa, tuukia'o umarainpan Lazarus!”

³⁷ Mazan baokoinao kian, “Utukapa-kidanii sha'atii ishaawun, mishii? Ukau'an, ukaawan dono mani Lazarus karinaapan pu'u zii, ukakuda mani uruu padamata.”

Jesus kakudan Lazarus

³⁸ Powa'a zii koshan Jesus nyukunuu kasha'oran tuuki-a'o ida'an, uru'u naa umakon na'iki ukaawan naa baaranai ida'ati. Kuba uun ida'a'o wuru'u ubaaranaaz, na'iki taratapa-kariwai udaru'o kuba idi. ³⁹ Uru'u naa Jesus dyu-udan pidannao zikadan wuru'u kuba, baaranai taratapa-kinaoaz. Martha kian u'ati, “Naobanai, dyupusha'ora'a naa wuru'u, puaitapanii 4 kamo'o naa udida-kaona'an.”

⁴⁰ Na'iki Jesus kian o'ati, “Aonaa mooko òkian, pumishidan an, putukapan nii na'apam Tominkaru umanawunun kainaabatan?” ⁴¹ Uru'u naa pidannao kidu'ukan naa wuru'u kubaz. Udauna'an Jesus awunuupan doko iti na'iki ukian, “Õdaru, kaiman mishi manawun pugaru ò'ati, puabata da'i õparadauzon an pu'ati. ⁴² Õaitapa karikaonan da'i puabatauzon õparadan. Mazan õparadan pu'ati kaikapa'a, di'oraz pidannao na'an idi'o, marii kizi ïmishidan pudyuudanii õgaru.” ⁴³ Utoriinpan dau-na'an, ukian diiwa'o ida'an, “Lazarus, pukodita da'ati'il!”

⁴⁴ Mawaka'oraz pidan kodita'akan naa. Uka'u na'iki ukidiba watudinapa kida kamicha idi, na'iki uawun baara kamicha idi ubazobatinpan. Jesus kian pidannao ati, “Ubuzuuta kamicha u'ai, marii kizi'i naa umakon.”

*Jesus zowia'azoo-kaoo daaa'o
(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)*

⁴⁵ Iriba morowautankainao Mary ida'ati, tukapainao Jesus sha'apatan aimaakan, mishidan uruu. ⁴⁶ Mazan baokoinao kiwan na'iki ikakuwaapan naa Phariseenao ati, Jesus sha'apatanii dau'u. ⁴⁷ Uruu idi'i naa Phariseenao na'iki faadaanao zowaunaanao miitiniipan baokoinao Jewnao zowaunaanao tuma. “Na'apa dii washa'apatan uruu?” ikian. “Aushaa udi'itapa, wuru'u pidanaz, iriba'a naa usha'apatan umanawun kida'o aimaakan! ⁴⁸ Wataapadan dono usha'apaapan na'apa kida'o aimaakan, ipai'o ni'i naa pidannao zaamatanan u'idi'iti, na'iki udauna'an Romannao wa'atin nii ikaboob'ian nii Tominkaru Dapu na'iki izowia'anan wawiizi sanna!”

⁴⁹ Bauda'apa ibii ia'o, Caiaphas kia'o u'uu. Uruu Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukian, “Unao pidannao, maaitapin-kainao karikaonan! ⁵⁰ Aona'a mooko uaitapan, powa'a'o nii ukaimanan bauda'apa'o pidan mawakan an pidannao dikan ii, wawiizi sanna mainaabata-kaoo ai manawun?” ⁵¹ Caiaphas na'apanuz aonaa paaipan kawana'ati'o mani. Uruu wuru'u Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukau'an uparada'akanuz na'apa ukowaada'akan naa Jesus wuru'u mawaka'o ni'oraz Jewnao donozinaa ati. ⁵² Mazan aonaa soo inao ati'o nii mani karikaonan. Umawakan nii Tominkaru pidannao baokopatin-kinaa nii, mashaapainao ba'oran wiizai ii aka kida kapam.

⁵³ Ībaokopatinankan di'iki'ora'a naa, Jewnao zowau-naanao sakadan pakadakotinan pazowia'azon dau'u Jesus. ⁵⁴ Uruu idi aona'a naa Jesus chi'ika'anpan kainaabatinapa Jewnao bii an powa'a. Na'iki'ora'a naa umakon Ephraim iti, amazada mapidantaka'o di'itanpu'oraz, na'ia'a naa uruu patominapa-kidaniinao tuma.

⁵⁵ Maonapa'a naa Passover Kamoo kaawan, na'iki iriba pidannao munapo kida'o ĩmashaapan makon Jerusalem iti, ĩchikaina'anan naa Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, turuu kizi ĩbaokopainpan pidannao tuma Passover Kamoon dono. ⁵⁶ Īzaudapan Jesus na'iki ĩkian pa'atiaaka udau'an pabaokopatinpan pu'u Tominkaru Dapu ii, "Wa'ati'o nii puzauda-kidan uruu da'ati'i baokopainapa-kizai ati?" ⁵⁷ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao kii akani'i naa pidannao ati, "Kanom aitapan dono na'iam Jesus, marii pa'i ukowaadan sariapa wa'ati, wazaamata kizi na'iki wakootowapa-kida kizi uruu."

12

Mary ramaudan Jesus kidiba

(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

¹ Aizii 6 kamoo Passover Kamoon ua'ii Jesus makon Bethany iti, Lazarus mashaapa-kiziz, tawuru'u ukakudaniaz pidan. ² Jesus paonarunao konaukii-kidan na'iki ĩaroapa-kidan wuru'u ukaawanuz. Martha maokoda'o nii wanyukunui udono, Lazarus na'iki Jesus sakanatapan pu'u miisa* di'ii baokoinao tuma. ³ Mary zaamatankan pootozu zo'a'o kawinipina'o ramau, paoribai nard kiwin idi'o pa'idiwaru utoma-kao, uru'u naa oshootanuz Jesus kidiba iti, udauna'an o'inoan ukidiba padizo idi. Ipai ukaduunua'akan kabaun nazoo.

* **12:2** miisa: English ida'an, table.

⁴ Sariapa Judas Iscariot, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, kaakapa'o ni'oraz Jesus, uruu kian, ⁵ “Kandii nii ramau wakuda-ka'o? Turua'o usellii-ka'o padamata 300 wizi'i kida'o puraata† dikin ii. Udauna'an uwini-inaa taa-ka'o pataka'utinainao ati.” ⁶ Ukianuz kaika-pa'a pakoidimikin idi'o, aonaa umarainpan idi'o mani pataka'utinainao. Uruu wuru'u taapa'oraz puraata, i'ati'oraz taauzo-ka'o kida, na'iki'o da'i ukaiwa'akauzon patorii-kinaa nii aimaakan pa'idiwau nii.

⁷ Jesus kian, “Mana'a putowauda'ua'ana'a oroo! Kaiman zii otaapan ramau, ominziiwata-kinaa nii ònanaa òdida-ka'o ua'ii. ⁸ Pataka'utinainaouz karikaonanu'o nii ina'an unao tuma, mazan ògaru aonaa karikaonanu'o nii mani òna'an utuma.”

⁹ Iriba Jewnao abatan kaina'a Jesus Bethany ii; uruu idi imakon na'iti. Imakonuz na'iti Jesus na'ian idi'o, na'iki itukapa'azon idi'o kapam Lazarus, wuru'u Jesus kakudaniaz pamawaka-kizi iki. ¹⁰ Uruu idi'i naa faadaanao zowaunaanao di'itinpan na'iki itoman panyukunuu izowii kizi Lazarus kapam. ¹¹ Usha'apanum kau'an iriba'a naa Jewnao muudinan i'ai na'iki imishidan naa Jesus, ukakudan idi Lazarus.

*Pidannao dapaapan Jesus
Jerusalem ii*

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

¹² Aizii ba'oran kamoo dono'o naa, wuru'u iriba'oraz pidannao, kaawainaouz Passover Kamoon dau'ati, iabata kaina'iki Jesus wa'atin Jerusalem ati. ¹³ Uruu idi idukuan pokoridi anaba kaduz kida na'iki ina'akan kida'a naazu, iikodapa'anan naa Jesus. Ikian paimori bii an, “Kaiman manawun wakazannaatiki! Marii Tominkaru kaimanan

† 12:5 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu pidan kaudinan wini-inaa kawana'ati'o wuru'u.

Naobanai ati, kaawa'oraz uaipan kawana'ati, King ni'oraz Israelitenao ati.”

¹⁴ Jesus zaidan chaakashi[‡] pa'ina'o zii, na'iki uruu barau ana'a naa umakon. Usha'apan na'apa Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kawana'ati:

¹⁵ “Mana'a utaria'ana'a, Jerusalem sannaol

Diina'iki unaobanaa King wa'atini'i,
uzaidapa pa'ina'o chaakashi.”

¹⁶ Uruu dono aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram wuru'u kaikapa'oraz aimaakan sha'apan kida'a. Mazan Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uruu zii ñnyukunuuan wuru'u saadauzo-kariwai udau'an, na'iki ñnyukunuuan wuru'u pasha'apatanuz kaikapa'o aimaakan u'ati'i.

¹⁷ Jesus tumainaouz pidannao ukadishita-kidan dono'oraz Lazarus pabaaranaa iki, ñnao kakuwaapan naa baokoinao ati aimaakan sha'apa'o dau'u. ¹⁸ Ìabatan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, uruu idi iriba pidannao ikodapa'anan uruu. ¹⁹ Uruu idi Phariseenao kian naa pa'atiaaka, “Aonaa na'itim washa'apatinan! Aushaa utukapa, ipai'i naa pidannao da'anpan uruu!”

Jesus kowaadan pazowii-kao nii

²⁰ Aizii na'ia'o Greeknao wunao bii ia'a makoinaouz Jerusalem iti konaukii-kida'anan Tominkaru baokopainapa-karu dono. ²¹ Ìwa'atin Philip ida'ati (Philip Bethsaida san uruu, Galilee Baara ia'oraz). Ìkian u'ati, “Kaina'a'o watukapa'azon Jesus, waparada'azon utuma.”

²² Philip kowaadanuz Andrew ati, uru'u naa ñmako'okan na'iki ñkowaadan naa Jesus ati Greeknao parada'azon utuma.

²³ Jesus kian ñ'ati, “Aizii kaawa'a naa amazada, Daon-aiora Aokazi Iki'o tukapa-kinao ni'i naa umanawunu'o

[‡] 12:14 chaakashi: English ida'an, donkey.

nii. ²⁴ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Aonaa na'apainim nii bauda'apa'o maziki dako waota'oraz imi'i baara ati iribainan, soo umawakan an. Mazan umawakan idi, uru'o nii zii ukaakan madowaaka. ²⁵ Pidan marainpa'oraz pakakupan, uwaziwaan niiz; mazan pidan aona'oraz umarainpan pakakupan di'ora'a amazada ida'a'a, uruu ati taa-ka'o nii karikaonanu'o kakupa-karu. ²⁶ Na'ia'oram pidan aipan an ôgaru panaobanaa nii, marii uda'anan ôgaru; na'iam dono ôgaru, ôpoitorunao ôtuma'o nii înao kapam. Wuru'u pidan naobanaitapa'oraz ôgaru, ôdaru aida-kidan nii na'apam pamarainpan uruu."

Jesus sawata-ka'o nii

²⁷ Jesus kian, "Aizii kii'an! Na'apa dii ôkian? Turuu mani ôkian, 'Ôdaru, aonaa putaapada'ana'a dadara'o manawun kamoo kaawan ô'ati?' Mazan aonaa turuu ôna'apan. Na'apa'o ni'o wuru'u ôkaawanuz imi'i baara ati, baiaapa'o ni'o kasha'ora'o. ²⁸ Ôdaru, putukapa-kida pumanawunun pidannao ati!"

Udauna'an Parada-karu aokazi iki'o kian, "Ôtukapa-kidani'i naa ômanawunun, na'iki ôtukapa-kidan nii ômanawunun powa'a koshan."

²⁹ Pidannao, na'a'oraz îkadishitapan abata wuru'u parada-karuz. "Toroanaru!" îkian udau'ati. Baokoinao kian, "Angel paradan u'ati!"

³⁰ Mazan Jesus kian î'ati, "Aonaa ômishida-kinaa ni'o mani wuru'u parada-karu abata-ka'oaz, mazan unao mishida-kinaa ni'o pa'an. ³¹ Aizii kaawa'a naa kamoo Tominkaru tiwaa-kinaa ni'i naa imi'i baara sannao. Aizi'o ni'i naa di'ora'a amazada baara'a'o naobanai kaboota-ka'o. ³² Ôsawata-ka'o dono'o naa, na'apa'o ida'ana'o nii ôdapadan ipai pidannao ô'ida'ati." ³³ Jesus kianuz kaikapa'a, ukowaadan na'apam nii pamawakan wuru'u.

³⁴ Pidannao kian u'ati, “Wakakinaorinaa saada-kariwai kowaadan wa'ati, Christ karikaonanuo nii ukakupan. Mazan na'apa'o dii kaiwuru'u, sawata-karu nii Daonaiora Aokazi Iki'o pukianuz? Kanom mooko wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁵ Jesus kian i'ati, “Kanada'o nii zii amazada masakau-da'u'u naa. Umako'o naa zii sariapa, amazada kanadan pu'u, aonaa kizi ubaiaapan maruta'o. Usha'apanum kau'an, pidan chi'ikapa'o amazada marutan pu'u, aonaa uaitapan na'iti'oram naa pamakon. ³⁶ Ukaiwaa wuru'u kanada'oraz, ukaina'an pu'u zii, unao kizi kanada'o san-nao nii.”

*Iriba Jewnao
mamishida'azookan Jesus*

Aizii Jesus paradan dauna'an i'ati kaikapa'a umako'okan naa i'ai, aonaa kizi iaitapan na'iam uruu. ³⁷ Jesus sha'apatan pu'u padamata iriba umanawun kida'o aimaakan iawun za'a, mazan upu'u zii aonaa imishidan uruu. ³⁸ Ipai usha'apan kaikapa'a, Prophet Isaiah kuwaa mishiinan naa wuru'u:

“Naobanai, kanom mishida paabatani wakuwaa?

Kanom ati dii Naobanai aida-kidan pama'ozakan?”§

³⁹ Mazan aonaa imishida'azon, usha'apanum kau'an, kaikapa'o koshan da'i Isaiah kiauzon idau'ana'a:

⁴⁰ “Tominkaru ishada'akan iawun kida,
aonaa kizi itukapan.

Na'iki udadaradan inyukunuu kida,
aonaa kizi iaitapan.

Aonaa zoobaba iwa'atin Tominkaru ida'ati,
usaabaa kizi idyaun.”*

§ 12:38 Isaiah 53:1 * 12:40 Isaiah 6:10

⁴¹ Isaiiah kian kaikapa'a, usha'apanum kau'an aida-kida-kariwai u'ati na'apam nii Jesus umanawunun diina'iti'o, na'iki uru'u naa ukakuwaapan udau'u.

⁴² Mazan upu'u iriba kaina'a Jewnao zowaunaanao mishida'o Jesus. Mazan itarian idi Phariseenao ai, aonaa kanom nii ikowaadan baokoinao ati pamishidan dau'u, aonaa kizi ikashanau-kaao pabaokopainpan ai synagogue[†] ii. ⁴³ Tuukii manawun inaudahan pidannao naubaan paugaru, Tominkaru naubaan ai paugaru.

Jesus kaawan ukazannaata'anan pidannao

⁴⁴ Diiwa'o ida'an Jesus kian, "Ipai pidan mishida'oraz oġaru, aonaa oġaru karikaonan mani wuru'u umishidaniaz, dyuuda'oraz oġaru kapam wuru'u umishidaniaz. ⁴⁵ Na'iki ipai pidan tukapa'oraz oġaru, uruu tukapa'o kapam dyuuda'oraz oġaru. ⁴⁶ Oġaru, oġaawan kanadapa'o nii imi'i baara sannao ida'ati. Pidan mishidan an oġaru, aona'o nii una'ian maruta'o di'ii. ⁴⁷ Na'ia'oram pidan abatan an oġuwaa, mazan aonaa uizo'atin, aonaa oġaru'o nii mani kaboota'oraz uruu oia'o di'iti. Oġaawan da'ati'i aonaa oġkaboota'anan mani pidannao oia'o di'iti mazan oġkazannaata'anan pa'an idyaun. ⁴⁸ Pidan kashada'o oġaru na'iki dikintapa'o oġparadan, kaina'a'ora'a naa kaboota-kida'o nii uruu oia'o di'iti. Oġparadanu'o nii wuru'u kaboota'oraz uruu pataka'utin-karu di'iti, amazada tokon dono'o naa! ⁴⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa oaiapan ati'o mani wuru'u oġparadanuz, soo oġdaru dyuuda'oraz oġaru, dyuudan kawana'ati'o. ⁵⁰ Na'iki oaitapa, wuru'u ukaki-naori kidaz uruu karikaonanu'o kakupa-kinai. Oġakuwaapan u'ati, kaikapa'a oġdaru dyuudan kawana'ati'o."

[†] 12:42 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

13

Jesus chikaan patominapa-kidaniinao kidiba

¹ Aizii baokopainpauzo-karu Passover Kamoon ua'ii zii. Jesus aitapa kamoo kaawa'akan naa aizii wuru'u, umako-kinaa ni'i naa padaru di'iti, di'ora'a amazada di'ik-i'i. Karikaonan umarainpan papidanannao, umarainapa ïdyaun tuukii, atii na'apa umawakan.

² Wachuupun dono Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma. Satan di'itinapa-kidani'i naa Judas, Simon Iscariot daniz, marii kizi ukaakapan Jesus. ³ Jesus aitapanii kaimanaiman Tominkaru taanii pa'ati panyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, paka'iita-kinaa nii pasha'apatan ipai daunuuda'u aimakaan. Uaitapa pawa'atin Tominkaru di'iki'o na'iki ukiwan nii powaa iti Tominkaru di'iti koshan. ⁴ Uruu idi Jesus kadishita'akan paaroapa-kizi miisa di'iki, udauna'an unarakadan pachaakitan.* Udauna'an uzaamatan towel na'iki upapidanuz pakoon an. ⁵ Uruu dauna'an ukapotan wunu basii zo'ati, na'iki uchikaan naa patominapa-kidaniinao kidiba. Udauna'an uinoan ïkidiba kida towel idi, upapidapaniaz pakoon an.

⁶ Mazan ukaawan Simon Peter ida'ati, sariapa Peter kian u'ati, “õNaobanaa, puchikaan nii õkidiba?”

⁷ Jesus kian u'ati, “Pugaru, aonaa puaitapan kai kanom wuru'u õsha'apaapaniaz, mazan puaitapan nii zii diina'i-ti'i.”

⁸ Peter kian u'ati, “Õgaru, aonaa na'apainim nii puchikaan õkidiba!”

Mazan Jesus kian u'ati, “Aonaan an õchikaan pukidiba, aona'o nii puzaamatanpan powa'a õ'ida'ati.”

* **13:4** pachaakitan: kamicha kaudauzo-kariwai, ba'oran paawa ati.

⁹ Simon Peter kian u'ati, “Naobanai, ukau'an aonaa puchika'ana'a òkidiba karikaonan! Mazan puchikaa mooko òka'u, na'iki òzowau kapam!”

¹⁰ Jesus kian, “Pidan kaokopa'ora'a naa, aona'ora'a naa ukaniriban wuru'u. Ukau'an aonaa kanom nii uchikainan powa'a zii, soo uchikaan nii pakidiba'a naa karikaonan. Ipai unao, aona'ora'a naa ukaniriban. Soo kaina'a baudi'apa unao bii'i kaniriba'o.” ¹¹ (Jesus aitapani'i naa kanoma'o nii kaakapaa paugaru. Uruu idi'o ukianuz, “Ipai unao, soo kaina'a baudi'apa unao bii'i kaniriba'o.”)

¹² Uipaian dauna'an pachikaan ìkidiba kida, Jesus morokodan naa pakamichan, na'iki usakanatan powaa iti miisa di'iti. Uru'u naa upishaan ìdyaun, “Uaitapa kanom wuru'u òsha'apata'akaniaz u'ati?” ukian. ¹³ “Unao dakotan ògaru, ‘Tiichaa’ oo ‘Naobanai’ kii. Na'apa'o mishi manawun wuru'u ògaruz. ¹⁴ Ògaru uNaobanaa na'iki uTiichaan. Mazan upu'u òchikaan ukidiba kida. Ukau'an, na'apa'a naa pa'i uchikaa uiriban kidiba kida kapam. ¹⁵ Òsha'apatan aimaakan, unao tamakapan ni'o. Na'apa'a naa usha'apata òsha'apatan kawan unao ati. ¹⁶ Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai. Aonaa na'ia'oram pidan dyuudakariwaiz ukakuwaapa'anan, umanawunun dyuuda'o ai paugaru. ¹⁷ Aizii uaitapan an kaikapa kida'ora'a, konauki'a'o nii manawun unao, usha'apatinan an ukawana'ati.

¹⁸ “Mazan òkadakotinanz aonaa ipai unao daua'o mani. Òaitapanii sha'apa'oram kaduz kida pidannao òzamatanii. Mazan kaina'a saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: ‘Òmin-arooapan tominan òtaruba nii.’ Uruu mishiin-kinaa ni'o wuru'u usha'apanuz na'apa. ¹⁹ Òkowaadan u'ati kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii. Aizii usha'apa'akan dono'o naa, umishidan nii ‘Ògaru wuru'u.’ ²⁰ Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Na'ia'oram pidan

konaukia'o udapaapan òdyuudanii, ògaru kapam wuru'u udapaapaniaz; na'iki na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ògaru, dyuuda'oraz ògaru kapam wuru'u udapaapaniaz.”

Jesus kowaadan kanoma'o nii sha'apan pa'ati

(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

²¹ Jesus kian dauna'an na'apa, tuukii udopian panyukunuu ii, uruu idi aona'a naa udizapa'akan paparadan, ukian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ògaru òtarubanao ati.”

²² Utominapa-kidaniinao awunuuaakan pa'atiaaka, aonaa ïaitapan kanom dau'ati'o wuru'u una'apanuz.

²³ Bauda'apa Jesus tominapa-kidanii, tawuru'u umarainpaniaz, Jesus dazaba a'o usakanatapan udono.

²⁴ Ukau'an Simon Peter sawaan paka'u u'ati. “Pupishaa uruu kanom wuru'u sha'apata'o ni'oraz dikauda'o aimaakan kaikapa'a,” ukian.

²⁵ Uru'u naa umaonapadan pazowau Jesus ida'ati, na'iki ukian, “Naobanai, kanom dau'a'o manawun wuru'u puparadanuz?”

²⁶ Jesus kian, “Òdamotan nii bread ka'uz uu di'iti, udauna'an kanom ati òtaanuzu, uruu wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz ògaru.” Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki udamotanuzu ka'uz uu di'iti, utaanuzu Judas ati, Simon Iscariot daniz. ²⁷ Sariapa Judas zaamatan dono wuru'u bread, Satan morotina'akan naa uruu. Uru'u naa Jesus kian Judas ati, “Kadiman zoobaba pusha'apata wuru'u pusha'apata'azoniaz!”

²⁸ Aizii aroopainauz utuma, aonaa ïaitapan kanom ni'o Jesus na'apanuz u'ati. ²⁹ Judas taapan idi ïpuraatan, ba'orainao zauda-kidan Jesus dyuudanii utorian aimaakan ïkaiwaan nii Baokopainapa-kizai ii. Ba'orainao itiiman, Jesus dyuudanii utaan aimaakan pataka'utinainao ati.

³⁰ Judas zaamatan dauna'an bread, ukodita'akan naa ã'ai paniba iti. Uruu dono amazada maruta'aka'ora'a naa.

³¹ Judas mako'okan dauna'an, Jesus kian, "Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun aida-kaoa'a naa wuru'u, na'iki uruu ida'ana'o nii Tominkaru umanawunun aidinan. ³² Aizii Tominkaru umanawunun aidinan an Uruu ida'an, ukau'an Tominkaru aidan nii pidannao ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun. Na'iki kai'o ni'i naa uaidanuz.

³³ "Õdainao, aona'o ni'i naa õna'an tomunu'iki unao tuma. Õkiauzon kawan Jewnao ati, na'apa õkian u'ati aizii: udawatan nii õgaru, mazan aonaa turuu umakon õmakopa-kizi iti. ³⁴ Ukau'an õtaan unao ati pa'ina'o kakinaorii: umarainpaaka. Na'apa õmarainpauzon kawan unao, na'apa pa'i manawun umarainpaaka. ³⁵ Umarainpaakan an, ipai'o nii pidannao aitapan unao mishi'o õpidanannao."

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan pugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

³⁶ Simon Peter pishaan uruu, "Naobanai, na'iti'oram pumako'ozon?"

Jesus kian u'ati, "Na'iti'oram õmakon, aonaa turuu puda'anpan õgaru aizii, mazan puda'anpan nii zii diina'iti'i."

³⁷ Peter kian u'ati, "Naobanai, kandii nii mazan aonaa turuu õda'anpan pugaru kai? Õgaru turuu õmawakan pugaru dikin ii!"

³⁸ Jesus kian u'ati, "Puka'iita mooko pu'itiiman pumawakan õgaru dikin ii? Mishi'o kaiwuru'u õkianuz pu'ati: Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan õgaru."

14

*Jesus uruu dunapo
Tominkaru di'iti'o*

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaa pa'i unyukunuu ukasha'ora'ana'a! Umishidapa Tominkaru; umishida õgaru kapam. ² Kaina'a iriba kabaun nazoo kida õdaru dapu ii. Ukau'an õmakon naa wuru'u õsaaba'anan naa uwiizi nii. Aonaan an mani una'apan, aonaa mani õkowaadan u'ati na'apa. ³ Aizii õsaabaan dauna'an uwiizi nii, õwa'atin nii koshan unao dau'ati, turuu kizi una'ian õtuma kapam õna'ii-kizi ii. ⁴ Unao, uaitapanii dunapo õmako-kizi iti'oraz.”

⁵ Aizii Thomas kian u'ati, “Wanaobanaa, aonaa waaitapan na'iti'oram pumako'ozon. Na'apam nii mooko waaitapan dunapo na'iti'o?”

⁶ Jesus kian, “Õgaru wuru'u dunapoz, õgaru wuru'u mishi'oraz, na'iki õgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Soo õgaru ida'an turuu kaawa-karu õdaru di'iti. ⁷ Aizii unao, uaitapan an õgaru, uaitapan nii õdaru kapam. Aizii wuru di'iki'i uaitapa'a naa na'iki utukapa'a naa uruu.”

⁸ Philip kian u'ati, “Wanaobanaa, putukapa-kida wa'ati puDaru, uruu turua'o nii wa'ati.”

⁹ Jesus kian, “Kotua'iki õmashaapan unao tuma, mazan upu'u zii mooko aonaa puaitapan õgaru, mishii Philip? Ipai pidan tukapa'oraz õgaru, uruu tukapa'o kapam õdaru wuru'u. Mazan na'apa di'i naa kaiwuru'u, ‘Putukapa-kida wa'ati puDaru,’ pukianuz? ¹⁰ Aonaa mooko pumishidan, õgaru na'iki õDaru, bauda'apa'o waunao? Kuwai kida õkowaadaniaz unao ati, aonaa õ'ida'a'o mani õtoman. ÕDaru, mashaapa'oraz õ'ida'a, uruu pa'an wuru'u sha'a-paapa'oraz pakaudin-kizi kida õgaru ida'an. ¹¹ Umishida õgaru na'iki õDaru, bauda'apa'o waunao õkianuz. Oo, umishida pa'i õDaru sha'apataniaz umanawun kida'o

aimaakan õgaru ida'an. ¹² Mishi'o kaiwuru'u õkianuz: Ipai pidan mishida'o õgaru, usha'apatan nii õsha'apaapanii kaduz kida kapam. Na'iki usha'apatan nii powa'a'o zii umanawunun kida, usha'apanum kau'an õmakon naa õDaru di'iti wuru'u. ¹³ Upishaan an õgaru kanom dau'ati karikaonan, õpidanannaoun idi unao, õsha'apatan nii u'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii uDani aida-kidan pidannao ati paDaru umanawunun. ¹⁴ Upishaan an õgaru kanom dau'ati karikaonan, õpidanannaoun idi unao; õsha'apatan nii u'ati.

Jesus taan nii Kaimana'o Doronaa

¹⁵ “Umarainpan an õgaru, uizo'atipan nii õkakinaori kida. ¹⁶ Õpishaan nii õDaru na'iki utaan nii unao ati ba'oran Minka'ui kakinaota'o nii unao, na'iki karikaonanu'o nii una'auzon unao tuma. ¹⁷ Uruu Kaimana'o Doronaa tominapa-kida'o nii unao mishi'o Tominkaru dau'a'o. Mazan mamishida-kainao pidannao, aonaa turuu ĩzaamatan uruu paminka'u nii, usha'apanum kau'an aonaa ĩtukapan na'iki aonaa ĩaitapan uruu. Mazan unao, uaitapa pa'an uruu, usha'apanum kau'an, kaina'a'o uruu unao tuma, na'iki karikaonanu'o nii una'auzon unao ida'a.

¹⁸ “Aona'o nii õwa'akan unao, maudaniiwai wa'aka-kao kawan; õkaawan nii powaa ati u'ida'ati. ¹⁹ Kadimana'o ni'i naa pidannao matukapakan õgaru. Mazan unao utukapan nii pa'an, usha'apanum kau'an õkakupan nii powaa iti koshan, ukau'an unao ukakupan nii kapam õkakupan idi. ²⁰ Aizii uruu dono, uaitapan nii õgaru na'iki õdaru bauda'apa'o waunao. Aizii unao na'iki õgaru, na'apa'o manawun bauda'apa'o pidan kawan.

²¹ “Na'ia'oram pidan abata'o na'iki izo'atipa'o õkaki-naori kida, uruu wuru'u marainpa'oraz õgaru. Õdaru marainpan nii pidan marainpa'oraz õgaru; aizii õgaru,

ōmarainpan nii uruu kapam na'iki ðaitapa-kidinan nii u'ati."

²² Judas kian u'ati (aonaa Judas Iscariot mani), "Naobanai, na'apam nii puaidan pumanawunun waunao ati karikaonan, ba'orainao ati aona'o nii mooko puaidakidan?"

²³ Jesus kian u'ati, "Pidan marainpa'o õgaru, uizo'atipapan nii õparadan, na'iki õDaru marainpan nii uruu. Wawa'atin nii uruu ida'ati na'iki wamashaapan nii utuma.

²⁴ Mazan na'ia'oram pidan aona'o umarainpan õgaru, aonaa uizo'atin õparadan kida. Wuru'u kuwai kidaz, unao abataniaz, aonaa õtomanii mani karikaonan, õDaru pa'an wuru'u dyuuda'oraz õkakuwaapan na'apa.

²⁵ "Õkowaadan u'ati kaikapa kida'ora'a õna'an pu'u zii utuma. ²⁶ Wuru'u Minka'ui, Kaimana'o Doronaaz, õDaru dyuudan ni'oraz u'ida'ati õgaru aipan ati; uru'o nii pa'an tominapa-kida unao ipai õkuwaa kida dau'u, na'iki unyukunuu-kidan nii unao ati ipai daunuuda'u wuru'u õkuwaa kidaz.

²⁷ "Õwa'akan unao tuma kaimana'o nyukunui; soo õgaru turuu õtaan na'apa'o. Aonaa da'i sannao taan kawanu'o mani õtaan nyukunui kaimanan. Aonaa pa'i unyukunuu kasha'ora'ana'a oo utariidina'ana'a.

²⁸ Õkowaadani sha'atii u'ati, 'Õmakon ni'i naa õdaru di'iti, mazan õkaawan nii koshan powaa ati.' Umishiin an mani umarainpan õgaru, ukonaukii mani õmakon idi'i naa õDaru di'iti, usha'apanum kau'an umanawunu'o õgaru ai wuru'u uruuz. ²⁹ Õkowaadan naa u'ati kai kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii; aizii usha'apan dono'o naa uaitapan nii õkuwaa mishiin.

³⁰ Aona'o ni'i naa õparadinan tomunu'iki utuma, usha'apanum kau'an wa'ati'i naa wuru'u di'ora'a amazada baara'a'oraz naobanai. Mazan aonaa uka'iitan pamashaatan õgaru.

³¹ Mazan õsha'apata pa'an ipai aimaakan õdaru dyuudan

kawana'ati õgaru, pidannao aitapa-kinaa nii mishi'o õmarainpan uruu.

“Aizii, wamako'o naa.”

15

Paoribai kadunaa manawun

¹ “Õgaru wuru'u mishi'oraz paoribai kadunaa, na'iki õDaru saabaapauzo paoribai baawu. ² Ipai'o nii udukutan paoribai waoda kida aona'oraz ïkaakan. Mazan kaaka'oraz kida usaabaan nii pa'an, aonaa kizi kazamaka'o nii ukadu'u, na'iki madowaaka kizi koshan ukaakan. ³ Unao, saabaa'aka-kariwai'i naa õkuwaa ida'an. ⁴ Pakawan pa'i uzaamatinapa õ'ida'ati, õzaamatinpan nii u'idi'iti kapam. Aonaa paoribai waoda kaakan paaipan ati karikaonan, soo uzaamatinpan an pakadunaa ida'ati. Unao na'apa'o kapam, aonaa uka'iitan usha'apatan kaimana'o aimaakan uaipan ati karikaonan. Soo uzaamatinpan an õ'ida'ati.

⁵ “Õgaru wuru'u paoribai kadunaa. Aizii unao, uwaoda kida kawanu'o. Pidannao, karikaonan'oraz ïna'an õ'ida'a, õgaru na'apa õna'an nii ï'ida'a, ïnao sha'apatan ni'i naa dobata kaiman kida'o aimaakan. Unao, aonaa uka'iitan usha'apatan aimaakan u'ida'a karikaonan, soo õkaminka'utan an unao. ⁶ Mazan pidan aona'oraz una'an õ'ida'a, uawu'uta-kao ni'i naa, na'iki umaririn ni'i naa amazada ii, na'apa paoribai waoda awu'uta-kariwai maririn kawan. Udauna'an ukasaba'uka-kao na'iki ukaboota-kaoa'a naa tikazi wu'iti. ⁷ Mazan unao, una'an an pakawan õ'ida'a, na'iki umishidapan an õparadan kida, turuu utoriinpan kanom dau'ati karikaonan, na'iki utaa-kao nii u'ati. ⁸ Kaikapa'o ida'ana'o wuru'u õDaru umanawunun aida-kida-kaoaz: Unao sha'apaapan ida'an dobata kaiman kida'o aimaakan, na'iki na'apa'o ida'an utukapa-kidinan õpidanannao unao. ⁹ Na'apa

ōDaru marainpan kawan ōgaru, na'apa ōmarainpan kapam unao. Uzaamatinapa pakawan ō'ida'ati, ōmarainapa kizi unao. ¹⁰ Uizo'atipan an ōkakinaori kida, pakawanu'o nii ōmarainpan unao, na'apa ōizo'atipan kawan ōDaru kakinaori kida, na'iki pakawan umarainpan ōgaru.

¹¹ “Ōkowaadan u'ati ipai kaikapa kida'ora'a, unao konaukii kizi na'apa manawun ōgaru konaukian kawan, na'iki aonaa kizi kanom towauda'uan ukonaukian.

¹² “Aizii kaikapa ōkakinaori'i, umarainpaaka, na'apa manawun ōmarainpan kawan unao. ¹³ Aonaa na'ia'oram pidan kamarainpanu'o powa'a zii wuru aia'a, pidan kashaapa'oraz pazowii-kaō papaonarunao kazannaatin-kināa nii. ¹⁴ Ōpaonarunao unao, uizo'atipan an ōkakinaori kida. ¹⁵ Aona'a naa ōdakotan unao ōpoitorunao nii, usha'apanum kau'an poitorui, aonaa uaitapan na'apa'oram panaobanaa sha'apainpan. Mazan ōdakotan unao ōpaonarunao nii, usha'apanum kau'an ipai ōkowaadan u'ati ōabatanii kida ōDaru di'iki. ¹⁶ Aonaa uaipan ati'o mani uzaamatinan ō'ida'ati; ōgaru aipan ati'o pa'an unao zaamatinan. Ukau'an ōgaru aipan ati'o unao makon usha'apata'anan dobata kaiman kida'o aimaakan. Na'iki karikaonan kizi usha'apaapan na'apa'o aimaakan. Uzaamatinpan idi ō'ida'ati, ōDaru taan nii unao ati kanom karikaonan upishaan an u'ati. ¹⁷ Ukau'an kaikapa ōkakinaori unao ati'i: 'Umarainpaaka.'

Jesus di'itiinao zaamatinpan to'ora-kizaitapa-kaō

¹⁸ “Pidannao to'ora-kizaitapan an unao, unyukunuitapa na'apa'o i'to'ora-kizaitapauzon ōgaru. ¹⁹ Umashaapan an mani na'apa imi'i baara sannaō mashaapan kawan, i'marainapa mani unao pairibannaō nii. Mazan ōaipana'ati'o uzaamatinan ō'ida'ati. Ukau'an, aonaa imi'i baara sannaou'u naa mani unao; uruu idi'o pidannao to'ora-kizaitapan unao. ²⁰ Udi'itapa

ōkianuz u'ati kaikapa'a: 'Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai.' Kaina'a antamikitainao ōgaru, na'apa'o nii ĩantamikitan unao kapam; mazan kaina'a ba'orainao izo'ati'o ōparadan, ukau'an na'apa'o nii ĩizo'atin uparadan kapam.

²¹ “Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an uzaamatanpan idi'o ō'ida'ati. Mazan ĩnao, aonaa ĩaitapauzon wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. ²² Aonaan an mani ōkaawan da'ati'i na'iki aonaan an mani ōkakuwaa-pan ĩ'ati, aonaa mani ĩ'orian kainaabatan padamata. Mazan aizii, 'aonaa waaitapan oia'o wuru'u na'apa'oraz,' aonaa turuu ĩkian. ²³ Pidan to'ora-kizaitapa'o ōgaru, ĩto'ora-kizaitapan ōDaru kapam wuru'u. ²⁴ Aonaan an mani ōsha'apatan ĩawun za'a ĩmatukapauzokanii pidan sha'apatan kida, aonaa mani padamata ĩ'orian kainaabatan. Mazan aizii, ĩtukapani'i naa ōsha'apatan na'apa'o, mazan upu'u zii ĩto'ora-kizaitapan baokopa waunao, ōgaru na'iki ōDaru. ²⁵ Mazan na'apa'o ida'an, ĩkakinaorinaa mishiinan: 'ĩto'ora-kizaitapan ōgaru madiwautapaka karikaonan,' kia'oraz usaadinpan.

²⁶ “Kaawa'o nii Minka'ui, uruu Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata'o mishi'o kuwai Tominkaru daua'o. Ōdyuudan nii uwa'atin ōDaru di'iki unao ida'ati, na'iki uru'o nii kakuwapa ōdau'an. ²⁷ Aizii unao, ukakuwaa-pan nii ōdau'u kapam, usha'apanum kau'an unao na'a'o ōtuma ōsakadinan di'iki ōtominapatin-kidan pidannao.

16

¹ “Ōkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a, uruu aonaa kizi umuudina'akan umishidapan ai. ² Uiribannao kashanauan nii unao synagogue kida iki, uchoochiipan ai ĩtuma. Na'iki kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, uruu dono pidannao zowian an unao, ĩ'itiiman kaimana'o nii aimakaan wuru'u pasha'apataniaz Tominkaru ati.

³ Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an aonaa ïaitapauzon õDaru, oo õgaru. ⁴ Mazan õkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a. Ukau'an uruu kamoo kaawan dono'o naa, unyukunuitapan nii õkuwaa na'apa kida'o daua'oraz. Õsakadinan di'iki õtominapakidan unao, aonaa õkowaadauzon u'ati na'apa kida'o, usha'apanum kau'an õna'an idi zii utuma.

Kaimana'o Doronaa kaudin-kizi

⁵ “Mazan aizii õkiwan ni'i naa powaa iti dyuuda'oraz õgaru di'iti. Mazan aonaa na'ia'oram zoobaba unao pishaan õgaru na'iti'oram wuru'u õmako'ozoonuz. ⁶ Õkowaadan idi zii u'ati kaikapa'ora'a, uruu idi unyukunuu kasha'oran naa. ⁷ Mazan mishi'o kaiwuru'u õkianuz: Aona'o nii Minka'ui kaawan u'ida'ati, soo õmakon an. Ukau'an kaimana'o nii manawun unao ati wuru'u õmakonuz. Mazan õmakon an, õdyuudan ni'i naa uruu unao ida'ati. ⁸ Aizii ukaawan dono, ukainabatan nii pidannao ati na'apa'oram manawun oia'o; na'iki, na'apa'oram manawun ïdi'itapan kaimana'o; na'iki na'apa'oram manawun ïdi'itapan Tominkaru kowaadan oia'o pataka'uta-ka. ⁹ Pana'iti karikaonan ïdi'itapan oia'o, usha'apanum kau'an aonaa ïmishida'azon õgaru. ¹⁰ Pana'iti karikaonan ïdi'itapan kaimana'o, usha'apanum kau'an õmakon nii powaa iti õDaru di'iti, na'iki aona'o nii powa'a utukapan õgaru. ¹¹ Na'iki pana'iti karikaonan ïdi'itapan pataka'utin-karu, usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utani'i naa naobanai di'ora'a amazada baara'a'oraz.

¹² “Kaina'a dobata zii õkowaada'azoonii u'ati padamata, mazan dobata'o ni'i naa manawun wuru'u õkuwaaz, aona'o nii uka'iitanuz. ¹³ Mazan Kaimana'o Doronaa kaawan nii, uruu mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o. Uruu aipan ati'o ni'i naa uaitapan mishi'o kuwai Tominkaru

di'iki'o. Aona'o nii ukakuwaapan pa'ida'a karikaonan, mazan ukakuwaapan nii paabatanii dau'u, na'iki ukowaadan nii unao ati kanom kida'o nii sha'apa diina'iti'i. ¹⁴ Uru'o nii kainaabata ōmanawunun, ukowaadan ida'an kanom dii ōgaru, na'iki na'apa'oram wuru'u ōkuwaaz. ¹⁵ Ōkowaadauzon ipai aimaakan ōDaru dau'u, aizii na'apa'o nii kapam Kaimana'o Doronaa kowaadan u'ati ipai ōgaru dau'an, na'iki na'apam ōkiauzon."

*Kasha'ora-karu
konaukii-karu ua'ii*

¹⁶ Jesus kian, "Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan."

¹⁷ Aizii kaina'a utominapa-kidaniinao bii iki'o, ūkian pairiban ati kida, "Na'apa'oram dau'ati'o ukianuz, 'Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan,' na'iki na'apa'oram dau'ati'o dii, 'usha'apanum kau'an ōmakon naa powaa iti wuru'u ōDaru di'iti,' ukianuz?" ¹⁸ Aonaa ūmashaadan ūpishautaakan, "Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Masakauda'u dauna'an,' ukianuz? Aonaa waaitapan kanom daua'o ukadakotinan," ūkian.

¹⁹ Jesus aitapa ūpishaa'azon paugaru, uruu idi ukian ū'ati, "Ōkian kaikapa'a: 'Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan.' Mishii, uruu dau'ati'o ūpishautaakan? ²⁰ Mishii'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Uzaadan nii na'iki diiwa'o nii umuraapan, ba'orainao konaukian pu'u. Kiwiin zii ukasha'oran nii, mazan uruu dauna'an ukonaukian nii. ²¹ Zuna kaudanipa'azon dono, kasha'ora kowas onyukunuu okaziwapan kamoo kaawan idi'i naa, mazan okaudanipan dauna'an, aona'a naa

onyukunuitapan pakaziwapauzon. Soo okonaukian naa pa'an, usha'apanum kau'an koraidaonaa sodi shakatan idi. ²² Na'apa'o kawanu'o wuru'u unao baiaapaniaz: kai unyukunuu kasha'ora-kida, mazan õtukapan nii koshan da'i unao, na'iki uruu dono ukonaukian nii, na'iki aona'o nii kanom mashaatan ukonaukiitinan.

²³ “Aizii uruu dono, aona'o ni'i naa kanom nii up-ishaan zii õgaru aimaakan dau'ati. Mishi'o kaiwuru'u õkianuz u'ati: Upishaan an õDaru kanom karikaonan dau'ati, utaan nii u'ati õpidanannaoun idi unao. ²⁴ Aonaa zoobaba upishaan uruu kanom karikaonan dau'ati, õpidanannaoun idi unao. Upishaa, Tominkaru taan nii u'ati upishaanii. Uruu kaimanaiman kizi ukonaukiitinan.

²⁵ “Õkakuwaapauzon u'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an di'ora'a aimaakan kida dau'a'a. Mazan kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, aizii uruu dono aona'o ni'i naa õkakuwaapan powa'a di'itinapa-kinai kuwai ida'an, mazan õparadan nii sariapa kizi pidannao uaitapan õkuwaa õdaru dau'a'o. ²⁶ Uruu dono, turua'o ni'i naa upishaan uruu aimaakan dau'ati, õ'uu ida'an, õpidanannaoun idi unao; aonaa kanom nii õpishaan zii õDaru unao ati, ²⁷ usha'apanum kau'an, õDaru marainapanii unao. Umarainpan unao, usha'apanum kau'an unao marainpan idi'o õgaru, na'iki unao mishidan idi uruu di'iki'o õwa'atin. ²⁸ Mishi, õwa'atin õDaru di'iki'o, imi'i baara ati. Aizii õmakon ni'i naa imi'i baara iki, õkiwan naa õDaru di'iti.”

²⁹ Uru'u naa utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Aizii, uruu zii puparadan kainaabatinan, aonaa pukaiwaan di'itinapa-kinai kuwai. ³⁰ Aizii watukapa, puaitapa mishi ipai aimaakan; turuu pudako'atin pupishaa-kao ua'ii zii aimaakan dau'ati. Ukau'an aizii wamishida puwa'atin Tominkaru di'iki.”

³¹ Jesus kian ī'ati, “Uruu zii umishidan? ³² Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'o-raz, uruu dono pana'itinapu kida'o nii umakoodanainan, ukidooapan nii ð'ai udapu iti kida, uwa'akan nii õgaru õba'orantin. Mazan aonaa õba'orantina'o manawun mani õgaru, usha'apanum kau'an õDaru karikaonanano'o una'auzon õtuma. ³³ Õkowaadan unao ati aimaakan kaikapa kida'ora'a, unyukunuu konaukii-kinanaa nii, uzaamatinpan idi õ'ida'ati. Di'ora'a amazada baara'a'a, ubaiaapan nii kasha'ora'o. Mazan uma'ozakadapa unyukunuu! Õgaru, õwazootani'i naa di'ora'a amazada baara'a'o kasha'ora kida'o aimaakan!”

17

Jesus toriinpan papidanannao ati

¹ Jesus kakuwaapan dauna'an patominapa-kidaniinao ati, uawunuupan doko iti na'iki uru'u naa utoriinpan.

“ÕDaru, aizii kaawa'a naa kamoo. Putukapa-kida pidannao ati puDani umanawunun, utukapa-kida kizi ī'ati pumanawunun kapam. ² Pugaru aipan ati'o ukazowautapan ipai pidannao, utaa kizi karikaonanano'o kakupa-karu ipai wunao ati'i, puzaamatin-kidaniinaouz u'ida'ati. ³ Kaikapa'o wuru'u karikaonanano'oraz kakupa-karu ikoda-kaos: pidannao aitapan ida'an soo bauda'apa pugaru mishi'o Tominkaru, na'iki ĩaitapan ida'an õgaru, Jesus Christ, pudyuudaniaz imi'i baara ati. ⁴ Õtukapa-kida'a naa imi'i baara'a'o pidannao ati pugaru umanawunun, õsha'apatan ida'an ipai pudyuudanii õsha'apatan. ⁵ Õdaru, marii õtukapa-kaos umanawunu'o nii aizii, na'apa õtukapauzo-kaos kawan pugaru tuma amazada tominan ua'ii zii.

⁶“Õaitapa-kidani'i naa pukaduz wunao ati'i, putaaninaouz õ'ati di'ora'a amazada baara ainao bii iki.

Pupidanannao ĩdyaun na'iki putaaniinao ð'ati ĩdyaun, na'iki ĩizo'atipa pukakinaori. ⁷ Aizii ĩaitapa'a naa, ipai aimaakan putaanii ð'ati, pugaru di'iki'o wuru'u. ⁸ Ōkowaada'a naa pukuwaa ĩ'ati, na'iki ĩzaamata kaimanaiman panyukunuu itiz. ĩaitapa ðwa'atin pugaru di'iki'o na'iki ĩmishida pudyuudanii ðgaru.

⁹ “Aonaa ðtoriiinpan ipai pidannao ati, mazan ðtoriiinpan wunao ati'i putaaniinaouz ð'ati, usha'apanum kau'an pupidanannao pa'an ĩdyaun. ¹⁰ Ipai ðpidannao, pupidanannao kapam ĩdyaun. Ukau'an ipai pupidanannao ðpidannao kapam ĩdyaun. ĩnao ida'ana'o nii ðmanawunun aitapa-kao. ¹¹ Aizii, aona'o ni'i naa ðna'an imi'i baara'a, kadimana'o ni'i naa ðmakon pu'idi'iti. Mazan ðpidannao, ĩna'an nii zii imi'i baara'a. ŌDaru, kaimana'o manawun, pukazannaatapa pa'i wunaou'u putaapa-kidaniinaouz ð'ati. ĩnyukunuu patumaaka kizi pa'atiaaka, pugaru na'iki ðgaru nyukunuu patumaakan kawan. ¹² Ōna'an dono zii ĩtuma imi'i baara'a, ðkazannaatapa ĩdyaun, pakawan kizi ĩmashaapan pupidanannao nii. Ōkazannaatapa ĩdyaun, aonaa na'ia'oram waziwadinan, soo buda'apa pidan waziwadina'o ni'oraz aita-kao, na'apa'o ida'an kizi saada-kariwaiz kida puparadan mishiinan.

¹³ “Aizii kadimana'o ni'i naa ðmakon pu'idi'iti. Ōtoriiinpan ĩ'ati kaikapa'a ðna'an pu'u zii ĩtuma imi'i baara'a, ĩnyukunuu konaukii kizi kaimanaiman na'apa ðnyukunuu konaukian kawan manawun. ¹⁴ Ōkowaada'a naa pukuwaa ĩ'ati, na'iki uruu idi ba'oran pidannao kashanau-kidan ĩdyaun. ĩkashanau-kida-kao, usha'apanum kau'an ðgaru kawanu'o ĩdyaun, aonaa ĩdi'itinpan ba'orainao di'itinpan kawan. ¹⁵ Ōtoriiinpan, aonaa ðaipan mani puso'otan ĩdyaun di'oraz amazada baara iki'i, mazan ðpishaan pa'an

pukazannaatapan ĩdyaun Satan ai. ¹⁶ Ōgaru, aonaa ōdi'itinpan imi'li baara sannao di'itinpan kawan. ĩnao na'apa kapam ĩdi'itinpan ōgaru kawan, aonaa imi'li baara sannao kawan mani. ¹⁷ Pusaabaa ĩdyaun pu'idiwaunao nii, puaitapa-kidan ida'an ĩ'ati mishi'o manawun puparadan. Puparadan, uruu mishi'o manawun. ¹⁸ Pudyuudan kawan ōgaru imi'li baara ati, na'apa ōdyuudan ĩnao kapam amazada kawana'ati. ¹⁹ Kaimanaiman ōtaainan pu'ati ĩnao dikin ii, turuu kizi ĩnao kapam taainan kaimanaiman pu'ati.

²⁰ “Aonaa ĩnao ati mani karikaonan ōtoriiinpan, mazan ōtoriiinpan ba'orainao ati kapam, mishidainao ni'oraz ōgaru, paabatan ida'an ōdaua'o kuwai ōpidanannao ida'an. ²¹ Ōtoriiinpan ĩ'ati, marii kizi ĩbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki ōgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ŌDaru, na'apa pugaru bauda'apatinpan ōgaru ida'ati, na'iki ōgaru bauda'apatinpan pugaru ida'ati, na'apa kizi ĩnao bauda'apatinpan waunao ida'ati, pidannao mishida kizi pugaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. ²² Ōtaanii umanawunkaru ĩ'ati na'apa putaan kawan ō'atiz, marii kizi ĩbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki ōgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ²³ Kaina'a ĩnyukunuu ii ōgaru; na'iki kaina'a ōnyukunuu ii pugaru. Marii kizi kaimanaiman ĩbauda'apatapan panyukunuu, ba'oran pidannao aitapa-kinaa nii, pugaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. Na'iki pumarainapanii mishidainaoz ōgaru na'apa pumarainpan kawan ōgaru.

²⁴ “ŌDaru, na'iam ōgaru, na'ii ōaipan ōtuma wuru'u putaaniiinaouz ō'ati, ĩtukapa kizi ōmanawunun, wuru'u putauzoniaz ō'ati pumarainpan idi ōgaru amazada tominan ua'ii. ²⁵ Kaimana'o manawun ōdaru, aonaa

pidannao aitapauzon pugaru. Mazan õgaru, õaitapanii pugaru, na'iki õtominapa-kidaniinao ïaitapa pudyu-udanii õgaru. ²⁶ Õkainaabatani'i naa ï'ati kanom kaduz pugaru, na'iki karikaonanu'o nii õkainaabaapan ï'ati kanom kaduz pugaru. Ìmarainpaaka kizi na'apa pumarainpan kawan õgaru, turuu kizi õzaamatinpan ïnao di'iti kapam.”

18

Soldyaanao zaamata'anan Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

¹ Jesus toriinpan dauna'an paDaru ati, umakon naa patominapa-kidaniinao tuma Kidron Wa'o baza itinapu. Kaina'a'o da'i paoribai baawu na'ii, na'iti'i naa Jesus morotan patominapa-kidaniinao tuma. ² Judas, kaakapa'o ni'oraz uruu tarubainao ati, uaitapanii kapam uruu amazada, usha'apanum kau'an, na'iti'o Jesus makouzon patominapa-kidaniinao tuma. ³ Ukau'an na'iti'i naa Judas makon, una'akan bauda'apa utonazinaa soldyaanao. Na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu bii ikiinao kapam, ïnao faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao dyuudaniinao. Ìna'akapanii mizaataaka-kinai kida. Aizii ba'orainao ïna'akapanii palampan kida.

⁴ Jesus aitapani'i naa na'apam nii ïsha'apaapan paugaru. Uruu idi uwa'ati'ikan ï'ida'ati, na'iki ukian ï'ati, “Kanom uaipan?”

⁵ “Jesus, Nazareth san,” ïkian u'ati.

“Õgaru uruu,” Jesus kian ï'ati.

(Judas, kaakapa'oraz uruu, na'ia'a naa ïtuma.) ⁶ “Õgaru uruu,” Jesus kian idi ï'ati, sariapa ïdandanaa'akan, na'iki ïdorautan imi'i baara iti.

⁷ Powa'a koshan Jesus pishaan ïdyaun, “Kanom uaipan?”

“Jesus, Nazareth san,” ikian u'ati koshan.

⁸ Jesus kian i'ati, “Ōkii sha'atii u'ati, ‘Ōgaru uruu.’ Umishiin an ōgaru udawatapan, ukau'an marina'a wunaou'u ōtumainauz.” ⁹ (Ukian i'ati na'apa, uparadan mishiin-kinaa ni'o utoriinpan dono'oraz. “Ōdaru, aonaa bauda'apa ōwaziwaan wuru'u putaaniinaouz ō'ati,” ukianuz.)

¹⁰ Aizii Simon Peter, una'akapanii marii. Uso'ota'akan pakinnaa aiazu, na'iki sa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain diwa'ora antanpu'o, waota'aka. Malchus kia'o u'uu wuru'u poitoruiz. ¹¹ Jesus kian Peter ati, “Pushakada pumarian powaa iti pakinnaa zo'iti! Pu'iti-iman aona'o nii ōbaiaapa'azon kasha'ora'o, ōdaru taaniaz ōbaiaapan nii?”

Jesus na'aka-kaō Annas di'iti

¹² Aizii, soldyaanaouz na'iki i'zowaunaa, na'iki watch-mantapainao Tominkaru Dapu, i'zaamata'akan naa Jesus na'iki i'ḍo'ota'akan naa uka'u kida. ¹³ I'na'akan uruu Annas di'iti kiwiin zii. Annas, uruu Caiaphas imadokozu. Aizii Caiaphas, uruu Umanawunu'o Faadaa uruu dono, ¹⁴ na'iki uruu kia'oraz kiwiin zii Jewnao zowaunaanao ati kaikapa'a: “Kaimana'o nii manawun bauda'apa'o pidan mawakan an ipai pidannao dikin ii.”

Peter kian

aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

¹⁵ Simon Peter, na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidanii, i'da'anpan Jesus. Aizii ba'oraniz, uruu kaimanaimana'o Umanawunu'o Faadaa aitapan. Ukau'an morota kootowapa-kizai iti uruu Jesus tuma, Umanawunu'o Faadaa dapu iti. ¹⁶ Mazan Peter, una'ian paniinom ii, aonaa umorotan. Aizii, ba'oraniz Jesus tominapa-kidanii, kaimanaimana'oraz Umanawunu'o Faadaa aitapan,

umako'okan powaa iti na'iki uparada'akan zunaaba ati, awunuutapaibaz paniinom, na'iki uru'u naa umorotakidan Peter. ¹⁷ Aizii zunaaba, awunuutapaibaz paniinom, okian Peter ati, “Pugaru õaitapan diidi'ia'ora'a pidan tominapa-kidani kapam?”

“Aonaa,” Peter kian o'ati.

¹⁸ Aizii poitoruinao na'iki watchmantapainao, ïpu'ukada ni'i naa tikazi na'ii, amazada wadidin idi, uruu na'ia'a naa ïkadishitapan ïtanaapan kida. Peter na'ii kapam ukadishitapan utanaapan ïtuma.

*Umanawunu'o Faadaa
pishautan Jesus*

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)

¹⁹ Uru'u naa Umanawunu'o Faadaa pishaan Jesus, “Kanomnao putominapa-kida nii? Kanom daua'o putominapa-kidan ïdyaun?”

²⁰ Jesus kian u'ati, “Karikaonan õkakuwaapan, turuu kizi ipai pidannao abatan õkuwaa. Karikaonan õtominapa-kidan pidannao synagogue ii, na'iki Tominkaru Dapu ii. Aonaa na'apainim õdizapan õkuwaa pidannao ai. ²¹ Kanom nii pupishaan õgaru? Pupishaa pidannao abatainao na'apam õkian. Ìnao, ïaitapa na'apa'oram õkiauzon.”

²² Jesus paradan idi na'apa, bauda'apa watchman udazaba a'o kadishitapan, uta'ika'akan naa Jesus paawun baara ati. Ukian Jesus ati, “Kanom dyuudan pudako'atin Umanawunu'o Faadaa paradan na'apa.”

²³ Jesus kian u'ati, “Puaitapan an õparadan pozawatan, pukowaada ipai da'ainao pidannao ati'i. Mazan puaitapan an õparadan sakitapan, kanom ni'i naa puta'ika'akan õgaru?”

²⁴ Udauna'an Annas dyuudan una'aka-kao Caiaphas di'iti, Umanawunu'o Faadaa, pakawan uka'u kida do'otinp-an.

Peter powa'atan pakian pidannao ati, aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

²⁵ Aizii Peter, pakawan zii ukadishitapan na'ii utanaapan, uru'u naa upishaa-kao koshan, “Aonaa pugaru mani kapam utominapa-kidaniinao tuma'oraz, mishii?”

“Aonaa,” Peter kian.

²⁶ Na'a'o pidan, uruu kapam Umanawunu'o Faadaa poitoru, na'iki uruu iriban tawuru'u Peter sa'ukaniaz utain; ukian Peter ati, “Aonaa mooko pugaru mani tawuru'u otukapaniaz utuma paoribai baawu ii, mishii?”

²⁷ “Aonaa,” Peter kian koshan. Una'apan dauna'an, uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan.

Jesus na'aka-kao

Pilate kanaapu iti

(Matthew 27:1-2, 11-31; Mark 15:1-20; Luke 23:1-5; 13:25)

²⁸ Wakankanaanin Jesus na'aka-kaoa'a naa Caiaphas di'iki, Romannao dapunaa iti'i naa. Aizii Jewnao, aonaa imorotan Romannao dapunaa iti, usha'apanum kau'an aonaa ikaniribaina'azon pakakinaorinaa kian kawana'ati, turuu kizi iaroopan Passover Kamoon dono.* ²⁹ Uruu idi, Pilate† koditan i'ida'ati na'iki upishaan idyaun, “Kanom mooko oia'o nii di'ora'a pidan sha'apatan, ukootowapakida-kinaa niizu?”

³⁰ Aizii ikian u'ati, “Uruu dikintapauzo kakinaorii, un-a'apan idi'o wana'akan uruu pu'ida'ati.”

³¹ Pilate kian i'ati, “Usha'apata'a naa uruu uaipan kawana'ati, ukakinaorinaa kawana'ati.”

* **18:28** Numbers 9:9-11 † **18:29** Pilate: uruu Judea Baara ia'o naobanai udono (uruu Rome iki'oraz)

Jewnao kian u'ati, “Waunao, aonaa Rome iki'o kaki-naorii taapadan wazowian pidan.” ³² Usha'apan na'apa, Jesus paradan mishiin-kinaa ni'o, tawuru'u ukowaadanuz na'apam nii pamawakan.

³³ Pilate morotan powaa iti Romannao dapunaa iti. Uru'u naa udapada-kidan Jesus na'iki upishaanuzu, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?” ukian.

³⁴ Jesus kian u'ati, “Puaipan ati'o kaiwuru'u pupishaanuz õgaru na'apa? Oo ba'oran pidannao kakuwaapan idi'o pu'ati õdau'an?”

³⁵ Pilate kian u'ati, “Õgaru, aonaa Jew mani. Pumin-Jewnnao na'iki faadaanao zowaunaanao pa'an wuru'u na'aka'oraz pugaru õ'ida'ati. Kanom mooko wuru'u pusha'apataniaz, puto'orada-kinaa nii ïdyaun?”

³⁶ Jesus, kian, “Õnaobanai-tinapanuz, aonaa imi'i baara'a'o kingnao naobanai-tinpan kaduz mani. Da'ainao naobanai-tinpan kawanun an mani wuru'u õnaobanai-tinapanuz, mizaataaka mani õpidanannao, aonaa kizi Jewnao zowaunaanao zaamatan õgaru. Mazan aonaa da'a'o nii mani wuru'u õnaobanai-tinapanuz!”

³⁷ Pilate kian u'ati, “Ukau'an, king wuru'u pugaruz?”

Jesus kian, “Pugaru, pudakotan õgaru king nii. Na'apa'o ni'o õshakatan, na'iki õkaawan imi'i baara ati, õkakuwaapa'anan mishi'o dau'u. Na'ia'oram pidan mishi'o ida'antanpu'o, uru'o nii zaamata õparadan.”

³⁸ Pilate kian u'ati, “Kanom mooko mishi'o nii?” Udauna'an Pilate koditan koshan Jewnao ida'ati, na'iki ukian ï'ati, “Aonaa kanom dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u, õkaboota-kinaa nii uruu oia'o di'iti. ³⁹ Mazan ipai wunu Passover Kamoon dono õkodita-kidauzo nii unao aipan kawana'ati bouda'apa taraapa-kariwai pidan. Ukau'an, turuu õmuudan unao aipan ati, Jewnao naobanaa king kii-kizaiz?” ukian ï'ati.

⁴⁰ Uru'u naa ìkadako'okan diiwa'o ida'an, na'iki ìkian u'ati, “Aonaa arawu mani'i! Mazan waaiapan Barabbas pa'an!” Aizii Barabbas uruu antamiki.

19

Pilate kashaapa Jesus zowii-ka

¹ Uru'u naa Pilate dyuudan soldyaanao ba'izian tuukii Jesus. ² Soldyaanao tinokan kaiwada-karu, uruu idi'i naa ìkakowamtan uruu. Udauna'an ìkakamichantan uruu, wuza'o kamicha idi,* ³ na'iki uru'u naa ìwa'ati'anpan u'ida'ati, ìta'ii'anpan uruu paawun baara ati, na'iki ìkian u'ati, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!”

⁴ Pilate koditan koshan, Jewnao kasaba'ukinapa-kizi iti na'iki ukian ì'ati, “Aushaa uabata! Aizii òkodita-kidan ni'i naa uruu unao ida'ati, mazan òaipan uaitapan kaimanaiman, aonaa kanom òikodan oia'o nii usha'apatan.” ⁵ Uru'u naa Jesus kodita-kida-ka, umoroko-dapa wuru'u kowamaiz kaiwada-karu idi'oraz utoma-ka, na'iki wuza'oraz kamicha. Uru'u naa Pilate kian ì'ati, “Aizii, di'i naa wuru'u pidanaz!”

⁶ Aizii, faadaanao zowaunaanao, na'iki watchmanta-painao tukapa'akan naa uruu, sariapa ìkadakon diiwa'o ida'an, “Marii utauka-ka cross di'iti! Marii utauka-ka cross di'iti!”

Na'iki Pilate kian ì'ati, “Una'aka'a naa uruu, utauka kizi'i naazu cross di'iti. Ògaru, aonaa kanom òikodan oia'o nii usha'apatan.”

⁷ Jewnao kian u'ati, “Waunao, kaina'a wakakinaorinaa, pidan na'apa'o marii uzowii-ka, udakotinpan idi Tominkaru Dani nii.”

* **19:2** wuza'o kamicha: naobana'i kamichan kaduz wuru'u na'apa'oraz uwuzan.

⁸ Aizii Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, tuukii utarian. ⁹ Udauna'an umorota-kidan koshan Jesus Romanao dapunaa iti. Na'ia'a naa upishaan uruu, “Na'ikim san mooko pugaru?” ukian u'ati. Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. ¹⁰ Aizii Pilate kian u'ati, “Kanom nii aonaa pudako'atin õparadan? Õgaru, turuu õkazannaatan pugaru puzowii-kaõ ai, na'iki turuu õtauka-kidan pugaru cross di'iti.”

¹¹ Jesus kian u'ati, “Aonaa turuu pusha'apata-kidan õgaru, soo Tominkaru taapadan an. Ukau'an, wuru'u pidan na'aka-kida'oraz õgaru pu'ida'ati, powa'a'o zii manawun usha'apatan oia'o pu'ai.”

¹² Pilate abatan idi na'apam ukian, utiwaan padamata na'apam pakazannaatan uruu. Mazan Jewnao kadakon u'ati, “Pukazannaatan an uruu, aonaa Caesar paonaru mani wuru'u pugaruz! Pidan dakotinpa'o king nii, Caesar taruba wuru'u uruuz!”

¹³ Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, uru'u naa ukodita-kidan koshan Jesus i'ida'ati, na'iki uruu dauna'an usakanatan pakootoopauzo-kizi tabai ida'a,† panibazoo di'ii, Kuba Baara‡ kia'oraz udakota-kaõ. (Gabbatha, kia'o udakota-kaõ Hebrew ida'an.) ¹⁴ Aizii uruu dono maonapa'a naa sakitapa kamoo, na'iki uruu dono minziiwatin-karu kamoo§ wuru'u Passover dau'ati.

Uru'u naa Pilate kian Jewnao ati, “Di'i naa unaobanaa king!”

¹⁵ Uru'u naa ikadako'okan, “Marii uzowii-kaõ! Marii uzowii-kaõ! Marii utauka-kaõ cross di'iti!” ikian.

† **19:13** tabai: naobanainao sakanatauzo-kizi ikootoopan dono. (Pilate sakanatan na'a, udi'itapan panaadon powa'a zii na'apam nii pasha'apatan Jesus.) ‡ **19:13** Kuba Baara: panibazoo, kuba idi'o utoma-kaõ. § **19:14** minziiwatin-karu kamoo: Uruu dono'o Jewnao minziiwatauzon panikan ni'o Passover Kamoon dono. Wachuupunin, kamoo tipita'akan dauna'an, inikauzonuzu.

Na'iki Pilate kian ĩ'ati, “Uaiapa mooko õtauka-kidan unaobanaa king cross di'iti?”

Aizii faadaanao zowaunaanao kian u'ati, “Soo Caesar, uruu bauda'apa wanaobanaa king!”

¹⁶ Uru'u naa Pilate taan Jesus ĩ'ati, marii kizi'i naa soldyaanao taukan uruu cross di'iti.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)

Uru'u naa soldyaanao na'aka'akan naa Jesus, ¹⁷ Ukodita-kida-kao donoi iki uwaodatapa'a naa pacrossanna, na'iki una'aka-kao Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kia'o amazada dakota-kao di'iti. (Golgotha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.) ¹⁸ Na'ia'a naa ĩtaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam pidanna tauka-kao udazaba'a, ba'oran cross kida di'iti. Bauda'apa tauka-kao udiwa'ora antanapu, ba'oran tauka-kao uwashabaron antanapu. ¹⁹ Pilate saada-kidanii Jesus daua'o paranka daara'a, na'iki utauka-kidanuzu cross paawa'a, doko atanapa Jesus zowau ai. “Jesus, Nazareth San, uruu King, Jewnao ati,” kia'o wuru'u saada-kariwaiz. ²⁰ Iriba pidanna aitaan wuru'u saada-kariwaiz, umaonapan idi donoi ati. Wuru'u usaada-kaoz idikinauda'u'o parada-karu ida'ana'o, Hebrew ida'an, Latin ida'an, na'iki Greek ida'an. ²¹ Jewnao faadaanna zowaunaanao kian Pilate ati, “Aonaa pusaada'ana'a, ‘uruu King, Jewnao ati’ kii; mazan pusaada kaikapa'a: ‘Di'ora'a pidan kian, Õgaru King, Jewnao ati’ kii pa'an.”

²² Mazan Pilate kian ĩ'ati, “Kanom õsaadanii, aonaa turuu upana'adan.”

²³ Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, ĩzaamata'akan naa ukamichan na'iki ĩbuutanuzu pam-ina'utamkida, soldyaanao zaamata kizi pakawana'ati kida. ĩzaamata kapam ushooton za'aba'i; aizii uruu

toma-ka'o aonaa na'iam ukanotinpan. ²⁴ Aizii ïkian pa'atiaaka, “Di'ora'a shooto, aonaa washushuuda'ana'a. Wamakinaotin aka, watukapa kizi kanoma'o nii zaa-mata pa'anazu.” Ìsha'apatanuz aimaakan na'apa, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u: “Ìbuutan òkamichan kida pakawana'ati

na'iki ïmakinaotina'akan òshooton dikin ii.”*

Na'apa soldyaanao sha'apatan aimaakan.

²⁵ Na'ia'o Jesus crossannaa dazaba ii, udaro kadishitapan pa'inaozo tuma. Na'ia'o kapam ïtuma Clopas daiaro Mary, na'iki Mary Magdala sanaabaz. ²⁶ Jesus tuka-pan padaro, na'iki umarainpaniaz patominapa-kidanii kadishitapan odazaba'a. Ukian padaro ati, “Pudani ni'i naa uruu!”

²⁷ Udauna'an ukian patominapa-kidani ati, “Pudaro ni'i naa oroo!” Na'iki'ora'a naa utaapan oroo.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49)

²⁸ Jesus aitapan idi ipai'i naa pasha'apatan wuru'u Tominkaru aipaniaz pasha'apatan; saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa nii, ukian, “Òmaradako.”

²⁹ Aizii uruu dono na'a'o boon zo'o pasaata-kariwai kibia'o riwunii. Uruu baoko iti ïdamotan sponge, na'iki ïsawadanuz Jesus dako iti, hyssop kadunaa saba ida'an. ³⁰ Usoosokanuzu na'iki ukian, “Aizii ipai'i naa òsha'apati-nan!” Aizii una'apa'akan dauna'an, uru'u naa usawiki-kida'akan pazowau, na'iki umanizowanta'akan naa.

Jesus aradu'u dakata-ka'o

³¹ Aizii Jewnao zowaunaanao, aonaa ïaipan tauka-kariwainao na'ian cross paawa ii atii kamoo tipitan di'iti, usha'apanum kau'an uruu di'iki Sookapa-karu Kamoo

* 19:24 Psalm 22:18

sakadinan. Na'iki umanawunu'o Sookapa-karu Kamoo, Passover Kamoon wuru'u udono'oraz. Uruu idi ipishaan Pilate marii kizi udyuudan cross paawa iainao taba'u kida ramita-ka'o imawaka kizi kadiman, uruu dauna'an turuu kizi inanaa kida toka-kida-ka'o. ³² Uru'u naa soldyaanao makon, na'iki iramita'akan naa Jesus dazaba ainao itauka-ka'o taba'u kida. ³³ Mazan ikaawan Jesus ida'ati itupakan uruu mawaka'a naa, uruu idi aonaa iramitan utaba'u. ³⁴ Mazan bauda'apa soldyaa dakata'akan uruu paaradu'u ati dimana'o pachipararin idi, sariapa izai na'iki wunu shoota'akan udakata-kizinao iki. ³⁵ (Pidan tukapa'oraz kaikapa'o sha'apan, uruu wuru'u kakuwaa-pa'oraz. Ukau'an turuu ukuwaa mishida-ka'o. Ukowaadan wuru'u mishi'oraz kuwai turuu kizi unao mishidan kapam.) ³⁶ Di'ora'a aimaakan kida sha'apan, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u: "Aona'o nii bauda'apa uniwa'uz ramita-ka'o," kia'oraz usaadinpan. ³⁷ Na'iki kaina'a koshan saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'ora'a: "Pidannao awunuupan nii padakatanii di'iti," kii.

Jesus dida-ka'o daua'o

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

³⁸ Aizii na'apa kida'o sha'apan dauna'an, Joseph, Arimathea san pishaan naa Pilate Jesus nanaa dau'ati, turuu kizi una'akanuzu na'iki udida-kizi'i naazu. (Wuru'u Joseph, uruu mishida'o Jesus, mazan aonaa ukowaadan ba'oran pidan ati, utarian idi Jewnao zowaunaanao ai.) "Turuu puna'akanuzu," Pilate kian dauna'an u'ati; uruu naa umakon na'iki una'akan naa Jesus nanaa. ³⁹ Aizii, Nicodemus, tawuru'u makonkauzoz aiwaka'an Jesus di'ii, uruu kapam mako Joseph tuma. Una'aka 30 kilogram kasarai,† myrrh na'iki aloes idi'o ukawiki'ita-ka'o.

† 19:39 kasarai: pidan mawaka'o kasarannaa.

⁴⁰ Īnaou'u naa na'aka Jesus nanaa na'iki ĭpapidan naaz baraka'o kamicha mada† kasarai-tinpa'o idi. Na'apa'o Jewnao saabauzon mawaka'o, una'aka-kao ua'ii baaranai iti. ⁴¹ Aizii, Jesus zowii-kizinao ii kaina'a'o da'i paoribai baawu. Na'iki kaina'a'o na'a pa'ina'o kichada-kariwai baaranai, aona'o zii ukaiwauzo-kao. ⁴² Jewnao minzii-wauzon idi Passover Kamoon dau'ati uruu dono, na'iki baaranai kaina'an idi na'ii, na'ia'a naa ĭpaida'akan Jesus nanaa.

20

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

¹ Ishawaka zii amazada Sunday chaapi'iki, Mary Magdala sanaabaz kaawa'akan naa Jesus baaranaa ati. Otukapa zikada'aka-kaoa'a naa kuba baaranai tarata'aka-kinaoaz. ² Uru'u naa odima'akan, okowaada'anan Simon Peter na'iki Jesus marainpaniaz patominapakidanii ati. Okian ĭ'ati, "Na'aka-kaoa'a naa wanaobanaa nanaa pabaaranaa iki, aizii aonaa waaitapan na'iam naa ĭsha'apatanuzu!"

³ Uru'u naa Peter na'iki ba'oran Jesus tominapakidaniaz makon, ĭtukapa'anan Jesus baaranaa. ⁴ Baokopa dya'utam ĭdyaun dimapa ĭmakon na'iti. Mazan wuru'u ba'oraniz, ukadimandina'akan naa na'iki ukiwiita'akan Peter ai, ukau'an kiwiin ukaawan Peter ai baaranai iti. ⁵ Udawukan, uawunuutaa-kidan ka'unaru nazo iti, utukapa mawaka'o watuu-kinao kamicha mada unazo ii; mazan aonaa umorotan na'iti. ⁶ Mazan Simon Peter kaawa'akan udawu'ati, sariapa umorotanaakan unazo iti. Utukapa wuru'u nanai watuu-kinaoaz kida kamicha mada na'ii, ⁷ na'iki utukapa kapam wuru'u kamichaz

† **19:40** kamicha mada: linen kia'o udakota-kao, kawinipina'o. Uruu idi'o Jewnao watudauzon pidan mawaka'o.

Jesus zowau watuu-kinaoaz. Pakawan uwatudinpan na'iki pana'itinapu wuru aia'a ba'oran kamicha mada kidaz. ⁸ Udauna'an, tominapa-kida-kariwai, kiwiini'oraz ukaawan baaranai ati, umorotan naa kapam ka'unaru nazo iti. Ukau'an utukapa na'iki umishida. ⁹ (Uruu dono aonaa zii ñaitapan na'apa'oram saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a'oraz, kadishita'o nii uruu pamawaka-kizi iki, kia'oraz.)

Jesus aidinan Mary

Magdala sanaaba ati

(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹⁰ Uruu dauna'an ñikiwan naa powaa iti pamashaapa-kizi iti, wuru'u tominapa-kida-kariwainaouz. ¹¹ Mazan Mary, ona'ian zii okadishitapan, ozaadinan Jesus baaranaa ii. Pazaadan pu'u, odawukan na'iki omorota-kidan pazowau ka'unaru iti, oawunuutaa-kidan unazoo. ¹² Otukapa dya'utam angelnao na'ii, baraka kida'o ñkamichan. Ñsakanatapan Jesus nanaa-daunuz ida'a. Bauda'apa'o sakanatapan uzowau antanapu, na'iki ba'oran sakanatapan ukidiba antanapu. ¹³ Ñkian Mary ati, “Kandii nii puzaadinan?”

Okian ñ'ati, “Ñna'akan idi ñNaobanaa di'iki'i, aizii aonaa ñaitapan na'iam naa ñsha'apatanuzu!”

¹⁴ Oparada'akan dauna'an, okiwa-kiwaa'akan padikin iti, otukapa pidan padazaba'a. Jesus padamata wuru'u kadishitapa'oraz, mazan aonaa oaitapanuzu. ¹⁵ Jesus kian o'ati, “Kandii nii puzaadinan? Kanom pudawatapan?”

Ozauda-kidan saabaapauzo paoribai baawu wuru'u uruuz. Okian u'ati, “Pugarun an wuru'u zikada'oraz uruu di'iki'i, pukowaada ñ'ati na'iam pusha'apatanuzu, ñnanaka kizi uruu powaa ati.”

¹⁶ Upu'a'a naa Jesus dakotan o'uu, “Mary!” ukian o'ati.

Uru'u naa otanawatina'akan u'ida'ati, na'iki okian u'ati, “Rabboni!” (Hebrew ida'an, “Tiichaa,” kia'o wuru'u.)

¹⁷ Jesus kian o'ati, “Mana'a puzaamatina'ana'a ð'ida'ati, usha'apanum kau'an aonaa zii ðkiwan ðdaru di'iti. Mazan pumako ð'inawuzunao di'iti, pukowaada'an ðparadan ï'ati. Pukii ï'ati, ‘ðkiwan naa ðDaru na'iki ðTominkarun di'iti wuru'u. Uruu ïDaru na'iki ïTominkarun kapam.’”

¹⁸ Uru'u naa Mary Magdala sanaaba makon Jesus tominapa-kidaniinao di'iti na'iki okowaadan naa ï'ati patukapan Naobanai, na'iki okowaadan naa ï'ati na'apam ukian.

*Jesus aidinan
patominapa-kidaniinao ati*

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

¹⁹ Uruu Sunday wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao baokopatinan kabaun nazo ii. ïtarian idi Jewnao zowaunaanao ai ipai ïadaradapan paniinom kida. Masha'apakiaka Jesus aidinan ïbii ii, na'iki ukian ï'ati, “Kaiman utaapa unyukunuu.” ²⁰ Uparadan dauna'an na'apa, utukapa-kidan ï'ati potopotori daunizi paka'u kida ida'a'o, na'iki paaradu'u dakata-kizinao. ïtukapan idi wuru'u Naobanaiz, tuukii, tuukii utominapa-kidaniinao konaukian. ²¹ Udauna'an Jesus kian ï'ati koshan, “Kaiman utaapa unyukunuu. ðdaru dyuudan kawan ðgaru imi'i baara ati, ukau'an na'apa ðdyuudan kapam unao amazada kawana'ati.” ²² Uipaian dauna'an paparadan, upootan panizowan ï'ida'ati na'iki ukian ï'ati, “ðtaan Kaimana'o Doronaa u'ati. ²³ Ukau'an turuu ukian pidan ati, ‘Marina'ata-kaoa'a naa u'oian,’ Tominkaru marina'ata'akani'i naa kapam wuru'u pidan oianuz. Aonaan an umarina'atan pidan oian, aona'o nii Tominkaru marina'atan kapamazu.”

Jesus aidinan Thomas ati

²⁴ Thomas (Shamaan kia'o ba'oran u'uu), uruu kapam 12, Jesus tominapa-kidanii bii iki'o, aona'o uruu nii ituma Jesus aidinan dono i'ati. ²⁵ Ikian u'ati, "Watukapanii Naobanai!"

Thomas kian i'ati, "Aona'o nii omishidan utukapan Naobanai, soo otukapan an zii potopotori daunizi uka'u kida ida'a, na'iki oshakadan an zii oka'u shuwu na'iti, na'iki oshakadan an zii oka'u uaradu'u dakata-kizinao shaawa iti."

²⁶ Bauda'apa soondii dauna'an, baokopa'o koshan Jesus tominapa-kidaniinao kabaun nazo ii. Uruu dono, na'a'a Thomas ituma. Paniinom kida dadaradinpan pu'u padamata, Jesus na'ia'a naa uaidinan ibii ii. Ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu." ²⁷ Udauna'an ukian Thomas ati, "Putukapa potopotori daunizi oka'u kida ida'a, putaa puka'u shuwu na'ati; pushakada puka'u oaradu'u dakata-kizinao shaawa iti. Aona'a naa pumamishidaka'ana'a, mazan pumishidapa'a naa pa'an!"

²⁸ Thomas kian u'ati, "Pugaru oNaobanaa na'iki oTominkarun!"

²⁹ Jesus kian u'ati, "Thomas, pumishida aizii, putukapan idi ogaru? Konaukia'o manawun pidan mishida'oraz pamatukapakan pu'u."

*Kanom ni'o di'ora'a Kaarita
Saada-kao*

³⁰ Jesus sha'apatanii iriba umanawun kida'o aimaakan patominapa-kidaniinao awun za'a, aonaa usaadinpan di'ora'a kaarita ida'a. ³¹ Mazan di'ora'a saada-kao, turuu kizi unao mishidan Jesus, uruu wuru'u Christ, Tominkaru Dani; na'iki uruu ma'ozakan ida'ana'o nii unao kakupan, umishidan ida'an uruu.

21

Jesus aidinan Galilee Baara ii patominapa-kidaniinao ati

¹ Aizii uruu dauna'an, Jesus aidinan koshan patominapa-kidaniinao ati Tiberius Karishiiz* danoma ii. Kaikapa aizii uaidinan i'ati'i. ² Aizii 7 utominapa-kidaniinao baokopa'o udono: Simon Peter, Thomas (Shamaan kia'oraz ba'oran u'uu), Nathanael (Galilee Baara ia'o Cana sanaz), Zebedee dainao, na'iki dya'utam ba'orainao Jesus tominapa-kidaniinao. ³ Simon Peter kian i'ati, "Ōmako'ozon wuru'u, ōsairoopa'an."

Īkian u'ati, "Wamakon nii putuma." Uru'u naa ĩmakon utuma kanawa zo'an; mazan uruu aiwaka'an aonaa kanom ĩsairotan.

⁴ Chaapi'iki, kamoo koditan ua'ii, na'ia'a naa Jesus kadishitapan unaawa ii, wunu danoma'a. Mazan utominapa-kidaniinao aonaa ĩaitapan Jesus wuru'u kadishitapa'oraz. ⁵ Jesus kian i'ati, "Ōpaonarunao, usairota kopau?"

Īkian u'ati, "Aonaa kanom wasairotan."

⁶ Mazan Jesus kian i'ati, "Ukaboota usairon ukanawan diwa'ora antanapu, usairotan nii kopau." Uru'u naa ĩkabootan pasairon, ĩsairota iriba, iriba kopau. Na'iki aona'a naa ĩka'iitan pasawatan pasairon kanawa zo'ati.

⁷ Aizii Jesus tominapa-kidaniaz, tawuru'u umarainpaniaz, ukian Peter ati, "Naobanai uruu!" Simon Peter abatan idi Naobanai uruu kii-karu, sariapa umorokada'akan pakamichan (unarakada'akanii pakamichan pasairoopan idi), na'iki uzaka'uta'akan naa wunu baoko iti, umako'ozon idi kadiman Jesus di'iti. ⁸ Ba'orainao utumainao kanawa ida'an zii ĩwa'atin, ĩkozotapaanan pasairon paida'oraz kopau idi. Aonaa munapo'ora'a naa mani ĩdyaun wuru'u wunu danoma ai, 100 meters mani umunapon. ⁹ ĩmaaratinan dono'o naa, ĩtukapa wizi'l'o

* **21:1** Tiberius Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kae.

tikazi tiriizi na'ii na'iki kaina'a upaawa'a kopau kazimata-kariwai, na'iki kaina'a bread udazaba'a. ¹⁰ Jesus kian ī'ati, “Una'aka da'ati'i na'apauda'um karikaonan kopau, aizi'oraz uzaamata'akan.”

¹¹ Simon Peter kiwa'akan powaa iti, na'iki upaidinan kanawa zo'iti. Uru'u naa ukaminka'utan pairibannao kozootan sairo unaawa ati. Paida wuru'u sairoz kopau tu'uz kida idi, 153 ipai'ika'o sairota-kariwai kopau: mazan sairo aonaa udadoobi'inan, kopau iriban pu'u padamata. ¹² Jesus kian ī'ati, “Waaroopa'a naa.” Aonaa na'ia'o-ram utominapa-kidaniinao papishaanuzu kanom uruu. Usha'apanum kau'an īaitapa kaimanaiman Naobanai Jesus wuru'u. ¹³ Jesus zaamatan bread na'iki uru'u naa utaabi'ian īkawana'atiz; kopau na'apa kapam utaan īkawana'ati.

¹⁴ Ukau'an, idikinautan naa aizii wuru'u Jesus aidi-nanuz patominapa-kidaniinao ati, pakadishitan dauna'an mawaka-karu di'iki.

Jesus pishaan Peter

¹⁵ Aizii ĩaropan dauna'an, Jesus kian Simon Peter ati, “Simon, John dani, mishi'o pumarainpan ōgaru powa'a zii wunao ai'i?”

Peter kian u'ati, “Oo, Naobanai; puaitapanii ōmarainpan pugaru.”

Jesus kian u'ati, “Puawunuutapa ōpidanannao, na'apa kaznizo dainao awunuutapa-kaowawan.”

¹⁶ Powa'a koshan Jesus kian u'ati, “Simon, John dani, mishi'o pumarainpan ōgaru?”

Peter kian u'ati, “Oo, Naobanai; puaitapanii ōmarainpan pugaru.”

Jesus kian u'ati, “Putapa ōpidanannao, na'apa kaznizonoa taapa-kaowawan.”

¹⁷ Aizii idikinautan naa Jesus pishaan Peter, “Simon, John dani, mishi'o pumarainpan õgaru?”

Sariapa Peter nyukunuu kasha'oran, Jesus pishaan idi paugaru idikinau'u naa manawun, “Mishi'o pumarainpan õgaru?” kii.

Ukau'an Peter kian u'ati, “Naobanai, pugaru puaitapanii ipai aimaakan; puaitapanii õmarainpan pugaru!”

Jesus kian u'ati, “Puawunuutapa õpidanannao, na'apa kaznizonao awunuutapa-kaos kawan. ¹⁸ Mishi'o kaiwuru'u õkianuz: Pupa'inan dono zii puaipan ati puminzi-iwauzon, na'iki pumakon pumako'ozoo-kizi iti; mazan putunarunaoun dono'o naa, pusawadan nii puka'u na'iki ba'oran pidannaou'o nii minziiwa-kida pugaru na'iki puna'aka-kaos nii, aonaa pumako'ozoo-kizi iti mani.” ¹⁹ (Jesus paradanuz na'apa, ukainaabatan na'apam nii Peter mawakan. Na'iki na'apa'o ida'ana'o nii uaida-kidan Tominkaru umawununun.) Udauna'an Jesus kian u'ati, “Puda'an õgaru!”

²⁰ Peter awunuuankan powa'a iti, utukapa Jesus tominapa-kidanii umarainpaniaz wa'atin idawu'ati. (Uruu tawuru'u sakanatapa'oraz Jesus dazaba'a aroapaku'oran dono, Passover Kamoon dono'oraz, pishaa'oraz Jesus kaikapa'a: “Naobanai, kanoma'o nii mooko manawun wuru'u kaakapa'o ni'oraz pugaru putarubanao ati?”) ²¹ Peter tukapan idi uwa'atin, uru'u naa upishaan Jesus, “Naobanai, arawu mani'i, na'apam nii usha'apata-kaos?”

²² Jesus kian u'ati, “Na'apa dii pu'ati õaipan an ukakupan zii atii õkaawan powaa ati? Pugaru, puda'an õgaru!” ²³ Na'iki'i naa parada-karu iribainan mishidainao kawana'ati, na'iki iabatan ukowaada-kaos aona'o nii umawakauzon, wuru'u utominapa-kidaniaz. Mazan, “aona'o nii umawakauzon,” aonaa Jesus kian

udau'ati. Mazan, “Na'apa dii pu'ati ðaipan an ukakupan zii atii ðkaawan powaa ati?” kia'o ukian.

²⁴ Wuru'u Jesus tominapa-kidaniaz, uru'u naa kakuwaapa'oraz di'ora'a aimakaan kida dau'a'a, na'iki uruu kapam saada'oraz di'ora'a kaarita. Na'iki waaitapa mishi'o wuru'u ukuwaa kidaz.

²⁵ Kaina'a iriba ba'oran kida aimakaan Jesus sha'a-patani, aonaa usaada-ka. Usaada-ka an mani ipai daunuuda'u, aonaa mani udau'a'o saada-kariwai kida kaarita wiizi nii di'ora'a amazada ida'a'a.

Kaimana'o Tominkaru Paradan New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 3 Dec 2020

198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1